

Nordstjärnan 56

Fornlämning RAÄ Trelleborg 19:1/Lämningsnr 1988:7459
Trelleborg, Trelleborgs kommun, Skåne län
Arkeologisk förundersökning 2020
Linda Billström

Titel: Nordstjärnan 56

Författare: Linda Billström

Kulturmiljörapport: 2020:51

Omslagsbild: Arkeologen Linnea Lidh dokumenterar Schakt 5.

Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

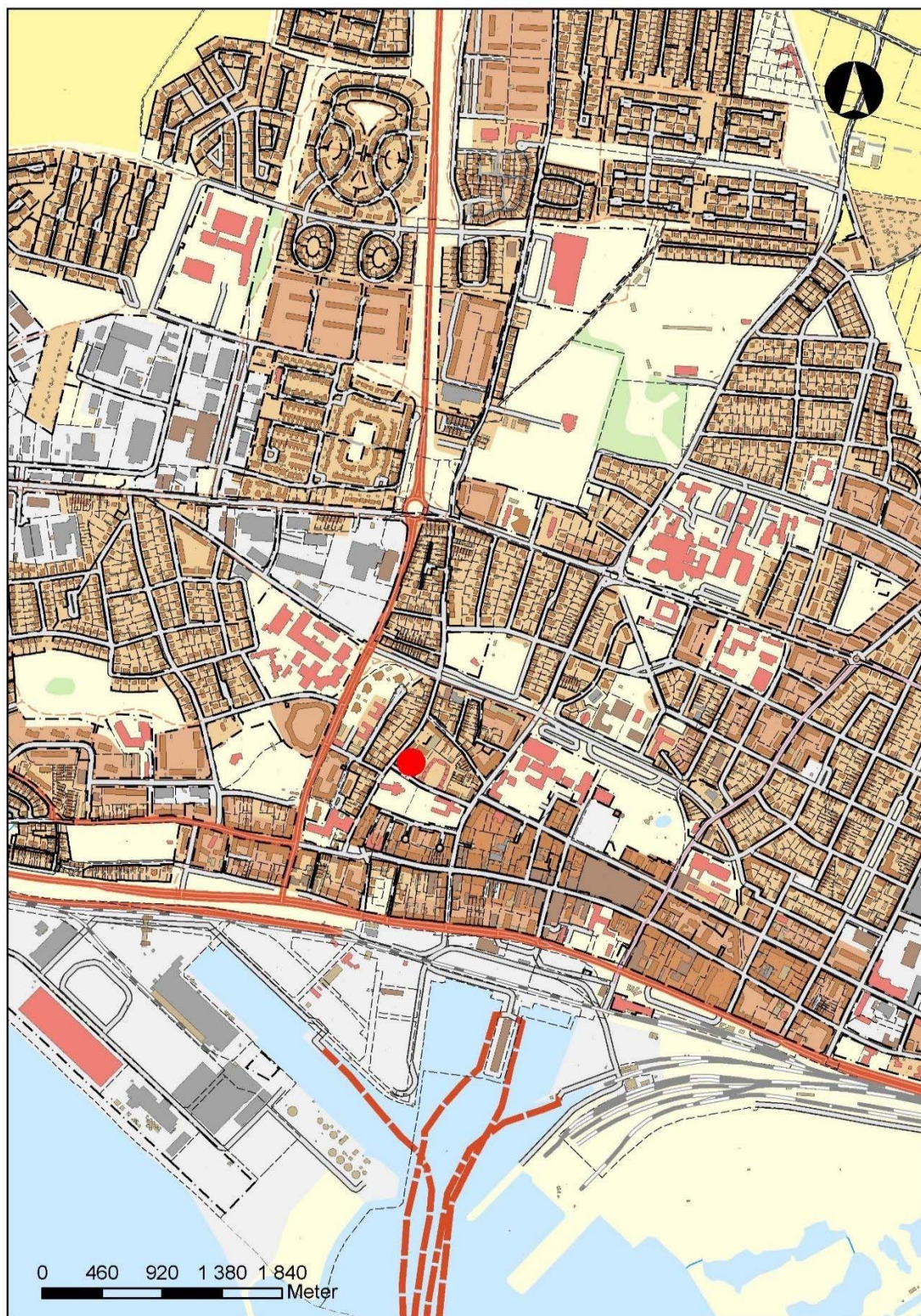
Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	3
Bakgrund	3
Förundersökningens syfte och direktiv	3
Kunskapsläget.....	4
Medeltidsstaden Trelleborg	4
Kvarteret Nordstjärnan 56	6
Naturgeografiska förutsättningar	9
Fornlämningar i närområdet	9
Genomförande och metod.....	10
Arkeologisk dokumentation	10
Undersöknings- och dokumentationsmetod	11
Omfattning	12
Provtagning och analys	14
Makrofossilanalys	14
¹⁴ C-analys.....	14
Osteologisk analys	14
Fynd- och konserveringsinsatser.....	14
Arkeologiska resultat.....	16
Fornlämningens karaktär, innehåll och omfattning.....	16
Schakt 1	16
Schakt 2	19
Schakt 3	22
Schakt 4	26
Schakt 5	29
Fyndmaterialet.....	32
Utvärdering	35
Alternativ grundläggning	35
Bevaringsförhållanden.....	36
Konserveringsbehov	36
Förutsättningar för analyser.....	36
Potential och förslag på fortsatta åtgärder	37
Arkeologisk potential	37
Vetenskaplig potential	37
Förslag på fortsatta åtgärder	38

Administrativa och tekniska uppgifter	39
Ordlista.....	40
Referenser	
Bilagor	

Sammanfattning

- Med anledning av planerad nybyggnation av ett trygghetsboende inom fastigheten Nordstjärnan 56 i Trelleborg, utförde Kulturen en arkeologisk förundersökning enligt beslut från Länsstyrelsen (Lst dnr 431-27797-2019, Kulturens projektnr A_2020_0009).
- Förundersökningen genomfördes under perioden 2020-03-30–2020-04-03 och omfattade fem sökschakt jämnt fördelade över den 2 500 m² stora undersökningsytan.
- Vid förundersökningen framkom lämningar från modern tid i form av rörschakt, raseringsmassor och en husgrund från de gathus som tidigare stått utmed Norregatan och Lejonhjärmsgränden, såväl som äldre bebyggelselämningar såsom lergolv, stenavtryck och stolphål samt rännor och diken i moränen. Fynden visar på en kontinuitet från vikingatid fram till 1800-/1900-talen.
- I undersökningsområdets södra del framkom stora mängder raseringsmaterial med rött och gult tegel, kalkbruk och cement ned till moränen, vilken framkom på en nivå av 1,70–2,0 m under marknivå. Endast nedgrävningar som diken och någon ränna kunde dateras till tiden före uppförandet och sedermera raseringen av gathusen. I den norra delen framkom moränen på ett djup av ca 1 m och här fanns intakta kulturlager från en nivå av ca 0,10–0,20 m under marknivå. Även här fanns nedgrävningar i moränen i form av diken, rännor och stolphål. En stolphålsrad i den nordöstra delen av undersökningsområdet kunde dateras till vikingatid med hjälp av en skärva inhemsk keramik i fyllningen.

Figur 1. Undersökningsområdet markerat med en röd prick, mot bakgrund av fastighetskartan. © Lantmäteriet.

Inledning

Bakgrund

Alsingevallen AB (Borgaren 12 Fastighets AB) avser att uppföra ett trygghetsboende inom fastigheten Nordstjärnan 56 i Trelleborg. Med anledning av planerad nybyggnation utförde Kulturen en arkeologisk förundersökning enligt Länsstyrelsens beslut (Lst dnr 431-27797-2019, Kulturens projektnr A_2020_0009), under perioden 2020-03-30–2020-04-03. En geoteknisk undersökning genomfördes samtidigt som förundersökningen enligt Länsstyrelsens beslut (Lst dnr 431-7993-2020).

Förundersökningens syfte och direktiv

I sitt förfrågningsunderlag formulerade Länsstyrelsen undersökningens syfte, inriktning, ambitionsnivå och målgrupp.

- Förundersökningens syfte skulle vara att ge Länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning.
- Förundersökningen skulle fastställa och dokumentera fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt tillvarata fornfynd.
- Resultaten skulle kunna användas av undersökare för att bedöma och beräkna omfattningen av en arkeologisk undersökning.
- Resultaten skulle även kunna användas i företagarens vidare planering. Den arkeologiska och vetenskapliga potentialen hos de påvisade fornlämningarna skulle redovisas med en tydlig koppling till det aktuella kunskaps- och forskningsläget.
- Potentialen för ett tvärvetenskapligt arbetssätt vid en eventuell slutundersökning skulle undersökas samt en bedömning göras av vilka naturvetenskapliga analyser som skulle kunna ge den bästa kunskapstillväxten.
- Förundersökningen skulle även omfatta en bedömning av möjligheten till alternativ grundläggning, vilka delar av fastigheten som är lämpliga för alternativ grundläggning samt vilka områden som måste undersökas innan planerad nybyggnation.
- Ambitionsnivån skulle anpassas så att resultaten skulle kunna användas som ett fullgott underlag inför kommande samhällsplanering och arkeologiska undersökningar.
- Målgrupper för förundersökningen skulle främst vara Länsstyrelsen och uppdragsgivaren. Resultaten kan även kunna användas av undersökare vid upprättande av en undersökningsplan inför en arkeologisk undersökning.

Kunskapsläget

Medeltidsstaden Trelleborg

Staden Trelleborg grundades senast vid 1200-talets mitt, men långt tidigare har människor bott och verkat i området. I och omkring stadens centrala delar har spår av mänsklig aktivitet från stenålder fram till idag påträffats. Arkeologiska undersökningar har visat att permanent bebyggelse funnits i området under yngre järnålder, åtminstone från vendeltid men även med nedslag i tidigare perioder. Bosättningen var som mest utbredd under 700- och 800-talen, för att krympa under 900-talet. Vid 1000-talets början verkar bebyggelsen ha övergivits. Området för denna bosättning från yngre järnålder verkar i väster och öster sammanfalla väl med den medeltida stadens utbredning (Jacobsson 1999:9 f; Jacobsson 2003:194 f). Trots detta kan man inte räkna järnåldersboplatsen som stadens föregångare eftersom den troligtvis försvann eller åtminstone förlorade i betydelse och omfattning vid vikingatidens slut när en ringborg, en så kallad trelleborg, uppfördes i nuvarande kv Gröningen, kv Katten och kv Kråkvinkeln. Denna borg var ca 130–140 m i diameter och undersöktes under åren 1988-1991. Borgen uppfördes i två faser under 900-talet men övergavs redan omkring år 1000 (Jacobsson 1995a; 1995b; 1999). Stadens namn återgår av allt att döma på borganläggningen. I namnet Trelleborg ingår ordet trell vilket kan tolkas som "trä" med betydelsen slav eller syftande på slaver. Den mest troliga tolkningen i sammanhanget är att en trä är en byggnadsteknisk detalj i husen eller i borgens vallkonstruktion, där "trellen" varit en snedsträva. Borgen skiljer sig något från de västdanska borgarna genom att den inte var helt cirkulär samt att det tycks sakna samtida bebyggelse inom borgen. Enligt Bengt Jacobsson har borgens äldsta del med en vall uppförts vid mitten av 900-talet. En förstärkning av borgen har sedan skett under 900-talets andra hälft och strax därefter har den övergivits (Jacobsson 1999:15, 78). I området för borgen påträffades en omfattande bebyggelse från 1200-talet och fram till medeltidens slut, vilka har legat i förhållande till en bred gata (nuvarande Bryggaregatan) som har gått från stadens nordvästra del ned till Adelgatan, dagens Algatan. Gatan har haft en betydande bredd, upp till ca 12 m och varit bebyggd på båda sidor. Bryggaregatan kan vara den sydligaste delen av den förmodade "bronsåldersvägen" som har fortsatt norrut mot Uppåkra och Lund (Larsson 2006:262).

När medeltidsstadens rapport sammanställdes i början av 1980-talet fanns kännedom om 56 olika arkeologiska undersökningar eller observationer i Trelleborg. Endast några få större undersökningar med en mer omfattande arkeologisk dokumentation hade genomförts vid denna tid, de flesta och mest omfattande i kv Kloster där det medeltida franciskankonventet varit beläget (Jacobsson 1982). Från 1980-talet och fram till idag har flertalet, och de ytmässigt största, undersökningarna genomförts i den västra delen av stadsområdet, i kv Katten, den sydöstra delen av kv Kråkvinkeln, inom kv Oden, Kvadraten och Triangeln. I kv Kråkvinkeln undersöktes år 1982 en omfattande bebyggelse från 1200-talet. Vid bebyggelsens etablering har ett antal dräneringsdiken grävts som avvattnades via en kanal i områdets västra del som tidigare varit trelleborgens vallgrav. I kv Triangeln undersöktes delar av en medeltida damm, som möjligen kan ha använts för en kvarnanläggning (Jacobsson 1999). Under

senare år har flera undersökningar gjorts ibland annat kv Herkules, kv Sjöjungfrun och kv Valfisken Större.

Dessa undersökningar har bland annat påvisat bebyggelse, hantverk och odling från järnålder till medeltid (Gardelin 2010; Larsson 2004; Theliander 2013).

Det äldsta skriftliga belägget för staden Trelleborg är från år 1257, då en brevväxling mellan kung Kristoffer och ärkebiskop Jakob Erlandsson omtalar invånarna som "civium", det vill säga borgare (Lindal 1956a:29 ff). År 1260 överlämnades stadens intäkter jämte Malmö som hemgift åt Erik Plogpenningss dotter Sofia när hon gifte sig med kung Valdemar Birgersson av Sverige (Lindal 1956a:43 ff; Andersson 1974:281). Kungen hade alltså vid denna tid en överhöghet över staden.

Den äldsta kartbilden över staden Trelleborg upprättades av Johannes Mejer på 1650-talet. Av denna framgår att staden avgränsades av två bäckar, Västerbäck och Österbäck. Mitt i staden rann en mindre bäck ut i havet, kallad Bastarännan. Den rann ut i en lagun väster om den vikingatida ringborgen. Bakom stranden, eller Järavallen fanns två höjdplatåer, vilka inte är direkt synliga i dagens topografi. På den mindre platån uppfördes Sankt Nikolai kyrka, troligen någon gång under första delen av 1200-talet. På den större platån, Kattebäckshejdan, uppfördes trelleborgen under 900-talet. På kartan syns även den ålderdomliga tomtindelningen med mycket långsmala tomter belägna vinkelrätt mot huvudgatan. Tomtindelningen är typiskt medeltida med en bredd på mellan 5,0–18,0 m vid gatan och ett djup mellan 80,0–110,0 m. Det karakteristiska medeltida utseendet kvarstår ännu idag för vissa tomter (Jacobsson 1982).

Från 1700-talets mitt finns en karta som ger en mer detaljerad bild av bebyggelsens utbredning vid denna tid. På kartan omnämns för första gången att staden har haft en stadsvall. I början av 1700-talet omnämns i tullräkenskaperna Östre Port, Västre Port och Norre Port (Lindal 1956b). Ett av stadens två torg, Gamla Torg, beläget söder om Sankt Nikolai kyrka har medeltida ursprung (Jacobsson 1982:15). Stadens huvudgata, Adelgatan har gått i östvästlig riktning längs med stranden. Den stora nordsydliga förbindelsen i staden och mot dess omland ansågs länge vara Norregatan. Senare års arkeologiska undersökningar har dock visat att Bryggaregatan kan ha varit en äldre förbindelseled och mer betydelsefull under stadens äldsta tid (Jacobsson 1999:149).

Från stadens medeltid är en kyrka och ett konvent kända. Den tidigare nämnda Sankt Nikolaikyrkan ombyggdes kraftigt under 1880-talet. Den äldsta byggnaden var av tegel och uppförd med långhus och smalare kor. Kyrkan har daterats till 1200-talets första hälft (Jacobsson 1982:34). I staden har funnits ett franciskankonvent, grundat i mitten av 1200-talet, vars grunder och kyrkogård har blivit undersökta vid ett flertal tillfällen från slutet av 1800-talet och framåt. Vid en undersökning år 1972 dokumenterades 52 gravar. En tredje kyrkobyggnad kan ha funnits i kv Myran. År 1729 omtalas området som Kabbels- eller Capellsheiden. I kv Myran 3 har påträffats flera skelettgravar som undersöktes och dokumenterades år 1912 tillsammans med "mursten". Det är oklart om det rör sig om ett hospital eller ett mindre kapell, dock torde även denna helgedom kunna dateras till medeltiden (Lindal 1956a:92; Jacobsson 1982:30).

Kvarteret Nordstjärnan 56

Kvarteret Nordstjärnan 56 är beläget i den norra delen av Trelleborgs medeltida stadsområde. Det har tidigare inte genomförts någon större arkeologisk undersökning inom kvarteret. I kvarterets östra del drogs år 1978 tre provschakt inom kv Nordstjärnan 7, 10 och 44. Resultatet visade endast moderna rivningsmassor och morän framkom på en nivå av 3,20–3,60 m över stadens 0-punkt, vilken i sin tur ligger ca 0,03 m över rikets höjdsystem (RH). Längs med Norregatan inom kv Nordstjärnan 6, påträffades vid en ledningsgrävning år 1918 ett pål- och kryssverk av 0,20×0,20 m stora ekträn. De låg ca 2,50 m under gatunivå. Dessa lämningar kan tolkas som rester efter en bro över ett vattendrag som bundit samman två dammar, vilka ingått i en naturlig vallgrav runt staden. I det närbelägna kv Nordpolen 14 påträffades år 1946 en stenläggning och en stengrund till ett hus, på en nivå av 1,00 m under markytan. Stratigrafiskt sett bör lämningarna kunna dateras till medeltiden. Stenläggningen och stengrunden följde Norregatans nuvarande sträckning och bedömdes år 1946 som en gammal gatunivå. Det finns återkommande uppgifter om fynd av stenläggningar i staden, vilket styrker ett antagande att det nuvarande gatunätet har medeltida anor och förändrats väldigt lite (Jacobsson 1982:43, 52).

Registrerade fornlämningar och de arkeologiska resultat som framkommit vid andra undersökningar inom det medeltida stadsområdet, visar att det finns bebyggelse- och områdeskontinuitet med stort tidsdjup. Av stort intresse är att järnåldersbebyggelsen kraftigt minskar och i stort sett försvinner under 900- till 1000-talen. Under 1200-talet bebyggs området igen och staden Trelleborg bildas. Av intresse är även sättet på vilket staden anlades; gatubeläggningen lades direkt på sanden och det förekommer inga medeltida kulturlager under stenläggningarna. Huvudgatan Adelgatan lades ut när staden grundades. En färdig stadsplan fanns redan från början med tomter, smågator och gränder som legat vinkelrätt mot Adelgatan. Hela stadsområdet planerades och bebyggdes i en följd med början någon gång under perioden 1220–1240 (Larsson 2006:262 f). Undersökningsområdets läge norr om kyrkan och söder om stadens vall och vallgrav är av intresse med tanke på en diskussion kring stadens planering och grundande samt områdets utnyttjande. Med anledning av platsens läge, nära den vikingatida trelleborgen i väster och det medeltida torget och kyrkan i söder, kan kulturlagren representera lämningar från vendel- och vikingatid fram till medeltid och nyare tid.

Figur 2. Undersökningsområdet ligger direkt norr om Sankt Nicolai-kyrkan. Foto taget från norr.

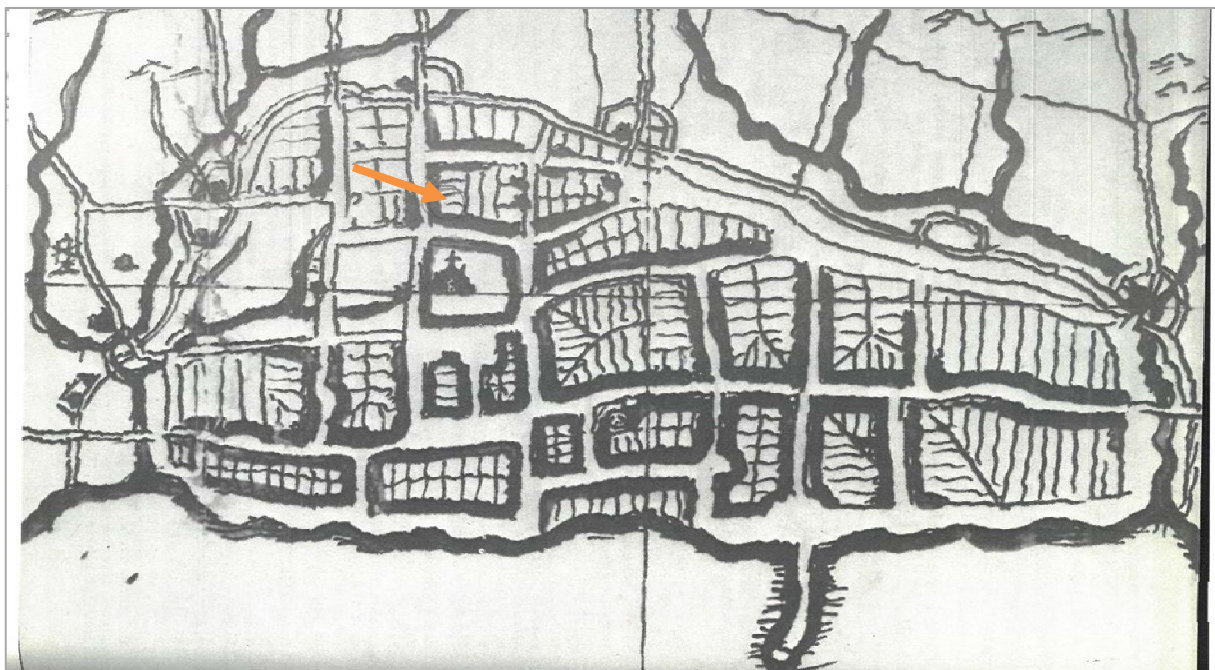
Platsen har därför en viktig kunskapspotential i historieskrivningen om Trelleborg. De förhållandevis få ingrepp som gjorts i den medeltida stadens nordligaste delar gör, tillsammans med den arkeologiska betydelsen av platsen, att kv Nordstjärnan 56 kan betraktas som bevaringsvärd för framtiden.

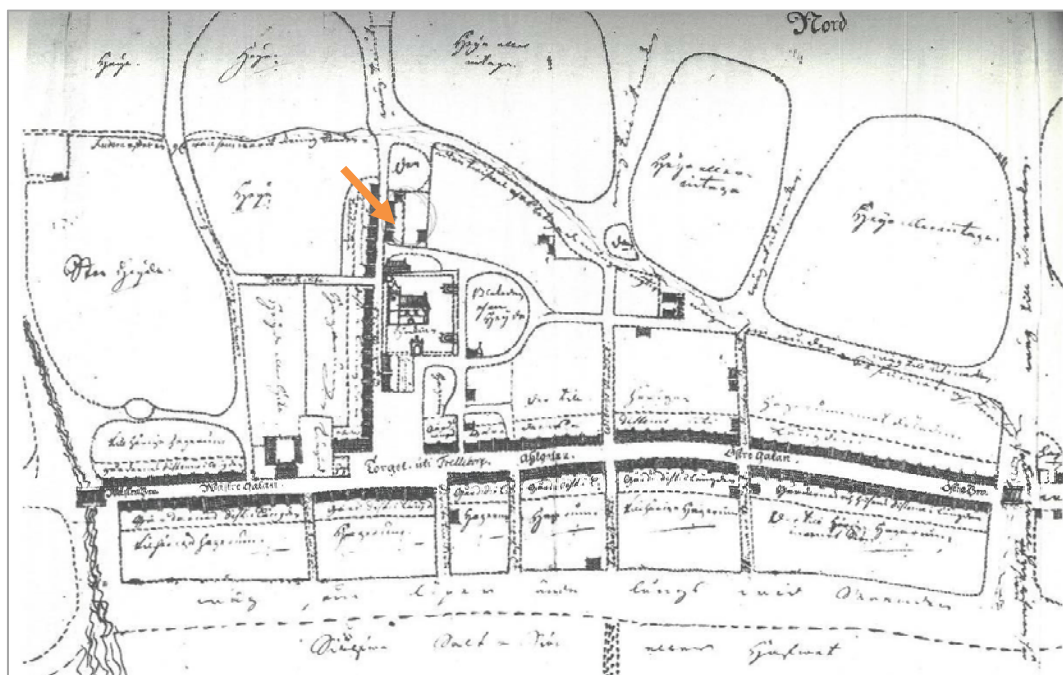
Figur 3. Gatus utmed Lejonhjälmsgränden, okänt årtal. Längst bort till vänster i bild skymtas Norregatan. Fotot taget från sydost. Trelleborgs museum.

Enligt äldre fotografier har det legat gatuhusbebyggelse längs med Lejonhjälmsgränden och

Norregatan. Gatuhusen revs successivt under första halvan av 1900-talet. Enligt de två äldre kartor över Trelleborg som finns bevarade, Johannes Mejers karta från 1650-talet och en osignerad karta från mitten av 1700-talet, har kvarteret varit bebyggt med stadsgårdar placerade på långsmala tomter.

Figur 4a. Johannes Mejers karta från 1650-talet efter Jacobsson (1982:12). Orange pil visar var nuvarande kv Nordstjärnan 56 ligger.

Figur 4b. Osignerad karta över staden Trelleborg från mitten av 1700-talet, efter Jacobsson (1982:13). Orange pil visar kv Nordstjärnans 56 läge.

Naturgeografiska förutsättningar

Staden anlades på Järavallen, den strandvall som låg intill havet och som genombröts av flera vattendrag. På sin väg mot havet stoppades vattendragen upp mot strandvallen vilket bildade dammar och laguner i området. Bakom strandvallen låg två höjdplatåer, på den mindre kom stadens kyrka S:t Nicolai och på den större byggdes under vikingatiden en ringborg, Trelleborg. Vattendragen är idag kulverterade, dammar och laguner har fyllts igen för att skapa byggbara ytor när staden har vuxit. Staden omges av det bördiga Söderslätt som idag är en utpräglad fullåkersbygd med hög bonitet. Slättlandskapet övergår norrut successivt till ett svagt undulerat landskap som kallas det sydvästsånska backlandskapet. Före de omfattande utdikningarna av landsbygden under 1700- och 1800-talen, fanns kärrmarker på många håll i området. Backlandskapet präglas av starkt kuperade former som ställvis når upp till 60–90 meter över havet. Utmärkande är även de stora dödishålor som bildats då kvarvarande dödis från inlandsisen smält (Jacobsson 1999:9).

Fornlämningar i närområdet

Trakten runt Trelleborg är rik på fornlämningar. Från västra Trelleborg över Maglarp, Skegrie och Bodarp sträcker sig ett sand- och grusstråk där det finns en påtaglig koncentration av megalitgravar från stenåldern.

Figur 5. De tre fornlämningarna omnämnda i texten med RAÄ-nr, mot bakgrund av fastighetskartan. © Lantmäteriet. Skala 1:15 000.

En bit längre in från kusten finns styva lerjordar och här ligger gravhögar från bronsåldern, i större eller mindre grupper som vid exempelvis Steglarp i Fuglie socken och vid Fjärdigslöv i Gylle socken.

I den nordvästra delen av Trelleborgs nuvarande stadsområde ligger ett stort flatmarksgravfält (RAÄ 2:1) som dateras till yngre järnålder. Väster om staden ligger fornlämningarna nr 5 och nr 13 i Maglarps socken, vilka utgörs av ett högggravfält med anslutande flatmarksgravar, gravområdet dateras till förromersk järnålder till vikingatid. Även förhistoriska boplatser återfinns i området, de är dock färre än de synliga gravarna (Jacobsson 1999:9).

Genomförande och metod

Arkeologisk dokumentation

Arkeologin utplånar alla de spår och lämningar som undersöks vilket ställer höga krav på dokumentationen, eftersom detta är den enda som kommer att finnas kvar av fornlämningen. Arkeologin kan sägas vara en transformationsprocess mellan två stadier av materiella tillstånd. Det dokumentationsmaterial som skapas (produceras) är den primära källan för bearbetning, forskning och förståelse av det förflutna. Dokumentation är därför i sin beskrivande del i viss mån standardiserad för att täcka så många aspekter som möjligt utan att vara oflexibel. Dokumentationsmetoden anpassas efter frågeställningar och undersökningsobjekt.

Den arkeologiska dokumentationen ska skapa information om spår och lämningars:

- Läge
- Omfång och utbredning
- Stratigrafisk position och relation till övriga objekt
- Beskrivning och tolkning av tillkomstsätt och uppbyggnad
- Beskrivning och tolkning av det sammanhang vari det stratigrafiska objektet ingår
- Dateringsunderlag

Varje enskilt stratigrafiskt objekt dokumenteras i tre dimensioner och beskrivs rörande utbredning, avgränsning, kontaktyta och innehåll. Det stratigrafiska objektet ska vara tolkat och alla relevanta relationer till övriga stratigrafiska enheter ska vara dokumenterade och bearbetade samt fynden ska vara relaterade till stratigrafisk enhet.

För att kunna uppnå en dokumentation av hög kvalitet krävs att:

- Varje stratigrafiskt objekt dokumenteras i plan genom inmätning, ortofoto och/eller ritning
- Varje stratigrafiskt objekt beskrivs och tolkas
- Fynd samlas in i enlighet med anvisade rutiner och per stratigrafisk enhet
- Fotografier tas i enlighet med anvisade rutiner
- Naturvetenskapliga prover tas i enlighet med anvisade rutiner
- Den stratigrafiska sekvensen bearbetas och presenteras i ett stratigrafiskt relationsschema (matris)
- Producerat källmaterial omvandlas till en kulturhistorisk berättelse med utgångspunkt i de frågeställningar som formulerats i undersökningsplanen (Larsson 2019)

Undersöknings- och dokumentationsmetod

Den arkeologiska förundersökningen genomfördes enligt single context metodik vilket innebär att varje enskilt stratigrafiskt objekt dokumenteras separat, på ett likvärdigt sätt och enligt fastlagda eller överenskomna riktlinjer. Detta görs oavsett om det stratigrafiska objektet utgörs av en nedgrävning, ett lager eller någon form av sten- eller träkonstruktion. En lagerföljd består av såväl lager och konstruktionslämningar som gropar och avröjningshorisonter ("positiva" respektive "negativa" stratigrafiska objekt). Single context logik innebär att man undersöker och avlägsnar varje stratigrafiskt objekt var för sig, i tur och ordning, med den yngsta först. Varje stratigrafiskt objekt ges en egen identitet i form av ett nummer i ett löpande system. Den dokumenteras i plan genom inmätning med RTK-GPS och beskrivs i den arkeologiska databasen Intrasis. Vidare anges det stratigrafiska objektets fysiska relationer till närmast ovan- och underliggande stratigrafiska objekt. En tolkning av dess tillkomst och depositionsstatus samt argumentation för hur den hör samman med andra stratigrafiska objekt görs (Larsson 2019).

All dokumentation gjordes digitalt, utom sektionsritningar vilka gjordes för hand. Alla kontexter inklusive schakten mättes in med RTK-GPS i koordinatsystemet SWEREF 99 13 30. För dokumentation användes surfplattor som var anslutna till projektets Intrasisdatabas. För att kunna mäta in ett objekt togs ett ID-nummer ut i förväg från Intrasis. Nummerserien var löpande och skapades automatiskt. Därefter mättes objektet in med en tidigare fastställd kod tillsammans med sitt unika ID-nummer. Information om undersökta objekt/kontexter registrerades direkt i databasen. För dokumentation med fotografi användes en digitalkamera och efter gallring registrerades de kvarvarande fotografierna i Intrasis. Ritningar, fynd och prover registrerades även de i Intrasis.

Tabell 1. Lista över inmätta sektioner. Varje sektion finns utsatt på planen över respektive schakt, se nedan under schaktbeskrivning.

Sektion	Namn	Schakt
117	Sektion mot S	1
143	Sektion mot S	2
159	Sektion i fyllning 155/nedgrävning 156, mot N	3
174	Sektion mot Ö	3
199	Sektion i provgrop, mot N	3
200	Sektion i provgrop, mot V	3
201	Sektion i provgrop, mot S	3
202	Sektion i provgrop, mot Ö	3
206	Sektion mot S	4
223	Sektion mot S	3
224	Sektion mot V	3
255	Sektion mot N	4
256	Sektion i dike 194/195, mot V	4

261	Sektion mot Ö	4
269	Sektion mot V	5

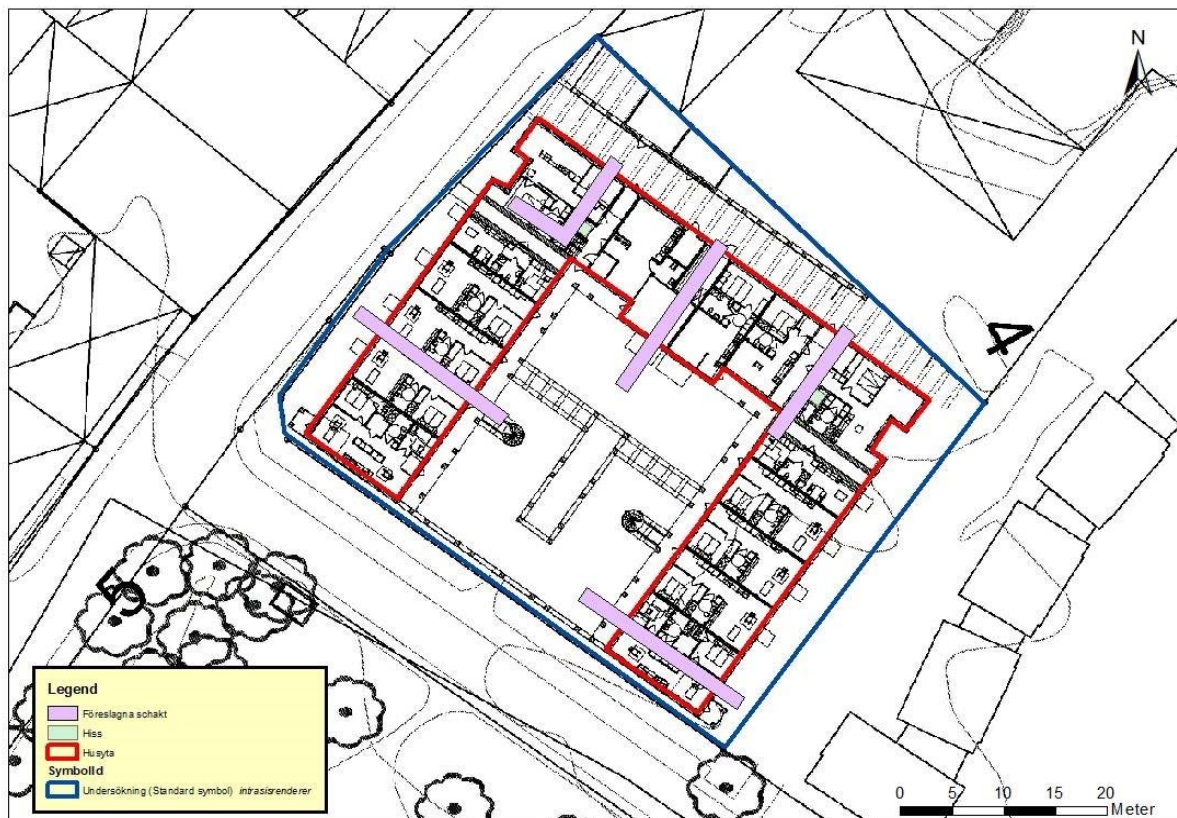
Omfattning

Undersökningsområdet är omkring 2 500 m² stort och ligger strax norr om Sankt Nicolai kyrka. Ytan utgörs idag av en parkliknande miljö med gräs, en förvuxen berså i mitten med en tegelstensbelagd gång ut mot Lejonhjärmsgränden samt träd stående längs med Norregatan och Lejonhjärmsgränden. I undersökningsplanen var fem schakt planerade, alla placerade där de kunde förväntas ge bäst kunskap om fornlämningens beskaffenhet och bevarandegrad, jämnt fördelade över undersökningsområdet.

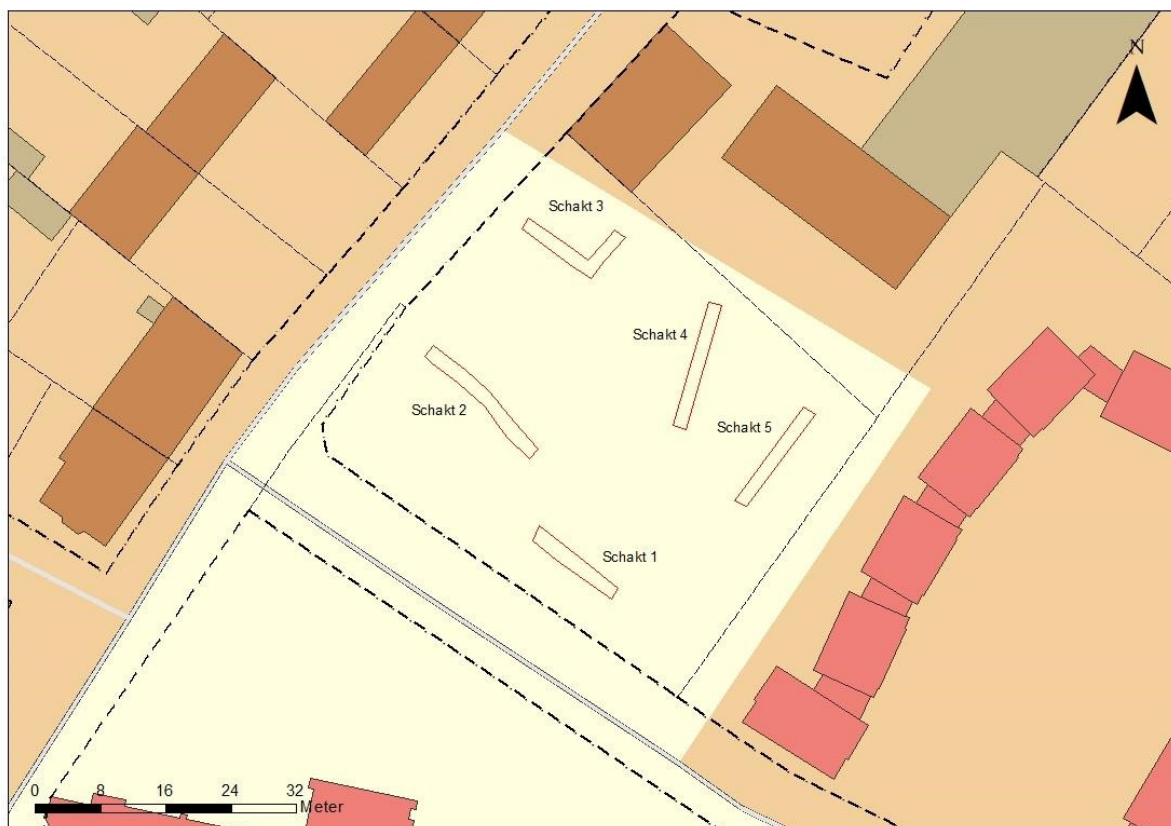
En bakgrundskarta där de planerade schakten fanns utritade skulle läggas in i handenheten till RTKGPS, i syfte att kunna lokalisera den plats där respektive schakt skulle grävas. Dock fungerade inte detta och någon bakgrundskarta kunde inte läggas in i instrumentet. Detta fick till följd att schakten grävdes på ett ungefär där de skulle ha varit planerade från början och deras läge kom därför att avvika från undersökningsplanen.

Figur 6. Översikt över undersökningsområdets sydöstra del. Fotot taget från sydost.

Figur 7. Planerade schakt mot bakgrund av byggritning Programhandling Skiss 2.

Figur 8. Schaktplan över de fem sökschakten, mot bakgrund av fastighetskartan. © Lantmäteriet. Skala 1:500.

De fem schakten som togs upp omfattade ca 75,50 löpmeter, en yta av 130 m² med en volym av 166 m³. Se vidare nedan under respektive schaktbeskrivning.

Provtagning och analys

Frågan kring potentialen för ett tvärvetenskapligt arbetssätt där arkeologin kompletteras med naturvetenskapliga analyser poängterades i Länsstyrelsens förfrågningsunderlag. Tre olika analyser gjordes på material insamlat vid förundersökningen, makrofossilanalys, ¹⁴C-analys och en osteologisk analys. Resultaten av respektive analys presenteras i sin helhet i Bilaga 4, 5 och 6.

Makrofossilanalys

Sedan år 2006 har ett tvärvetenskapligt samarbete mellan fil.dr. Jens Heimdahl, SHMM Arkeologerna och Kulturens arkeologer bedrivits. Detta innebär att det vid de flesta större undersökningar har funnits en systematisk inriktning mot arkeobotanik med ett tvärvetenskapligt arbetssätt som utgångspunkt. Enligt undersökningsplanen skulle prover tas från ett urval av de anläggningar som framkom. Efter okulär besiktning gjordes ytterligare urval för analys. Proverna förväntades ge information om odling, kosthållning och ekonomiska variationer över tid. I kostnadsberäkningen fanns medel avsatta för analys av tio makrofossilprover samt rapportskrivning.

¹⁴C-analys

Prover för analys skulle huvudsakligen tas från de äldsta lämningarna, framförallt ur de tidigaste nedgrävningarna, vilka kan vara svåraterade. Utplock för analys gjordes av arkeobotaniker. Medel avsattes i kostnadsberäkningen för fyra prover.

Osteologisk analys

Totalinsamling av djurben gjordes från de anläggningar som framkom eftersom en bedömning av bevaringsförhållanden skulle göras. Osteologisk analys bidrar genom studier av artfördelning, ålders- och könsfördelning, till tolkningen av områdets ekonomiska och i viss mån sociala utveckling. Vidare kan analyser av anatomisk fördelning och tafonomiska spår efter exempelvis slakt och gnagmärken, användas för tolkning av hanteringen av olika typer av avfall, vilket belyser vardagslivets sociala strukturer och rumsliga praktiker samt hur de förändras över tid. Volymen djurben var svår att uppskatta. I kostnadsberäkningen togs höjd för maximalt fyra kg, dock uppgick mängden djurben som sändes till analys till runt ett kg.

Fynd- och konserveringsinsatser

Enligt kostnadsberäkningen skulle samtliga fynd som påträffades i de anläggningar som undersöktes, det vill säga var kontextbundna, tas tillvara och registreras. Efter registrering gjordes en sällning varvid

fyndkategorier såsom exempelvis spik och lerklining avfördes. I kostnadsberäkningen hade tagits höjd för konservering av fyra metallföremål. Endast ett föremål skickades på konservering, se Bilaga 7.

Tabell 2. Analysresultaten presenterade per kontext.

Kontext	Makrofossilanalys, provinnehåll	14C-analys	Osteologisk analys
106	träkol, kalkbruk, vitplister, brännässla, fläder, hasselnötsskal, havre, sädeskorn, skalkorn	607 ± 28 BP 1298–1374 e Kr	Däggdjur, fåg/get (S, G), nöt (S, G)
113	träkol, hinnkräfta, slankstarr, knaggelstarr, blankstarr, småsäv, vägmålla, svinmålla, åkertistel, fliknäva, bolmört, vitplister, pilört, gåsört, revsmörblomma, tiggarranunkel, åkerrätika, besksöta, nattskatta, våtarv, brännässla, fläder		
147			Däggdjur, fågel, får/get, svin, gås (S), får
149			Däggdjur, får/get
150	träkol, agnfragment från råg och havre, fiskben/fiskfjäll, sill/strömming, däggdjurs- och fågelben		Däggdjur, svin, får/get (G), får (G)
160			Får, svin (G)
163			Däggdjur
166			Nöt, plattfisk
171	Träflis/bark, träkol, vitmossa, fiskben/fiskfjäll, däggdjurs- och fågelben, knaggelstarr, förkolnade sädeskorn, förkolnat skalkorn	425 ± 28 BP 1426–1497 e Kr	
173			Däggdjur, svin (S), får/get (G)
175			Kråka
176			Gås (S)
185	träkol, fiskben/fiskfjäll, kråkvicker, skalkorn, råg		Däggdjur, får/get
189	träkol, fiskben/fiskfjäll, däggdjurs- och fågelben, sädeskorn, skalkorn		
191			Nöt (S, G, V)
192	Träkol, fiskben/fiskfjäll, däggdjurs- och fågelben, svinmålla, fläder, havre, skalkorn, råg, bröd-/klubbvete		
194	Träkol, fläder, sädeskorn, skalkorn	808 ± 28 BP 1182–1270 e Kr	Häst, gås (S)
203			Däggdjur, nöt, fågel, hönsfågel, svin

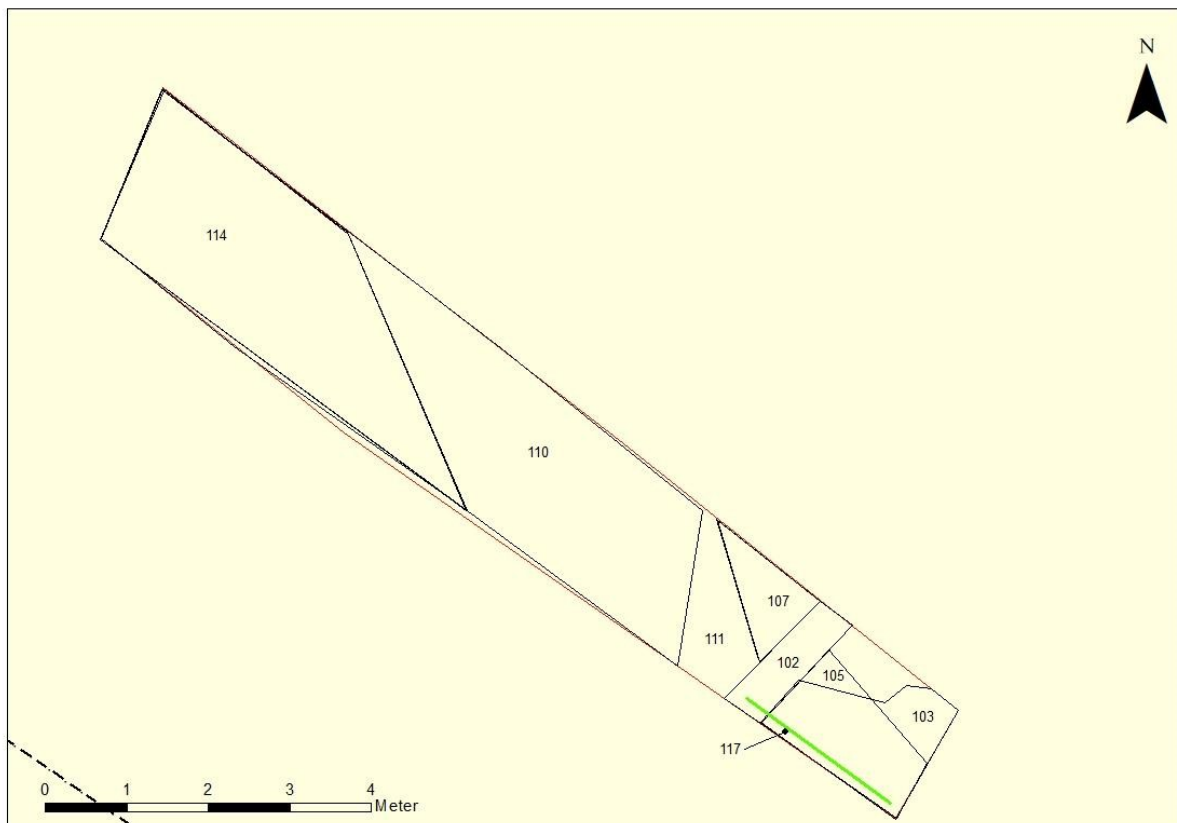
204			Däggdjur
208	Träkol, svinmålla, sädeskorn, skalkorn, råg		Däggdjur, får/get (S, G), svin (S), nöt
237	Träkol, fiskben/fiskfjäll, pilört, småsnärjmåra, sädeskorn, skalkorn		
265	Träkol, tegel, svinmålla, fläder, klöver, rova/åkerkål, skalkorn, råg	357 ± 28 BP 1551–1634 e Kr	

Arkeologiska resultat

Fornlämningens karaktär, innehåll och omfattning

Nedan följer beskrivningar av de fem sökschakten. Kontextnummer anges inom parentes och återfinns även i Bilaga 1, sektionsritningar och Bilaga 2, kontextlista.

Schakt 1

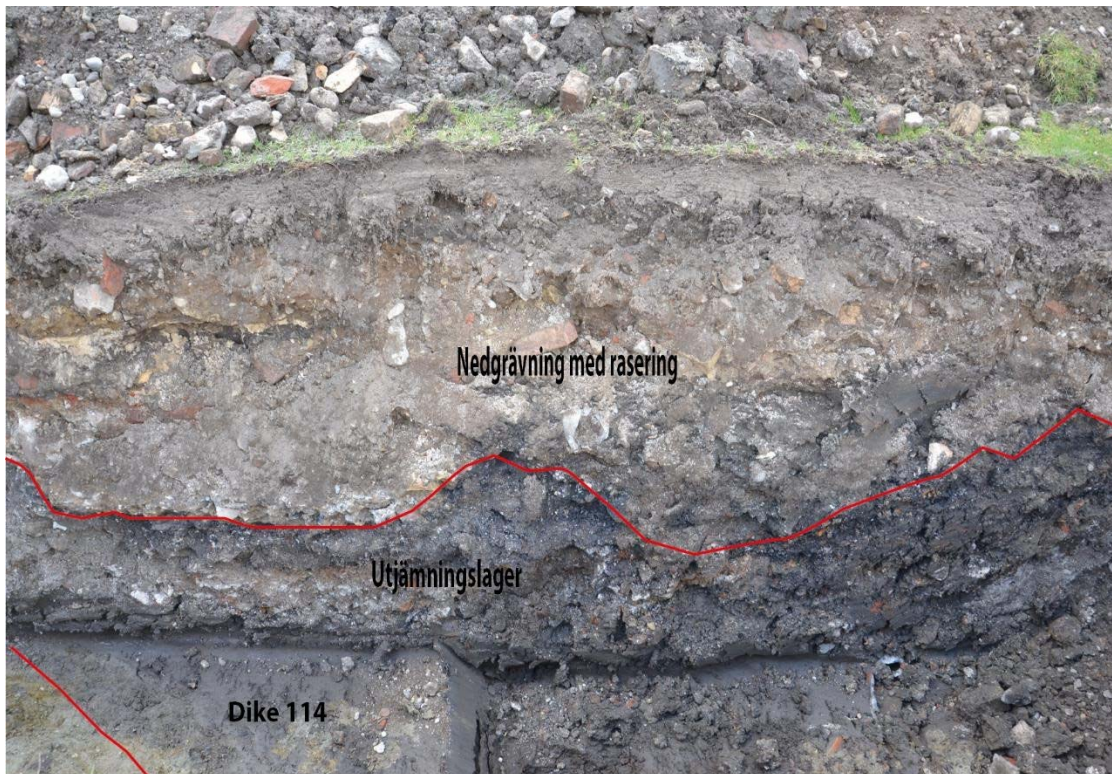
Figur 9. Plan över Schakt 1 och några av de kontexter som nämns i texten. Sektion 117 är markerad med en grön linje. Skala 1:50.

Det första schaktet grävdes i undersökningsområdets sydöstra del, där det enligt äldre fotografier och kartor har legat gatuhusbebyggelse. Schaktet grävdes i nordväst-sydöstlig riktning och var ca 12 m långt, 1,80 m brett och 1,70 m djupt. Matjordens tjocklek varierade mellan 0,10–0,20 m. Ungefär 0,30 m under markytan i schaktets sydöstra del påträffades byggnadsrester i form av raseringslager (103, 105) och en husgrund (102). Dessa tolkades som rester efter ett av gatuhusen som stått på platsen (se sektionsritning under Bilaga 1, sektion 117). På ett kartöverlägg med tomtindelningsbestämmelsen 1287K-B:457, motsvarar husgrunden 102 en del av den sydöstra långsidan av en byggnad placerad på innergården av tomt nr 31.

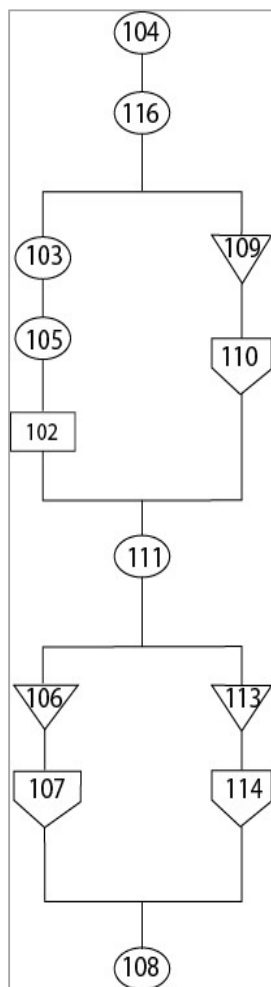

Figur 10. Husgrund 102 mot bakgrund av ett kartöverlägg med tomtindelningsbestämmelsen 1287KB:457 från år 1968. Skala 1:100.

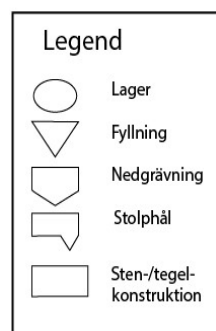
I resterande del av schaktet framkom stora mängder raseringsmaterial innehållande både hela och söndriga, röda såväl som gula tegelstenar, bitar av kalkbruk blandat med lera och enstaka naturstenar. Allt detta material föreföll vara nedgrävt i en stor grop (110), troligen med syfte att få undan stora mängder raseringsmaterial. På grund av den stora rasrisken ritades ingen sektion över denna del av schaktet, istället dokumenterades sektionen med hjälp av digitalkamera (fig. 11).

Figur 11. Detalj av raseringsmassor, kontext 109, i Schakt 1. Fotot taget från nordöst.

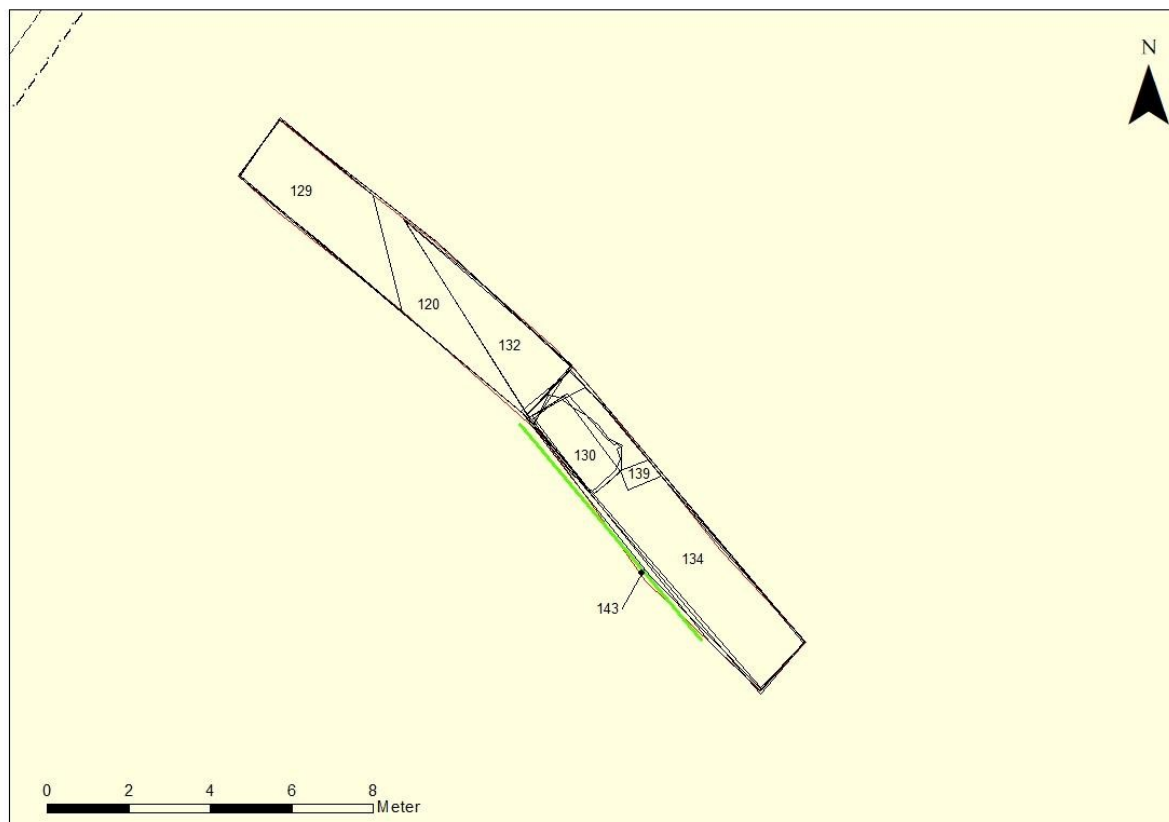
Under avfallsgropen, på ett djup av 1,30 m, låg ett utjämningslager bestående av smetig grå lera med inslag av enstaka träkol (111). I detta lager fanns varken tegel eller kalkbruk. Moränen framkom först på ett djup av 1,70 m. I moränen syntes två stora nedgrävningar vilka tolkades som diken (107, 114), båda i en nordvästsydostlig riktning. Makrofossilprover togs i fyllningarna till de båda diken och i fyllningen 113 påträffades flera mycket välbevarade pinnar och ris, vilket tolkades som möjliga rester efter en rustbädd. I fyllningen fanns även spår av stalldynga och ogräs. Vid den arkeologiska undersökningen i kv Kråkvinkeln i början av 1980talet, påträffades rester efter risknippen samt gödsel, som hade använts i syfte att fylla igen diken och på så sätt höja upp markytan och förbereda för husbyggnation (Wallin 1991:34). Det är därför möjligt att samma markförberedande arbete har utförts inom kv Nordstjärnan 56. Fyllningen (106) i diket 107, kunde dateras med hjälp av ^{14}C -analys till 1298–1374 e Kr (72,4 % sannolikhet med 2 σ).

Figur 12. Stratigrafiskt relationsschema över kontexterna i Schakt 1.

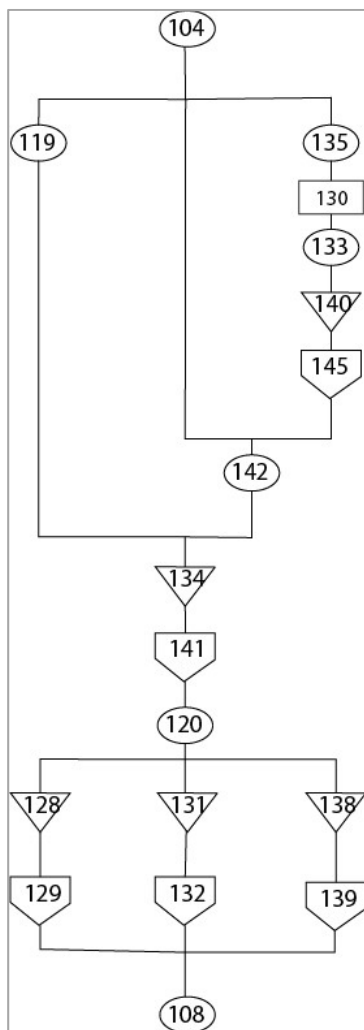
Antalet kontexter och stratigrafiska relationer i Schakt 1 var begränsat på grund av den stora nedgrävningen 110 och omfattande fyllnings- och utjämningslager vilket också medförde en låg stratigrafisk komplexitet även om kulturlagermaktigheten uppgick till totalt 1,70 m.

Schakt 2

Figur 13. Plan över Schakt 2 och några av de kontexter som nämns i texten. Sektion 143 är markerat med en grön linje. Skala 1:100.

Schakt 2 grävdes i nordväst-sydöstlig riktning ungefär 17 m norr om Schakt 1 och var ca 18 m långt, 1,80 m brett och omkring 2 m djupt. Schaktet fick en aningen böjd form eftersom bersån låg i vägen för maskinen. Matjordens tjocklek varierade mellan 0,10–0,20 m. Längst i väster framkom ett omfattande raseringslager (119) under endast 0,10 m tjock matjord. Raseringslagret liknade kontext 109 som framkommit i Schakt 1 och innehöll både rött och gult tegel, kalkbruk och natursten. Teglet och kalkbruksklumparna var ungefär lika stora och föreföll vara delade för att storleken skulle vara mer lika. Dock innehöll lager 119 nästan ingen lera och var således mycket instabilt och rasade ner från schaktväggarna flera gånger under schaktning. På grund av rasrisken ritades ingen sektion över den västra delen av schaktet utan dokumenterades med hjälp av digitalkamera.

Figur 14. Stratigrafiskt relationsschema över kontexterna i Schakt 2.

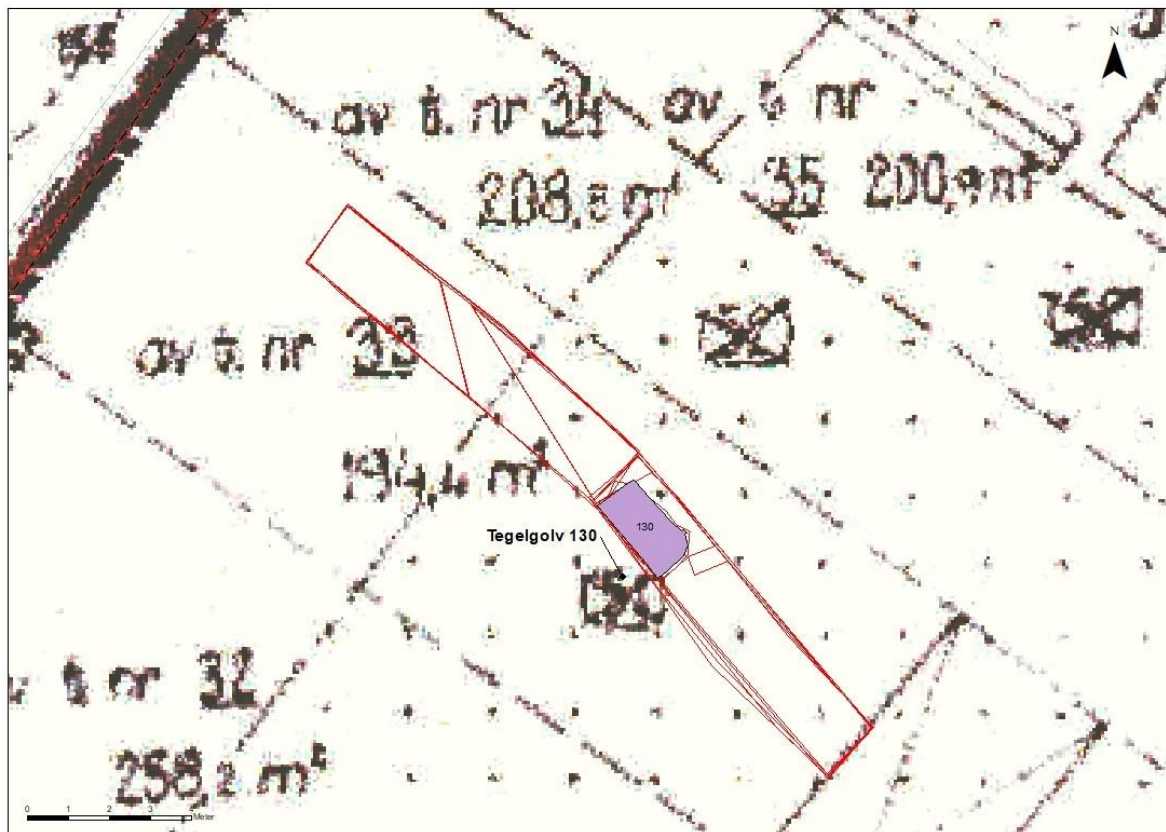
Under lager 119 låg ett lager som tolkades vara fyllning (134) i en stor nedgrävning (141) med syfte att göra sig av med raseringsmassor (se Bilaga 1, Schakt 2, sektion 143). Fyllningen bestod till stor del av raseringsmassor, men de var mer finfördelade och innehöll en större mängd kalk. Under nedgrävningen framkom ett utjämningslager (120), troligen del av utjämningslagret som framkom i det första schaktet. Ungefär mitt i schaktet, ca 0,10 m under markytan låg ett mycket skräpigt lager (135) med både hela och söndriga tegelstenar, glasflaskor, kapsyler och aluminiumbitar blandat med sand, småsten och stora skärvor från ett sönderslaget höganäskrus. Skräplagret var ca 0,30 m tjockt och under det låg ett mycket vällagt tegelgolv (130). Tegelytan var ungefär 2,30 × 1,0 m stort och var lagd i sättsand (133) där sidorna eller kanterna av sättsanden var inramad med kalkbruk. I kalkbruket hade tegelstenar satts fast för att hålla de inre tegelstenarna på plats.

Figur 15. Tegelgolvet under upprensning. Lägg märke till glasflaskorna och keramikskärvorna på schaktkanten, dessa är endast en liten del v

allt skräp som fanns i lager 135. Fotot taget från väster.

I den västra delen var tegelgolvet avgrävt och i den södra delen fortsatte det in under schaktkanten. Under sättsanden fanns ett utjämningslager (140) bestående av finfördelat raseringsmaterial uppblandat med silt och lera. Utjämningslagret, tegelgolvet och skräplagret förefaller ligga i en nedgrävning (145) som kan ha grävts i syfte att förbereda en yta för tegelgolvet. Vid ett kartöverlägg med tomtindelningsbestämmelsen 1287K-B:45, ligger tegelgolvet alldeles intill en på kartan markerad mindre byggnad, kanske ett uthus, förråd eller liknande. Med tanke på att tegelgolvet ligger högt upp i stratigrafin, är det mycket troligt att detta är rester efter golvet i den mindre byggnaden.

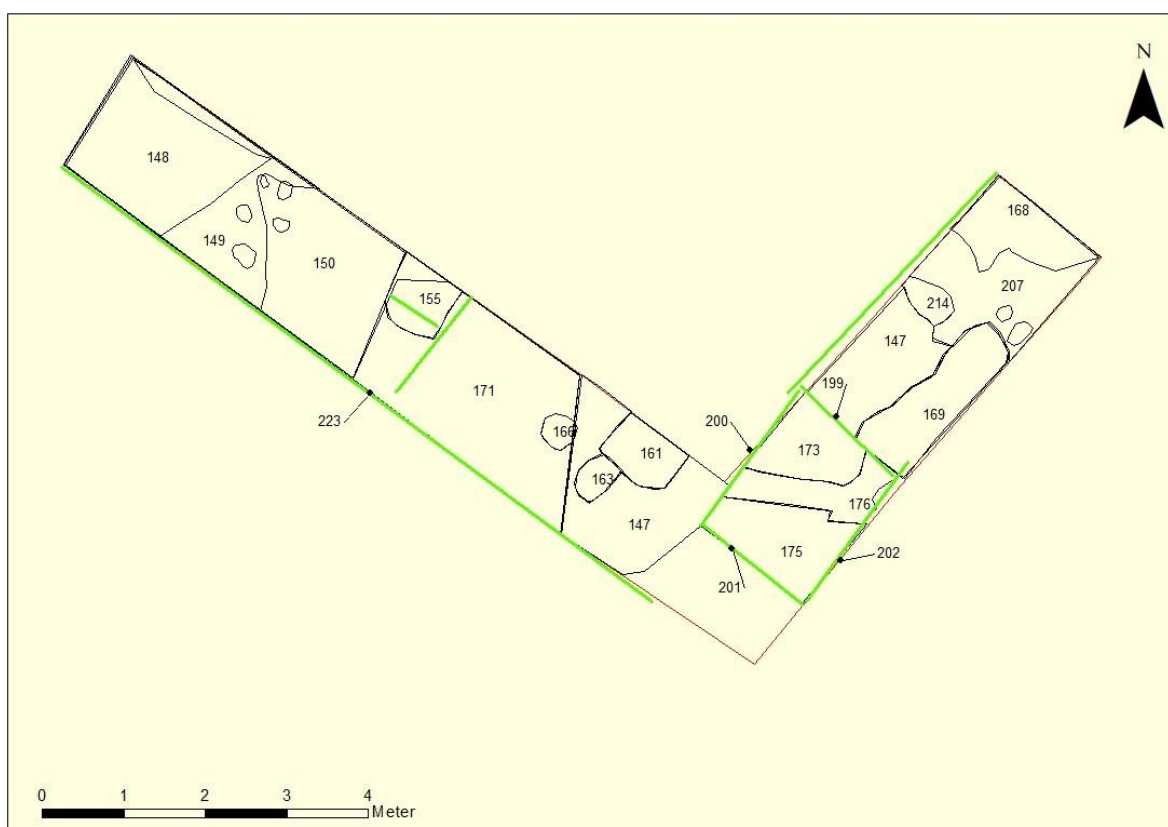

Figur 16. Tegelgolvet 130 mot bakgrund av tomtindelningsbestämmelsen 1287K-B:45 (1968), skala 1:100.

Placeringen av tegelgolvet och den markerade byggnaden stämmer inte helt överens, men detta kan bero på att kartan är utritad med annat koordinatsystem än det som användes vid undersökningen.

Moränen påträffades på ett djup av ca 2 m. Även här fanns två större nedgrävningar som tolkades som diken (129, 132), vilka låg i samma riktning som de två som framkom i Schakt 1. En ränna (139) i nordsydlig riktning framkom också i moränen. På grund av den stora rasrisken togs inga makrofossilprov i kontexterna. Den stratigrafiska komplexiteten ökade i Schakt 2 men även här gjorde stora nedgrävningar och utbredda utjämnings- och fyllnadslager att antalet kontexter var relativt få.

Schakt 3

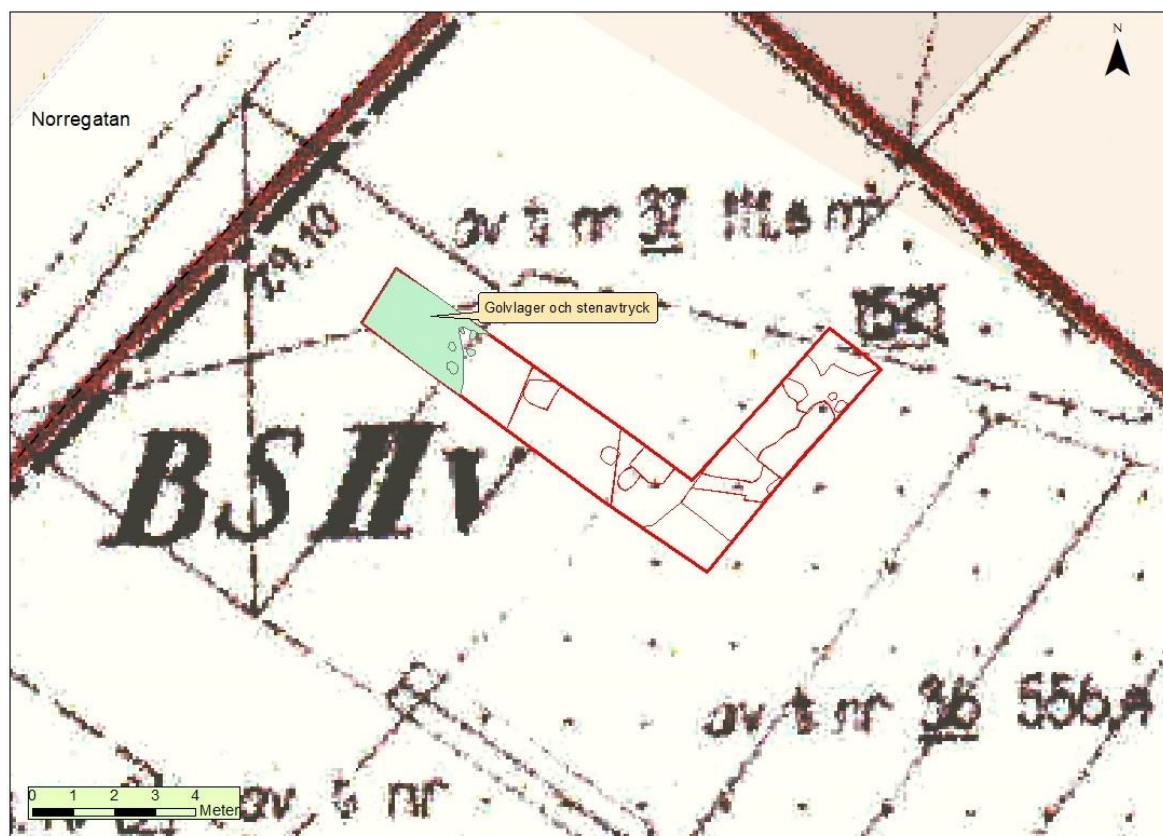

Figur 17. Plan över Schakt 3 med några av de kontexter som nämns i texten samt sektionerna 223, 199, 200, 201, 202 markerade med grön linje och sektionsnummer. Skala 1:50.

Det tredje schaktet grävdes i en L-form i undersökningsområdets nordvästra hörn. Schaktet mätte totalt 16,40 m, det var 1,80 m brett och mellan 0,50–1,10 m djupt. Matjorden var ca 0,10 m tjock. Intakta kulturlager i form av lergolv (148, 149) och brukningslager (171, 216, 150) framkom på ett djup av ungefär 0,50 m i schaktets västligaste del och det schaktades inte mer här (se Bilaga 1, Schakt 3, sektionerna 223, 199, 200, 201 och 202). Över lergolven och brukningslagren låg ett utbredd utjämnings- eller marklager (147) som täckte stora delar av schaktet. Lagret bestod av grå lera och silt, en del träkol och bränd lera samt enstaka tegelbitar. Mellan lager 147 och matjorden återfanns både nedgrävningar (156, 162), fyllning i stenavtryck (163, 166, 212), mark-/odlingslager (160) och raseringslager (215, 155, 161) samt utjämningslager (210). Lager 160 framkom omedelbart under matjorden och bestod av brun sandig silt med inslag av lera. Lagret var relativt kompakt och fuktigt och innehöll djurben samt keramikskärvor av yngre rödgods. Tjockleken varierade mellan 0,10–0,30 m. Vid ett kartöverlägg med tomtindelingsbestämmelsen 1287K-B:457, ses golvlagen 148 och 149 samt stenavtrycken 151–154 tillsammans med stenen 157, överensstämma väl med en utritad byggnad utmed Norregatan. Med tanke på att de angivna kontexterna förekommer längre ned i stratigrafen, finns två tolkningsmöjligheter. Antingen är det avbildade huset förhållandevis gammalt och har stått här under en längre tid och golvlagen samt de möjliga syllstensavtrycken har ingått i denna byggnad. Det kan även vara så att de ovan nämnda kontexterna är äldre än den på kartan inritade byggnaden, men att det yngre huset

uppförts på samma plats som föregångaren, vilket inte är ovanligt. Makrofossilprov togs ur brukningslagren 150 och 171. I lager 150 förekom fiskben, agnfragment från råg och korn samt förkolnad halm, vilket tyder på att hushållet odlat och tröskat säden på plats. En möjlig tolkning av lager 150 är ett brukningslager i ett kök eller dylikt (se Bilaga 4). Makrofossilanalysen av provet från kontext 171 tyder också på ett brukningslager i ett kök, med innehåll av köksavfall såsom benfragment och förkolnad säd.

Lager 171 kunde dateras med hjälp av ^{14}C -analys till mitten av 1400-talet (1426–1497 e Kr med 90,7 % sannolikhet och 2 σ). Enligt stratigrafin är lager 171 ungefär samtida med golvlager 148, yngre än brukningslagret 216 och golvlagren 149 och 175 (se fig 20, matris). Detta innebär att golvlagren och stenavtrycken nämnda ovan troligen inte kan kopplas till den byggnad som finns utritad på tomtindelingsbestämmelsen utan representerar en äldre byggnad på platsen. Detta visar på en kontinuitet av bebyggelse längs med Norregatan som kan följas tillbaka till åtminstone senmedeltid.

Figur 18. Golvlager och stenavtryck samt sten i Schakt 3, mot bakgrund av tomtindelingsbestämmelsen 1287K-B:457 från år 1968. Skala 1:100.

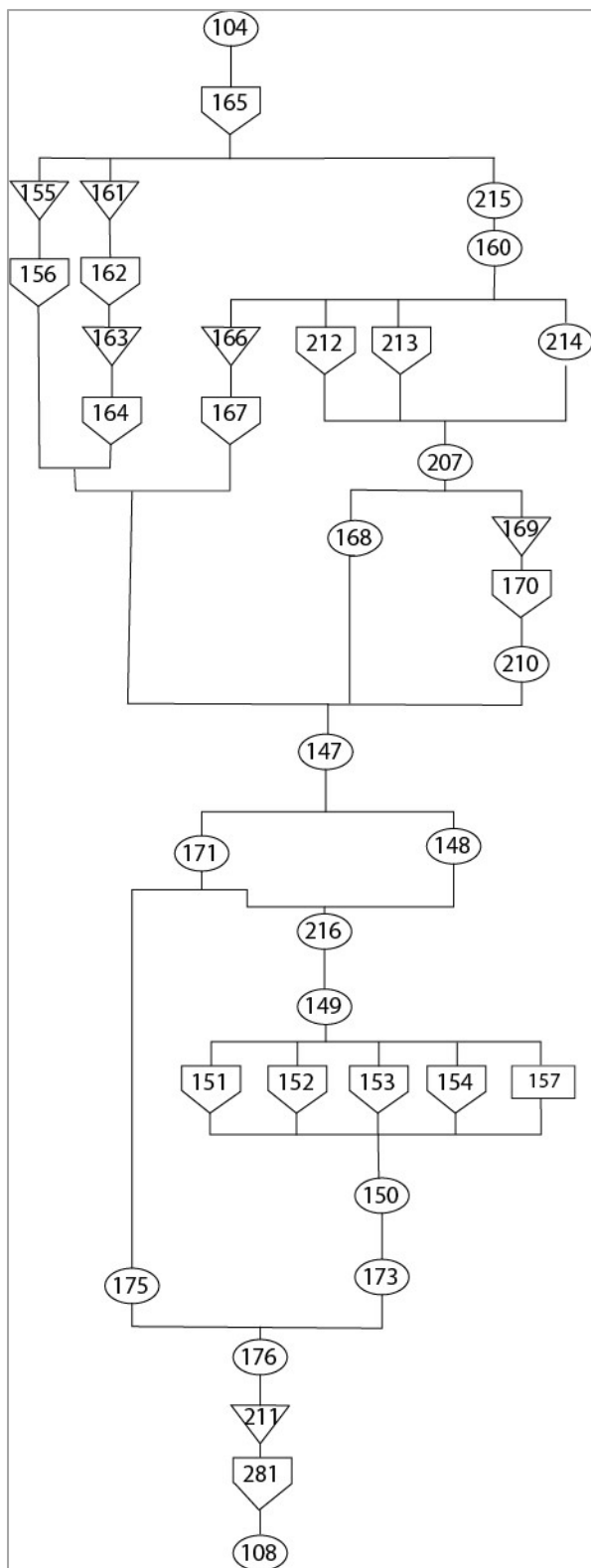
I schaktets södra hörn, i vinkeln mellan den västra och den norra schaktarmen, skars kulturlagren av ett modernt ledningsschakt. I övrigt framkom inga moderna störningar. I schaktets norra del framkom intakta kulturlager på ett djup av omkring 0,30 m. Över dessa låg mark- eller odlingslagret 160 endast 0,08 m under markytan. Under detta lager framkom ett troligt lergolv alternativt en rest av en lerklinad vägg (168) tillsammans med utjämningslager (207, 147), en lagerrest av obestämd härkomst (214) samt fyllning i en nedgrävning (169). För att kunna göra en bedömning av kulturlagermängdigheten och graden

av stratifiering, grävdes en provruta ned till moränen, som framkom på ett djup av ca 1,10 m. I provrutan framkom bland annat ett brukningslager (173), utjämningslager (176) och ett golvlager (175). Mot botten framkom även en nedgrävning (281) vars fulla utbredning inte kunde fastställas samt fyllning i denna nedgrävning (211). Det är möjligt att nedgrävningen är ännu ett dike i morän, likt de andra diken som framkommit i Schakt 1 och 2. Provrutans fyra sektioner dokumenterades på ritfilm (se sektionerna 199–202, Bilaga 1).

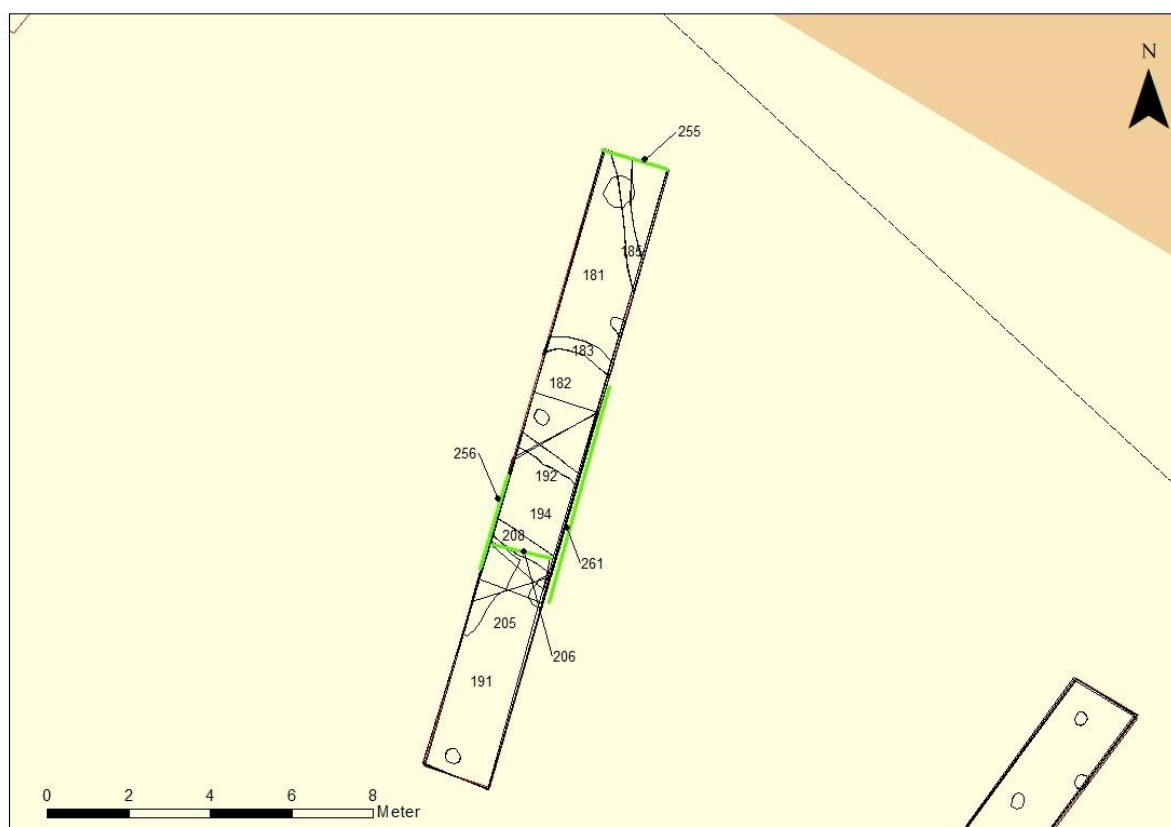
Figur 19. Till höger i bild syns det moderna ledningsschaktets fyllning av ljus sand. Fotot är taget från väster.

Den stratigrafiska komplexiteten var störst i detta schakt med flera golv- och brukningsnivåer. Med tanke på kontexternas placering i stratigrafien, är det troligt att det finns spår av olika byggnader vilka inte nödvändigtvis var samtida. Matrisen nedan visar en större komplexitet och ett större antal kontexter. Kulturlagermäktigheten är inte lika stor, mycket på grund av att topografin sluttar mot söder men kanske även på grund av att det inte har grävts några stora gropar med avsikt att göra sig av med raseringsmaterial. Kanske har material från de rivna byggnaderna i Schakt 3 lagts i nedgrävningarna i de två sydligaste schakten eller så har materialet kunnat återanvändas vid uppförandet av nya byggnader.

Figur 20. Stratigrafiskt relationsschema över kontexterna i Schakt 3.

Schakt 4

Figur 21. Plan över Schakt 4 med några av de kontexter som omnämns i texten, sektionerna är markerade med grön linje samt sektionsnummer. Skala 1:100.

Schakt 4 grävdes i en ungefärlig nord-sydlig riktning med start ca 3 m från den norra fastighetsgränsen. Schaktet var 15,50 m långt, 1,80 m brett och 1,10 m djupt. Den ursprungliga topografin sluttade något mot söder vilket innebar att schaktdjupet var som störst i söder. Matjordens tjocklek varierade mellan 0,10–0,30 m och under denna framkom ett utjämningslager (181) som täckte hela schaktets yta. Lagret var mycket kompakt och grusigt. Finfördelat raseringsmaterial hade packats tillsammans med lerig silt för att skapa en hårdgjord yta. I lagret fanns brungrå sandig lera, kalkbruksklumpar, bränd lera och träkol samt en del tegelbitar. Under detta, på ett djup av ca 0,40 m, framkom ett kompakterat lager (182) bestående av ljusbrun sandig lera där kontaktytan uppåt var infiltrerad och innehöll en större andel komponenter. Dessa komponenter avtog i frekvens och storlek i lagrets undre del. Kontexten tolkades som ett möjligt odlingslager, som utgjort den bakre delen av tomten, innanför respektive byggnad som legat utmed gatan. Längre söderut påträffades ett liknande lager (205) på ungefär samma stratigrafiska nivå och det är möjligt att det är delar av samma trädgårdslager. Tjockleken på både 182 och 205 varierade mellan 0,20–0,30 m. Ytterligare ett utjämningslager (191) framkom på ett djup av 0,60–0,70 m. Lagret var smetigt och fuktigt och bestod av grå lera med enstaka inslag av träkol, enstaka djurben och enstaka små bitar bränd lera. Utjämningslagret utgjorde även fyllning i de rännor (186, 188) och stolphål (190, 218) som påträffades i moränen. Detta tyder på att det skett en omstrukturering inom området med igenfyllning av rännor och stolphål. Något som ytterligare talar för någon sorts

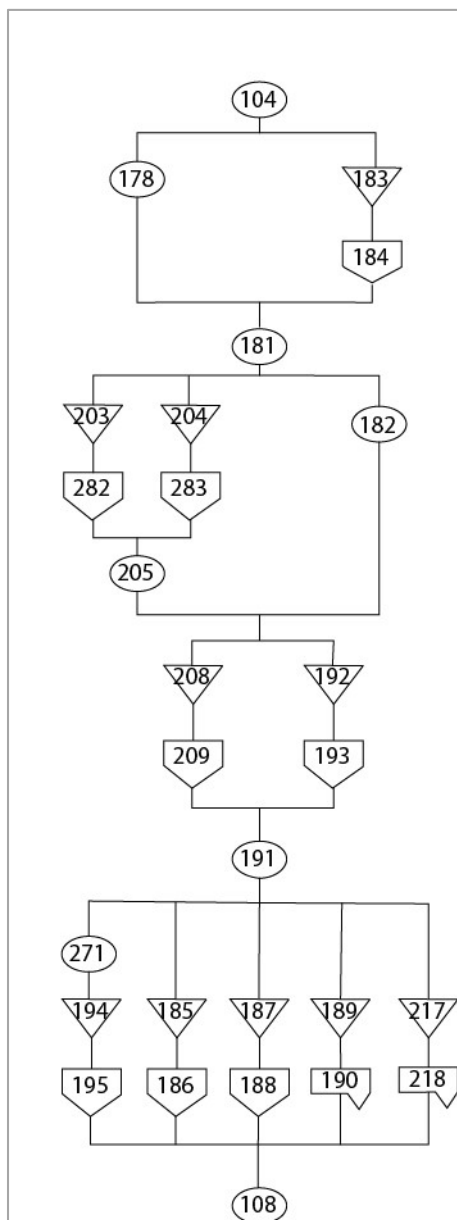
omstrukturering är att det förekommer rännor (209, 193) högre upp i stratigrafin. Båda rännorna är nedgrävda i utjämningslagret 191 och har en närmast öst-västlig riktning medan den äldre rännan (186) har en avvikande riktning. Endast en liten del av rännan 188 var synlig inom schaktet och det gick inte att fastställa riktningen. Ungefär mitt i schaktet framkom en bred nedgrävning i moränen, som tolkades vara ett dike (195). Diket var ca 3,70 m brett men förefaller dock inte vara djupare än ca 0,40 m. Det låg i nordöstlig-sydvästlig riktning, vilket avvek från de andra diken som framkommit i Schakt 1 och 2. Fyllningen 194 i diket 195, dateras till 1182–1270 e Kr (94,4 % sannolikhet, 2 σ). Detta innebär att diket fyllts igen någon gång under andra halvan av 1200-talet, ungefär samtida med stadens grundläggande omkring år 1250. Dikets datering överensstämmer med dateringen av de tidigaste dräneringsdiken som påträffades vid en arkeologisk undersökning i kv Kråkvinkeln under åren 1982–1983. Dessa diken anlades i syfte att förbereda marken innan bebyggelsen uppfördes och utgjorde ett nätverk av tre östvästliga diken och tre nord-sydliga diken, vilka mynnade ut i ett större dike vinkelrätt mot Norregatan. Detta dike mynnade i sin tur ut i en kanal, parallell med Norregatan men mellan 40–50 m västerut. Efter det att området dränerats höjdes marknivån ca 0,60 m med hjälp av påförda massor innehållande bland annat gödsel, avfallsmaterial, risknippen och bark (Wallin 1992:31 ff). Den stora kanalen låg i en nordost-sydvästlig riktning, samma riktning som diket 195.

Figur 22. Schakt 4 sett från söder. I mitten av bilden syns det breda diket. För att utröna dikets djup grävdes ett smalare schakt invid den högra schaktkanten.

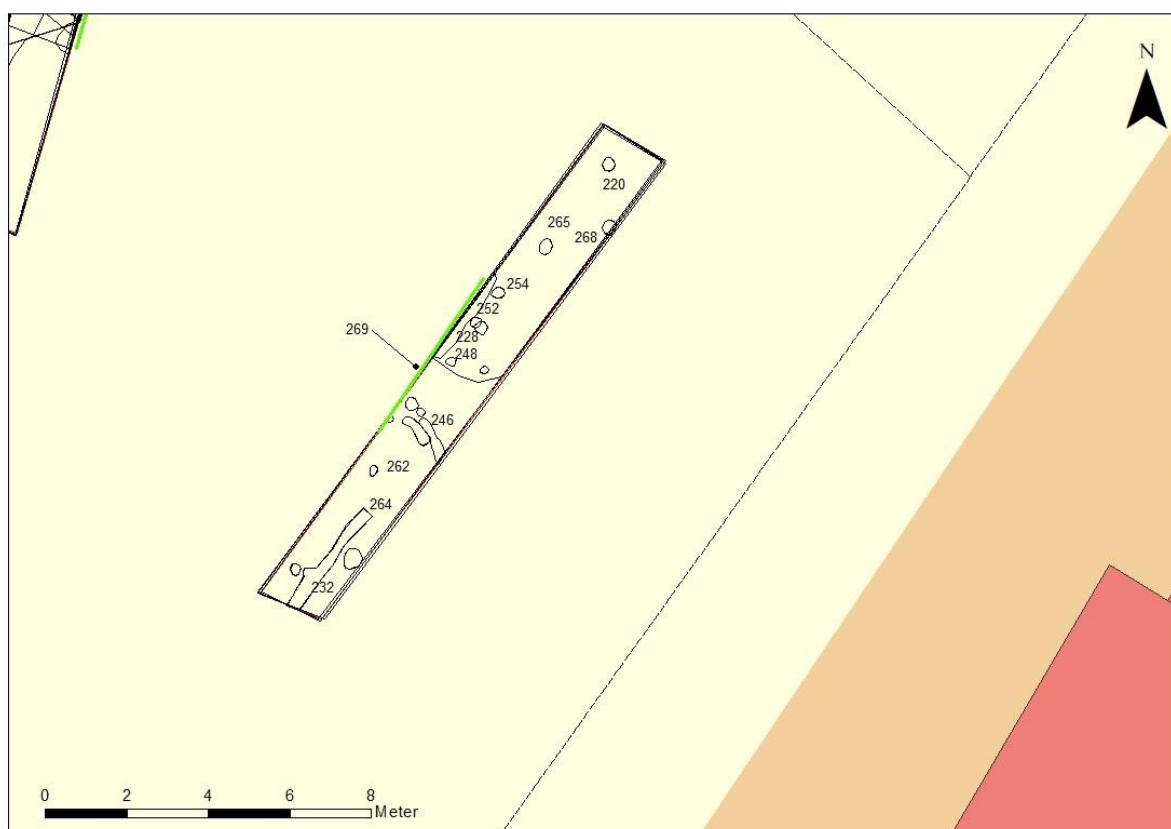
Moränen framkom på ett djup av ca 1,10 m. Tre makrofossilprover togs ur fyllningarna till rännan 186 och stolphålet 190 i moränen samt i fyllningen till rännan 193 och dikesfyllningen 194. Samtliga prover

innehöll köksavfall i form av förkolnad säd och benfragment och kunde inte särskiljas från varandra på basis av provernas innehåll.

Figur 23. Stratigrafiskt relationsschema i Schakt 4.

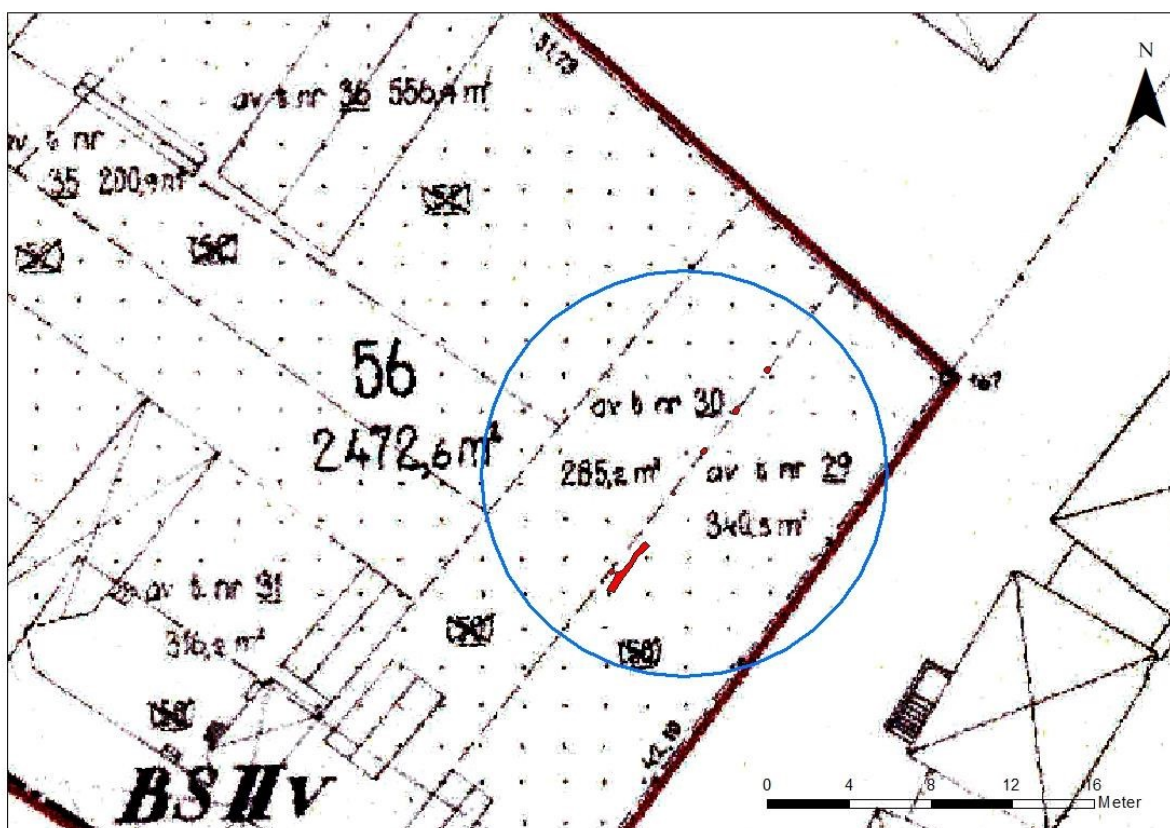
Schakt 5

Figur 24. Plan över Schakt 5 med några av de kontexter som omnämns i texten samt sektion 269 markerad med grön linje. Skala 1:100.

Det femte schaktet grävdes i fastighetens nordöstra hörn och var 14 m långt, 1,80 m brett och ca 1 m djupt. Även här sluttade grundtopografin mot söder vilket innebar att djupet ökade något längre söderut. Matjordens tjocklek varierade mellan 0,10–0,20 m. Under matjorden låg ett utjämningslager (262) som var mycket likt det kompakta lagret 181 i Schakt 4 och de kan troligen vara samma lager. Utjämningslagret var ca 0,10 m tjockt och bestod av brun torr och kompakt silt, det kändes skräpigt med mycket småsten, träkol tegelbitar och kalkbruk. I utjämningslagret framkom en rad stolphål (220, 222, 227, 230, 234, 232) med delvis bevarade stolpar i fyllningen (219, 221, 226, 229, 233, 231). Raden gick i samma riktning som schaktet och tolkades som rester av en yngre gräns mellan två tomter. Vid ett kartöverlägg med en karta över förslag till tomtindelning för del av kv Nordstjärnan från år 1968 (1287KB:457), syns det tydligt att kartans tomtgräns sammanfaller med den yngre gränsmarkeringen (fig. 25).

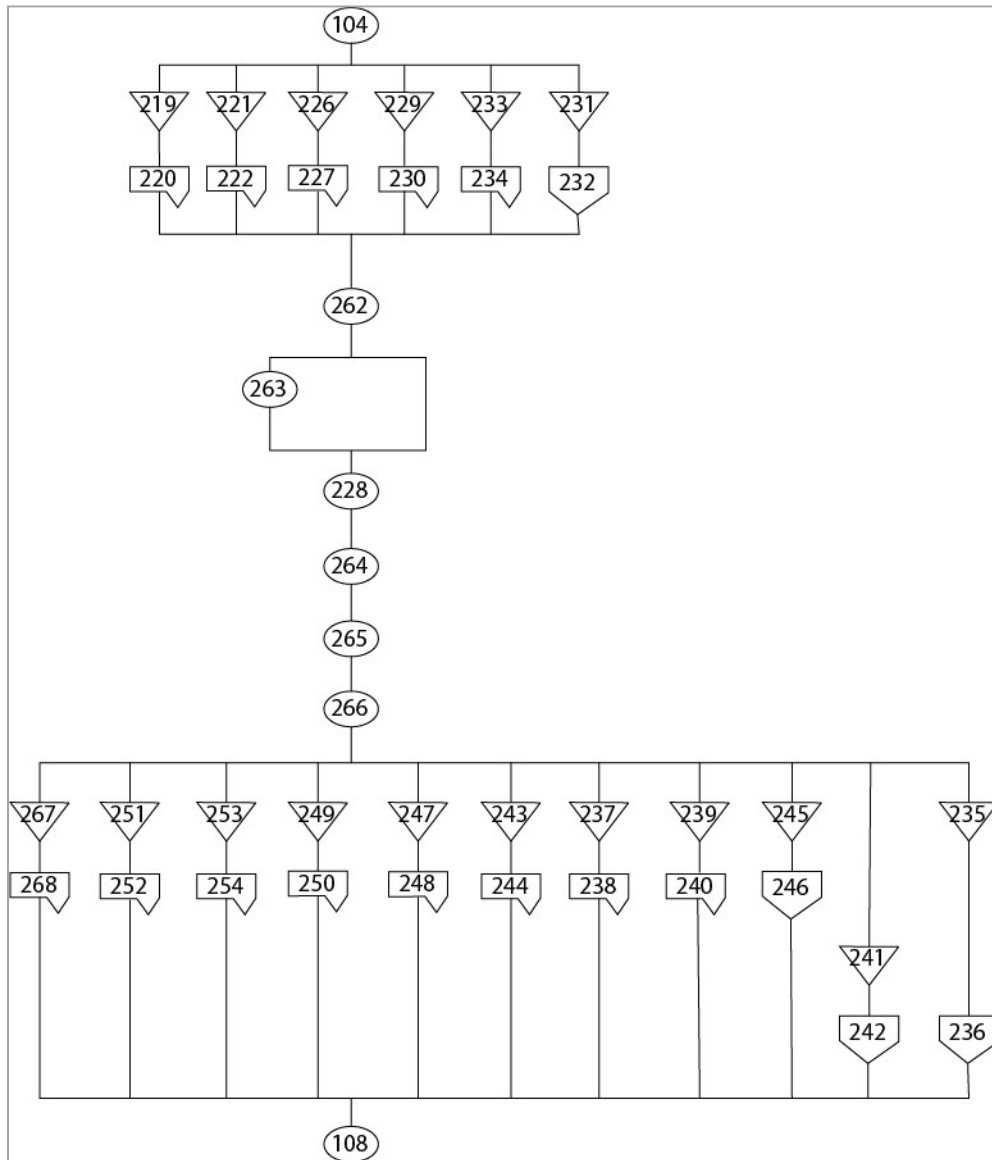
Under utjämningslagret, på ett djup av ca 0,30 m, påträffades ett finare brunt siltigt lager (263) där komponenterna var mindre och mer jämnt fördelade. Lagret tolkades som ett odlingslager/brukslager och kan troligen vara samma som lager 182 i Schakt 4.

Figur 25. Kartöverlägg med den moderna hägnaden markerad i rött mot bakgrund av tomtindelningsbestämmelsen 1287K-B:457 från år 1968. Skala 1:200.

Odlingslagret 263 är inte heltäckande i schaktet utan förekommer ställvis. I sektionen (Bilaga 1, Schakt 5, sektion 269) syns att det har skett en avröjning av någon anledning och att det överliggande utjämningslagret 262 lagts ut efter avröjningen. Detta har även medfört att det golvlager (228) som identifierades under odlingslagret delvis påverkats av avröjningen. Golvlagret 228 bestod av gul lera med fläckar av grå silt, enstaka förekomst av bränd lera. Tjockleken på golvlagret varierade mellan 0,04–0,10 m. Under golvlagret framkom ett möjligt odlingslager (264) bestående av grå silt med finfördelade och nedbrutna komponenter såsom bränd lera, tegelkross och träkol. Detta lager låg på ett djup av ca 0,50 m och tjockleken varierade mellan 0,08–0,20 m. Under det möjliga odlingslagret framkom ett brukningslager (265) vilket innehöll rikligt av förkolnad säd och tegelfragment. Från stolphålsfyllningen 237 togs ett makrofossilprov och från brukningslagret 265 togs både makrofossil- och kolprov. Med hjälp av ^{14}C -analys kunde brukningslagret dateras till senmedeltid/efterreformatorisk tid. ^{14}C -dateringar från senmedeltid och framåt tenderar att bli mindre exakta vilket provresultatet visar, med 46,2 % sannolikhet daterades lager 265 till 1454–1528 e Kr och med 47,7 % sannolikhet till tiden 1551–1634 e Kr (med 2 σ). Utifrån resultatet av makrofossilanalysen skulle lager 265 kunna vara ett brukningslager i ett kök där det funnits en tegelmurad spis. I makrofossilprovet från stolphålsfyllningen 237 fanns rikligt med fiskben och förkolnad säd, vilket skulle kunna tyda på att stolphålet ingått i en byggnad som fungerat som kök eller att stolphålet fyllts igen med material innehållande köksavfall.

Dessvärre kunde innehållet i stolphålsfyllningen användas till ^{14}C -datering men den stratigrafiska placeringen innebär att stolphålet och dess fyllning är äldre än senmedeltid.

Figur 26. Stratigrafiska relationer i Schakt 5.

Figur 27. Närbild på golvlagret 228 i Schakt 5. I sektionen syns avröjningen av lager 263. Fotot taget från nordost.

Fyndmaterialet

Fyndmaterialet bestod av de typer av fynd som vanligtvis påträffas inom stadsbebyggelse (se Fyndlista, Bilaga 4). Sammanlagt insamlades 150 fynd (hela eller fragmenterade), fördelade på 98 fyndposter och med en sammanlagd vikt av 2 658 g.

Tabell 3. Fördelning av fynden i förhållande till fyndkategorier.

Fyndkategorier	Antal	Vikt (g)
Ben-/horn	1	7
Bergart	1	130
Glas	2	13
Järn	11	211
Keramik	64	1101
Osteologi	71	1196
Summa	150	2658

Den största kategorin utgjordes av keramik och sammanlagt tillvaratogs 1 101 g fördelat på 64 fyndposter. Den näst största fyndkategorin utgjordes av djurben, totalt insamlades 1 196 g ur 17 olika kontexter. Övriga fyndkategorier var mer sparsamma och i exempelvis kategorin Bergartsföremål återfinns endast ett bryne av sandsten (Fnr 79).

Ben-/hornföremål

I golvlagret 149 påträffades ett knivskaft (Fnr 81) bestående av en järntånge och ett handtag av horn/ben som var dekorerat med cirklar med en prick i mitten. Då golvet förefaller vara av yngre datering än knivskaftet, har detta troligen omdeponerats vid någon tidpunkt. Knivskaftet var det enda föremålet som lämnades in till konservering.

Bergart

Som nämnts ovan påträffades endast ett föremål av bergart, ett bryne av sandsten (Fnr 79) som framkom i lager 147.

Glas

Endast två glasskärvor samlades in och bedöms inte vara äldre än 1700-tal (Fnr 54 och 80).

Järn

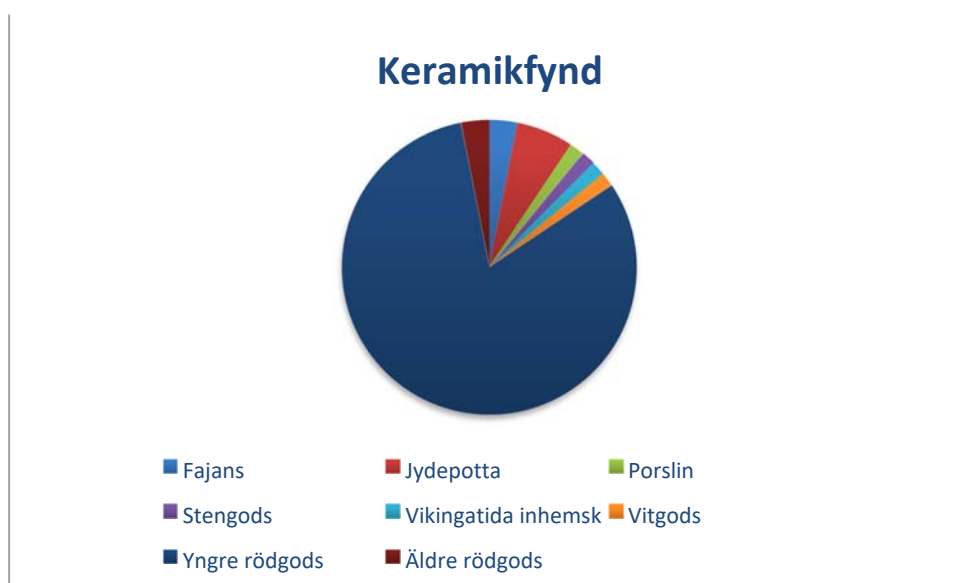
Sammanlagt sju spikar av järn påträffades i skilda kontexter. Spiken registrerades och avfördes därefter. Två järnföremål kunde ej närmare bestämmas, en båtnit (Fnr 4) med rombiska huvuden framkom i kontext 194, fyllningen i diket 195 i Schakt 4. Niten daterades till vikingatid.

Keramik

Tabell 4. Keramikmaterialet fördelat på godstyp

Godstyp	Antal	Vikt (g)	Procent %	Datering
Fajans	2	17	3	1550–1750-tal
Jydepotta	4	32	6	1550–1850-tal
Porslin	1	4	2	1750–1900-tal
Stengods	1	5	2	1600–1800-tal
Vikingatida inhemsk	1	6	2	700–900-tal
Vitgods	1	2	2	1600–1800-tal
Yngre rödgods	52	1018	81	1400–1900-tal
Äldre rödgods	2	17	3	1200–1400-tal
Summa	64	1101	100	

Majoriteten av keramikfynden utgörs av yngre rödgods, totalvikt var 1 018 g fördelat på 52 skärvor. Det yngre glaserade rödgodset kännetecknas av att det finns glasyr på insidan av kärlen, vilket gjorde det lättare att hålla dem rena. Godstypen förekommer normalt från ca år 1400 och in i 1900-talet. Trebensgrytor dateras generellt från ca år 1400 men de minskade i antal under 1600-talet för att helt försvinna under första halvan av 1700-talet. Vid en datering av trebensgrytorna används ofta rörskaften som viktiga kronologiska markörer då formen på rörskaften förändras över tid (Brorsson 2002:133; Brorsson 2019:146). Det påträffades 16 skävor vid förundersökningen, som tolkades vara från en trebensgryta, dessvärre fanns inget rörskaft bland dessa fynd och en närmare datering än ca 1550–1700-tal har inte kunnat göras. En kärlform som oftast förknippas med det yngre glaserade rödgodset är fat, vilka började tillverkas i mitten av 1500-talet och som blev vanliga under 1600-talet. I kv Nordstjärnan 56 påträffades 21 skärvor yngre glaserat rödgods som bestämdes vara från fat.

Figur 28. Diagram över godstypernas fördelning.

De flesta rödgodsskärvorna kunde identifieras till kärltyp, dock insamlades nio skärvor som inte kunde identifieras utan som endast registrerades som "kärl". En keramiktyp som teknologiskt påminner om förhistorisk keramik är jydepotterna. Dessa var handgjorda och producerades främst på Jylland samt på Fyn i Danmark och var en vanlig typ av hushållskeramik med datering till perioden 1550–1850 (Brorsson 2007). I kv Nordstjärnan framkom fyra skärvor från jydepotter varav en skärva påträffades i brukningslagret 160 (Fnr 53), en skärva i matjorden (Fnr 21) samt två skärvor i fyllning 203 (Fnr 12 & 13). En skärva har identifierats som yngre vitgods (Fnr 74), ett gods som framställdes i norra Europa från 1600-talet och framåt. Endast en skärva stengods (Fnr 28) påträffades i raseringslagret 103. Av de modernare godstyperna fajans och porslin påträffades två skärvor fajans (Fnr 14 och 76) och en skäva porslin (Fnr 77). Av äldre datering är två skärvor äldre rödgods (Fnr 34 och 72) och inhemsk vikingatida keramik (Fnr 31). Äldre glaserat rödgods dateras till slutet av 1100-talet eller början av 1200-talet till omkring år 1400. Kärlen glaserades på utsidan och i godstypen framställdes trefotsgrytor och kannor.

Den vikingatida inhemska keramiken kallas ibland för AIV-keramik och kännetecknas av tjockväggigt och grovt gods utan dekor. Keramiken dateras i Skåne inom intervallet ca år 700 till år 1050 (Brorsson 2007).

Två fynd av kakel framkom vid förundersökningen, i brukningslagret 265 påträffades en bit rumpkakel med brun glasyr och bladornamentik (Fnr 26). Fyndet kan troligen dateras till andra halvan av 1500talet. I det troliga utjämningslagret 147 framkom två skärvor oglaserat pottkakel (Fnr 78). Kakelugnar med pottkakel introducerades i Skandinavien redan under högmedeltid, men blev vanligare under slutet av medeltiden. Från omkring mitten av 1500-talet spreds det kvadratiska medaljongkaklet med rump i norra Tyskland och Skandinavien. Pottkaklet kan även ha förekommit parallellt med rumpkakel in i 1600talet (Blomqvist 1937:188; Århem 2004:74 ff).

Osteologi

Det tillvaratagna benmaterialet visar att bevaringsförhållandena för djurben är goda. Majoriteten av benmaterialet härrör från matavfall (55 %) och resterande del av slaktavfall (45 %). Hundgnag, vittring och så kallad trampling visar att en del av avfallet från mat eller slakt har legat exponerat under en period. De vanligaste förekommande djuren inom kv Nordstjärnan 56 var boskapsdjur såsom får eller getter, nötkreatur, svin och en häst. Bland benmaterialet fanns även ben från gås, hönsfågel och kråka tillsammans med ett litet ben från plattfisk. Av det insamlade djurbensmaterialet att döma, finns det goda förutsättningar att mer ingående studera platsens ekonomi och avfallshantering. Se mer ingående analys i den osteologiska rapporten, Bilaga 6.

Utvärdering

Alternativ grundläggning

Enligt Länsstyrelsens förfrågningsunderlag skulle förundersökningens resultat användas till att göra en bedömning i fråga om möjligheten till alternativ grundläggning, vilka delar av fastigheten som skulle kunna vara lämpliga för en alternativ grundläggning samt vilka områden som måste undersökas innan planerad nybyggnation. Dessvärre kan en sådan bedömning inte göras eftersom de bygghandlingar som kommit Kulturen till handa inte ger information kring schaktdjup, eventuella frischakt, schaktning för VA och el samt placering av hisschakt. Inte heller finns information om möjliga tillfälliga ingrepp under planerad byggnation. I skrivande stund har Kulturen inte fått tillgång till rapporten från den geotekniska undersökningen som genomfördes 2020-03-30.

I ett samarbete mellan Länsstyrelsen i Skåne län och Kulturen i Lund gjordes en utvärdering av alternativa grundläggningar och svårigheterna med att bygga på kulturlager. För vidare utredning av alternativ grundläggning hänvisas till denna rapport (Gardelin 2005).

Bevaringsförhållanden

De kontexter som dokumenterades och undersöktes var välbevarade och fuktiga vilket gör att förutsättningarna för bevarat organiskt material bedöms vara goda, framförallt i eventuella gropar och brunnar. I en av dikesfyllningarna i Schakt 1 återfanns organiskt material i form av trärester, kvistar och pinnar, vilket talar för goda förhållanden för bevaring.

Konserveringsbehov

Vid förundersökningen påträffades ett antal järnföremål, av vilka de flesta sedan avfördes och ingen konservering krävdes. Däremot konserverades ett knivskaft bestående av järn och ben/horn. Inför en eventuell arkeologisk undersökning bedöms förutsättningarna för metallfynd vara relativt goda, liksom för organiskt material. Detta innebär att det kan föreligga konserveringsbehov vid en arkeologisk undersökning, dels i förhållande till metallfynd men även för eventuella fynd av organiskt material.

Förutsättningar för analyser

De analyser som genomfördes visar goda förutsättningar för makrofossilprover, C14-prover och osteologisk analys. Makrofossilprover skulle med fördel tas ur kontexter såsom odlingslager, primärfyllningar i brunnar eller i avfallsgropar och ge svar på bland annat mathållning, försörjningsstrategier och hur omlandet såg ut. I ugnar eller härdar finns troligen möjligheter att samla in träkolsprover eller makrofossilprover för C14-analyser, vilka kan ge dateringar och svar på mathållning och försörjningsstrategier. Den osteologiska analysen kan förväntas ge svar på frågor kring ekonomiska och i viss mån sociala utveckling. Vidare kan analyser av anatomisk fördelning och tafonomiska spår efter exempelvis slakt och gnagmärken, användas för tolkning av hanteringen av olika typer av avfall, vilket belyser vardagslivets sociala strukturer och rumsliga praktiker samt hur de förändras över tid. ICP-analyser på keramik kan ge svar på proveniens både gällande importgods och lokalt tillverkad keramik. Förutsättningen för analys av keramik anses vara god gällande ICP-analyser men även rörande frågor kring datering av de lämningar som kan förväntas.

Således är potentialen för ett tvärvetenskapligt arbetssätt mycket god. I frågan kring vilka naturvetenskapliga analyser med bäst förutsättning för kunskapsuppbyggande är detta beroende av de frågeställningar som formuleras i undersökningsplanen. En osteologisk analys har stor potential eftersom en betydande mängd ben har kunnat identifiera till art och att det har anträffats fågel- och fiskben i flera lager (Bilaga 6. Osteologisk analys).

Potential och förslag på fortsatta åtgärder

Arkeologisk potential

Den arkeologiska potentialen bedöms vara hög med välbevarade kontexter i form av kulturlager, nedgrävningar och ett keramikmaterial som genom olika analyser kan ge svar på kontaktnät och handelsförbindelser, hur hushållens keramikanvändning förändrades över tid och även social och materiell status. Förundersökningen visade att det finns en kulturlagermäktighet på ca 1 m i den norra delen. Antalet kulturlager och anläggningar förefaller glesa ut mot söder där det istället fanns stora och utbredda raseringslager och utjämningslager. Kulturlagermäktigheten i söder uppgick till ca 2 m. I de flesta schakten framkom diken och rännor i moränen, vilka skulle kunna spegla tidiga tomtindelningar och även hur dessa förändrades över tid. Nedgrävningarna skulle även kunna visa på eventuella markförberedelser som gjordes innan ett område kunde tas i anspråk för bebyggelse, liksom fallet är i kv Kråkvinkeln. Stolphål i moränen samt de bevarade golvlagren har potential att visa på en eventuell förändring i byggnadsskick och hur stadsgårdarna växte fram samt om och hur ytan disponerades under olika perioder. ¹⁴C-analyser tagna ur de äldsta kontexterna visar att de första markarbetena och tomtindelningarna troligen skedde i samband med stadens etablering. Det förefaller ha funnits en klar idé om hur marken skulle disponeras och fördelas. Förfaringssättet tycks ha varit detsamma som i kv Kråkvinkeln. I ett första skede grävdes diken och rännor i ett dränerande och/eller gränssättande syfte, sedan fylldes dessa igen med massor innehållande gödsel och risknippen. Ytterligare ¹⁴C-analyser kunde bekräfta bilden av en kontinuerlig bebyggelse inom området med flera bebyggelse- och brukningsfaser. Fynd i form av en nit med rombiskt huvud och en skärva inhemsk vikingatida keramik pekar mot en närvaro redan under vikingatiden, huruvida det även funnits äldre bebyggelse har inte kunnat avgöras inom ramen för förundersökningen. Den arkeologiska potentialen bedöms i nuläget främst ligga i de lämningar som påträffades i den norra delen med tanke på de omfattande nedgrävningarna med raseringsmaterial i söder.

Vetenskaplig potential

Om stadsarkeologin tidigare i hög grad betonade staden som monument ägnas nu större intresse åt städer som sociala relationer och rumsliga praktiker på vardagsnivå. Målet är att kunna framställa dem som såväl fysiska som kognitiva strukturer, vilket är ett aktörs- och handlingsteoretiskt ställningstagande som ställer den sociala konstruktionen av städerna i fokus. Det följande utgör en sammanfattning av några av de ställningstaganden som är aktuella vid större undersökningar i stadsmiljöer och som nyligen sammanfattats (Larsson 2018). Tyngdpunkten ligger på en framställning av *aktörsskap*, *performativitet*, *intentionaliteter* och *gestaltning*.

Den vetenskapliga diskussionen idag syftar till en förståelse och framställning av städerna på en mera mänsklig nivå, en "underifrånshistoria" att sätta i relation till de övergripande förändringarna.

Undersökningens handlingsteoretiska utgångspunkter kan summeras som följer (muntl Larsson 2020):

- Aktörsperspektivet handlar om hur människor organiserar sig och sina handlingar.
- Upprepade handlingar i tid och rum utgör praktiker, vilka återverkar på organiseringen, strukturation.
- Praktiker är spridda i tid och rum som heterogena nätverk. Nätverk består av förbindelser av människor, materialitet, spatialitet och handling.
- Variationer kan ses som distinktiva och performativa, som iscensättningar av helheter eller delar av sociala strukturer med hjälp av materialitet och spatialitet.
- Att rum och tid organiserar handling till "samhandling" och att inga sociala processer (dvs handlingar och praktiker) existerar utan rumslig utbredning eller varaktighet är grundläggande för en arkeologisk förståelse.
- Att spår och lämningar efter praktiker och komplex av praktiker bildar olika mönster utgör den arkeologiska utgångspunkten för att tydliggöra variationer i och förändringar av sociala strukturer över tid.

Förslag på fortsatta åtgärder

Kulturen förordar en riktad arkeologisk undersökning inom undersökningsområdets norra del, där välbevarade kulturlager påträffats och där äldre lämningar framkommit i moränen. Kulturlagren och lämningarna i moränen tillsammans med keramikfynden, visar att bebyggelse och brukande av området pågått under en längre tid, från vikingatid och fram till mitten av 1900-talet, då den kvarvarande gathusbebyggelsen längs med Norregatan och Lejonhjärmsgränden revs. De bygghandlingar som har presenterats är endast preliminära och grundläggningsteknik, eventuella frischakt och VA-ledningar är inte fastlagda. Resultat från den geotekniska rapporten har inte kommit Kulturen tillhanda. Vid en alternativ grundläggning måste en rad parametrar vara uppfyllda, se exempelvis Gardelin 2005, för att det ska anses vara ett meningsfullt bevarande av fornlämningen. Då grundhandlingarna som bifogats ansökningen om tillstånd till ingrepp i fornlämning endast är preliminära, kan ett ställningstagande till alternativ grundläggning inte göras.

Inom den nordvästra delen, där det framkom bland annat flera generationer lergolv, föreslås utifrån schaktningsresultaten en arkeologisk undersökning med handgrävning i kombination med maskinavbaning då det här finns täckande kulturlager med en mäktighet upp emot 0,25 m. Inom det nordöstra området, där det framkom ett lergolv längst i öster och flera generationer rännor samt stolphål i moränen, föreslås också kombination av handgrävning och maskingrävning. Inom detta område var kulturlagren ännu mäktigare, upp emot 0,50 m. Inom övrig yta föreslås schaktningsövervakning.

Inför en eventuell arkeologisk undersökning kan några övergripande frågeställningar formuleras utifrån de rådande vetenskapliga diskussionerna:

- Rumslig disposition, förändring och kontinuitetsbrott
- Den skapade köpstaden, omstrukturering av bebyggelsen, förtätning
- Sociala föreställningar kring gränser och zonindelningar
- Från vikingatida/tidigmedeltida bebyggelse till högmedeltida köpstad
- Försörjningsstrategier, markanvändning, sociala relationer och rumsliga praktiker på vardagsnivå

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-27797-2019
Fornlämningsnr	RAÄ 19:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:7459
Kulturens projektnr	A_2020_0009
Intrasiprojekt:	K2020_001
Trakt/kvarter/fastighet	Nordstjärnan 56
Socken	Trelleborg
Kommun	Trelleborg
Län	Skåne
Typ av exploatering	Husbyggnation
Uppdragsgivare	Borgaren 12 Fastigheter
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Linda Billström
Övrig personal	Linnea Lidh
Fältarbets tid	2020-03-30–2020-04-03
Fälttid, arkeolog, tim	80 h
Fälttid, maskin, tim	40 h

Yta, m ²	130 m ²
Kubik, m ³	166 m ³
Schaktmeter, m	75,50 m

Fyndmaterial	LUHM 33 044:1–98. Fynden förvaras efter fyndfördelning på LUHMs magasin
Ritning, dokumentation	9 st A3 ritfilm: 21 sektionsritningar skala 1:20, Digitala dokumentationshandlingar, inklusive foton, lagras tillsammans med Intrasisdatabasen.
Foto	80 digitala fotografier
Analyser	Makrofossil, C14-analys, osteologisk analys.
Arkivmaterial, förvaring	Förvaras i Kulturens arkiv under fastighetsbeteckningen Nordstjärnan 56, Trelleborg

Ordlista

Anläggning: Arkeologisk term som avser olika slags lämningar t ex stensyllar, gropar och härdar.

Arkeologiska objekt: Arkeologiska objekt är kulturformade objekt/lämningar som skapats eller påverkats av människor.

Boplats: Plats där man under förhistorisk tid vistats och där byggnader, byggmaterial, föremål, råämnen för bearbetning och/eller avfall lämnats kvar på marken.

Fajans: Typ av keramik som glaserats med en ljus men ogenomskinlig tennglasyr. Namnet kommer av staden Faenza i Italien där keramiktypen producerades under renässansen. Redan under 1200-talet producerades dock fajans på Mallorca, då med namnet majolika.

Flottera: Att med hjälp av vatten och en sil avskilja organiskt material, exempelvis fröer och kärnor, från ett jordprov.

Fosfathalt: Fosfathalten i jorden kan höjas genom människors och djurs aktiviteter. Förhöjda fosfatvärden är ett tecken på potentiella överodlade fornlämningar.

Frälse/frälsegods: Samhällsgrupp/egendom som var befriad från vissa grundskatter och andra pålagor. De frälsta grupperna var adeln (det världsliga frälset) och kyrkan (det andliga frälset). Med frälsegods avses här jord/gård som tillhörde adeln.

Fynd: Fynd är tillvaratagna föremål av olika material, inklusive djurben, som framkommit vid en arkeologisk undersökning.

Fyndplats: Fyndplats för enstaka eller ett fåtal föremål/artefakter från förhistorisk tid, medeltid eller äldre historisk tid. Avser plats för fynd som

man kan anta inte medvetet deponerats på platsen och/eller där det påträffats för få fynd för att området ska kunna bedömas som boplats.

Grophus: En mindre hustyp bestående av ett nedgrävt golv (grop) som täckts med ett sadeltak som gått hela vägen ned till marken. Huset var sällan större än 5 m i diameter och nyttjades huvudsakligen för olika typer av hantverk, exempelvis textil- och metallhantverk. Vissa grophus anses även ha kunnat fungera som bostäder, exempelvis åt egendomslösa, slavar och trälar.

Hägnad: Anordning för att hägna in och avskilja ett område eller för att binda samman det med andra, exempelvis en gårdesgård.

Härd: Avgränsad eldplats.

Inhemsk vikingatida keramik: Typ av keramik som framställdes i Skandinavien och dateras generellt från omkring år 700 till mitten av 1000-talet. Keramiken var ett äldre svartgods av sämre kvalitet, liksom bränningen. Kärlen formades för hand.

Kontext: se Anläggning och Arkeologiska objekt. Termen används ofta inom historisk arkeologi.

Matris: se Stratigrafiskt relationsschema.

Morän: Av människan ej påverkad marknivå som är geologiskt bildad och vanligtvis finns direkt under matjorden, ibland även kallat morän.

Rektifiera: Att anpassa en gammal karta till modernt kartformat.

Stengods: Typ av keramik där godset är helt genomsintrat och hårt bränt. Typen började importeras till Skandinavien under 1300-talet, ofta från Rehnområdet.

Stratigrafiskt relationsschema: figur som åskådliggör arkeologiska kontexters inbördes stratigrafiska relationer, även kallad matris.

Toft: På äldre kartmaterial finns ofta markstycken som har namn där "toft" ingår. För det mesta är det mindre åkerstycken nära bykärnan. Ordet toft har samma betydelse som tomt, alltså det för bebyggelse avsedda område som tillhörde en gård.

Yngre rödgods: Typ av keramik som förekom under perioden 1400- till 1900-tal. Typen kallas även yngre glaserat rödgods och var försett med blyglasyr på insidan. Vanliga kärlformer var trebensgrytor, krukor, fat och skålar.

Yngre svartgods: Typ av keramik som förekom från mitten av 1100-talet till början av 1400-talet. Typen kallas även drejat reduktionsbränt gods och var, som namnet antyder, till skillnad från äldre svartgods (inhemsk vikingatida keramik, östersjökeramik mfl), drejat och hårdare bränt. Två nya kärltyper dök upp i samband med det yngre svartgodset: trebensgrytor och kannor.

Äldre rödgods: Typ av keramik som förekom under perioden ca år 1200–1400. Typen kallas även äldre glaserat rödgods och var försett med blyglasyr på utsidan. Vanliga kärlformer var kannor och mot slutet av perioden även trebensgrytor.

Östersjökeramik: Typ av keramik som förekom under tidig medeltid och var en blandning av de skandinaviska och slaviska keramikhantverken. Kärnen formades för hand på kavalett och med östersjökeramiken introducerades även olika typer av dekorer, ett något finare gods samt bättre bränningsmetoder.

Referenser

- Andersson, I. 1974. *Skånes historia. Senmedeltiden*. Stockholm.
- Blomqvist, R. 1937. Kakel och kakeltillverkning i Lund under dansk tid. *Kulturen, en årsbok 1936*, sid. 180–218.
- Brorsson, T. 2002. Tidig medeltid 1000–1200. I: A, Lindahl, D, Olausson & A, Carlie (red.). *Keramik i Sydsverige. En handbok för arkeologer*. Sid. 133–137. Lund.
- Brorsson, T. 2007. Medeltida keramik från Ystad – en studie av material från fyra undersökningar. *Kontoret för Keramiska Studier Rapport 18*, 2007.
- Brorsson, T. Keramikanalys, 2019. I: S, Lindberg & K, Schmidt Sabo (red.). Bytomt och boplatz i Fjellie inför ombyggnad av väg E6.02. Skåne, Lomma kommun, Fjellie socken, fastighet Fjellie 15:1 (9, 10). Fornlämning Fjellie 13:1, 45:1 och 55. Arkeologisk undersökning 2016. *Arkeologerna Rapport 2019:10*.
- Gardelin, G. 2005. *Att bygga på kulturlager I medeltida städer. En utvärdering av alternativa grundläggningar i Skåne*. Natur och Kulturmiljö. Länsstyrelsen i Skåne län. Malmö.
- Gardelin, G. 2010. Kv. Valfisken Större 38, Trelleborg. Arkeologisk förundersökning 2010. *Kulturen Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 372.
- Jacobsson, B. 1982. *Trelleborg*. Rapport. Medeltidsstaden 38. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museum. Stockholm. RAÄ/SHM.
- Jacobsson, B. 1995a. Skåne, Trelleborg, kvarteret Sjöjungfrun 10, RAÄ 19. Arkeologisk förundersökning 1995. *UV Syd Rapport 1995:65*. Stencil.
- Jacobsson, B. 1995b. Trelleborg. En av kung Harald Blåtands danska ringborgar. Trelleborgs kommun.
- Jacobsson, B. 1999. Trelleborg i Trelleborg. Förhistoriska boplatzlämningar och gravar, vikingatida ringborg och medeltida bebyggelselämningar. Skåne, Trelleborg, kv Gröningen, kv Kråkvinkeln, Bryggaregatan och Svenstorpsgatan. *UV Syd Rapport 1999:93*.
- Jacobsson, B. 2003. Trelleborg and the southern plain during the Iron Age. In: Lars Larsson, Birgitta Hårdh (red.). *Centality – Regionality. Uppåkrastudier 7*. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No 40. Lund.
- Larsson, S. 2004. Kv. Herkules 8, Trelleborg. *Riksantikvarieämbetet UV Syd, Dokumentation av fältarbetsfasen 2004:11*.
- Larsson, S. 2006. Gestaltningen av några skånska städer. Ingår i: Stefan Larsson (red.). *Centraliteter. Människor, strategier och landskap*, sid. 167–292. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.
- Larsson, S. 2018. Kvarteret Sankt Mikael 16, fornlämning Lund 73:1, *Lunds stad, Lunds kommun, Skåne Län. Arkeologisk undersökning*, Undersöknings- och tidplan, reviderad 2018. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige. Stencil.

Larsson, S. 2019. *Dokumentationsinstruktion, kv. S:t Mikael 16, arkeologisk undersökning 2019*.

Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige. Stencil.

Lindal, H. 1956a. *Trelleborgs medeltid*. Trelleborg.

Lindal, H. 1956b. Trelleborgs stadsmurar. *Skånes hembygdsförbunds årsbok 1956*.

Theliander, C. 2013. Kv Sjöjungfrun 11, fornlämning 19, Trelleborgs stad, Trelleborgs kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2010. *Kulturen Kulturmiljörapport 2013:9*.

Wallin, L. 1991. Kvarteret Kråkvinkeln. Medeltida stadslämningar, vikingatid. Kvarteret Kråkvinkeln, Västergatan, svängfil mot Muraregatan, Norregatan, södra delen, Trelleborg, Skåne. *Rapport UV 1991:2*.

Århem, B. 2004. Kakel från underjorden. Arkeologiska fynd från Stockholms innerstad. *Blick: Stockholm då och nu*. Stockholms stadsmuseiförvaltning, nr 1. Sid. 74–79. Stockholm.

Internet

Trelleborgs museum, Lejonhjälmsgränden, identifikationsnummer TM.PKV:1505, <https://digitaltmuseum.se/021015726210/lejonhjelmgranden>, hämtat 2020-05-07.

Trelleborgs kommun, Stadsbyggnadsförvaltningen, Diarienummer PL-2019-85. DP-264. Ändring av stadsplan A 172, kv Nordstjärnan, Trelleborgs kommun.
https://trelleborg.se/globalassets/files/samhallsbyggnadsforvaltningen/filer/planbygg/plan/detaljplaner/nordstjarnan-stadsplana172/dp-264-andring-av-stadsplan-a-172-planbeskrivningantagande.pdf? t_id=1B2M2Y8AsgTpgAmY7PhCf%3D%3D& t_q=& t_tags=language%3Asv%2Csiteid%3A538387ca-953e-487e-a326da67810c2424& t_ip=192.168.250.5& t_hit.id=NetR Project PageTypes Media Docum ntFil e/ acee791e-0e53-4ea3-8839-d3062b935377& t_hit.pos=60 hämtad 2020-05-07.

Muntliga uppgifter

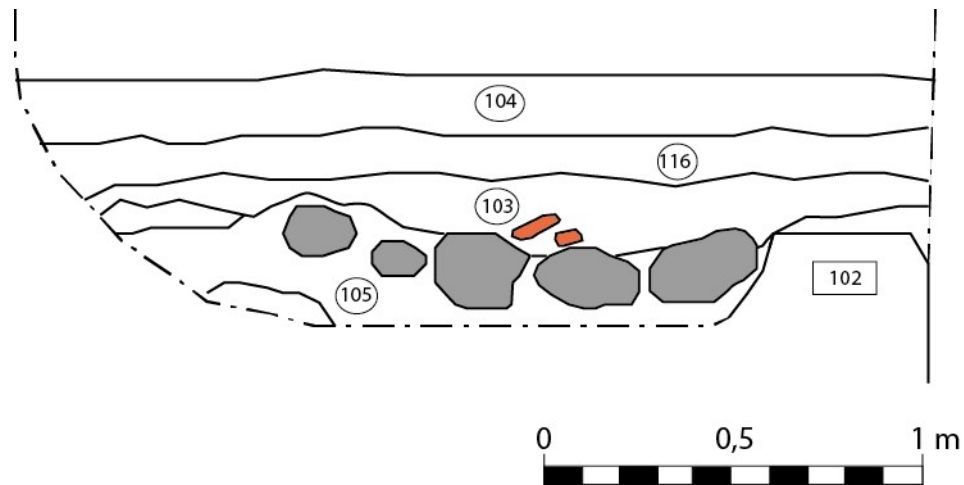
Stefan Larsson, arkeolog, Kulturen i Lund, 2020-05-11

Bilagor

Bilaga 1. Sektionsritningar

För ytterligare beskrivning och tolkning av respektive kontext se Bilaga 2, Kontextlista.

Schakt 1, sektion 117 mot söder

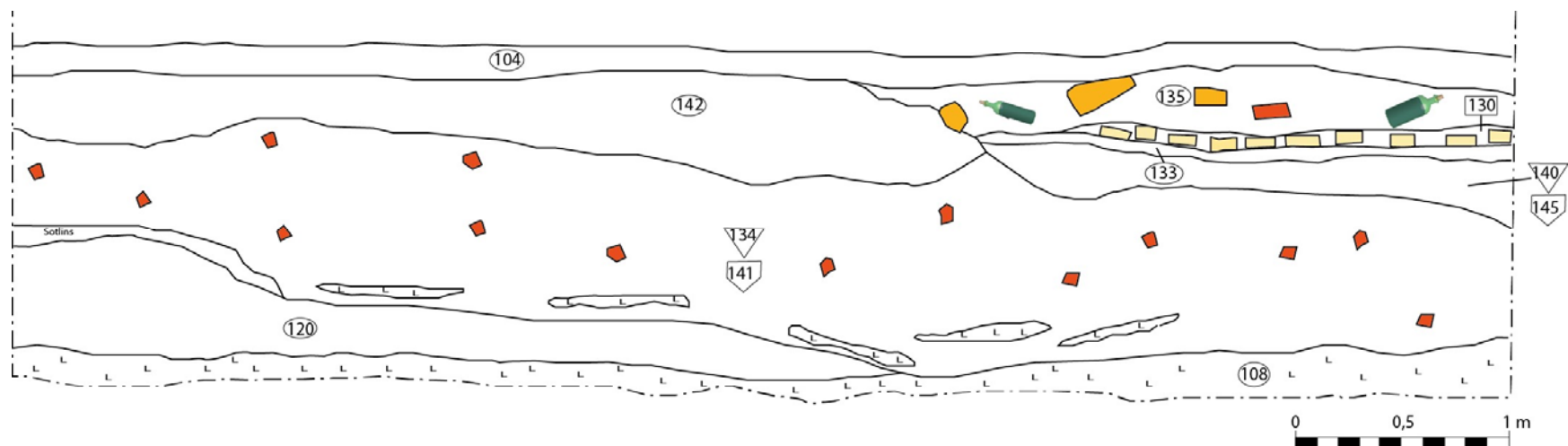

Beskrivning

- 102 Husgrund bestående av kalkbruk och natursten, ställvis fogad med cement. Tolkas vara relativt modern och har utgjort grund till ett av gathuset som låg utmed Lejonhjälmsgränden.
- 103 Raseringslager bestående av grå, lucker kalkbruk med tegelbrockor. Tolkas vara rasering efter gathuset.
- 104 Matjord.

- 105 Raseringslager bestående av grå fuktig, lucker lera. Innehåller fem stora naturstenar vilka troligen har ingått i en husgrund. I raseringslagret förekommer enstaka grus och tegelkross tillsammans med rikliga mängder kalkbruk och tegelbrockor.
- 116 Brunt sandigt lager med tegelkross och tegelbrockor av både gult och rött tegel. Enstaka naturstenar. Tolkas som utjämning över raseringen 103.

Schakt 2, sektion 143 mot söder

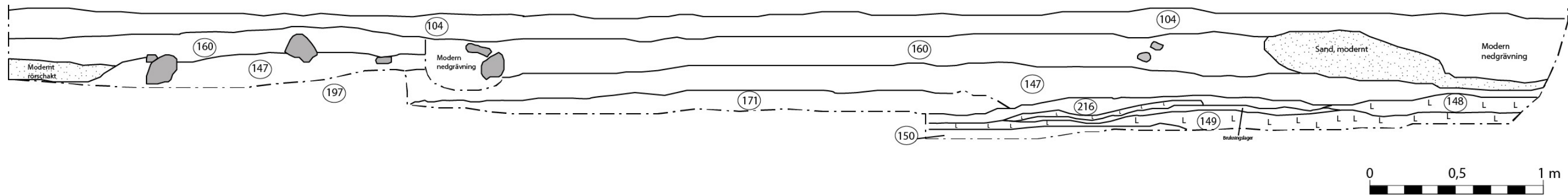

Beskrivning

- 108 Moränlera.
- 120 Utjämningslager bestående av grå smetig lera uppblandat med sjok av gul moränlera. Förekomst av träkol och tegelfnas.
- 130 Tegelgolv bestående av i huvudsak gulrött tegel lagt i fogsand, kalkbruk i golvets ytterkanter. Ligger i en östvästlig riktning.
- 133 Gul, torr, lucker sand med inslag av tegelkross och kalkbruk. Tolkas vara sättsand till tegelgolvet. Som en ram runt sanden låg murbruk som var mycket uppluckrat men som stadgat upp ramen till tegelgolvet. Murbruksramen var ca 0,16–0,20 m bred.
- 134 Grå silt, lätt att dela och förhållandevis torr med inslag av djurben och träkol. I lagret finns rikligt med kalkbruk och tegelbrockor. Tolkas som ett raseringslager där teglet är mer sönderslaget än i schaktets västra del, inslaget av kalkbruk ökar längre ned mot botten. Fyllning i nedgrävningen 141.
- 135 Avfallslager bestående av hela gula tegelstenar, skräp i form av glasflaskor, kapsyler, trärester som kan vara rest efter ett trägolv. I lagret finns även grå lucker lera och grus blandat med rikliga mängder kalkbruk och tegelbrockor. Lagret är ett slags mellanting mellan raseringslager och skräp-/avfallslager.
- 140 Fyllning i nedgrävningen 145, bestående av grå kompakterad lera, fuktig och utan horisonter. Rikligt med grus, kalkbruk och tegelkross. Tolkas ha fungerat som en hårdgjord yta med syfte att konstruera ett tegelgolv. Sönderhugget raseringsmaterial uppblandat med lera och silt.

- 141 Nedgrävning vars begränsning inte kunde avgöras. Gropen har troligen grävts i syfte att göra sig av med stora mängder raseringsmaterial (fyllningen 134).
- 142 Brungrå kompakterad och fuktig silt med rikliga mängder kalkbruk och tegelbitar. Lagret varierar mycket i tjocklek och tolkas vara ett utjämningslager.
- 145 Nedgrävning som endast kunde ses i sektionen 143. Det är möjligt att nedgrävningen tillkommit i syfte att förbereda ytan för tegelgolvet 130.

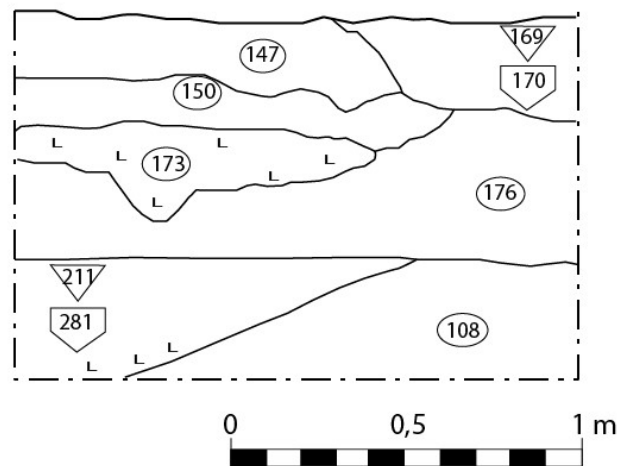
Schakt 3, sektion 223 mot söder

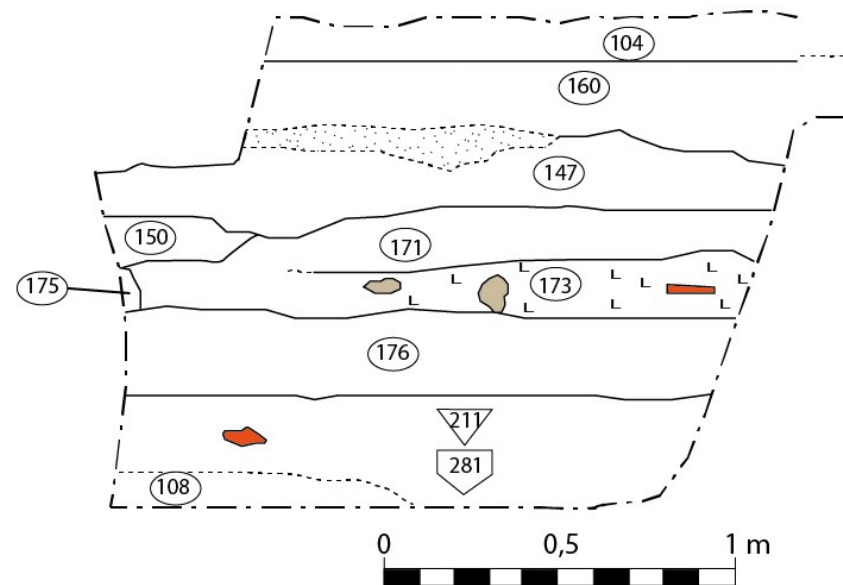
Beskrivning	
104	Matjord.
108	Moränlera.
147	Lager med brungrå lera och silt, en del träkol, kalkbruk och bränd lera samt enstaka tegelbitar. Lagret blir en aning gråare längre ned. Inget raseringslager som i de andra schakten utan snarare ett utjämningslager eller en äldre markhorisont. Lagret är kompakterat och en aning fuktigt.
148	Gul, kompakt lera med sparsamt inslag av kalkbruk. Tjockleken varierar mellan 0,03 till 0,09 m. Tolkas som ett lergolv.
149	Gul kompakterad lera med innehåll av bränd lera och djurben, vilket tolkas som ett lergolv. Flera brukningslager eller lagningar i form av brungrå lera syns tydligt i sektionen.
150	Heterogen grå och kompakt lera med aska, djurben, fiskben, bränd lera och träkol. Lagret tolkas som ett brukningslager och har en helt annan karaktär än överliggande konstruktionslager av gul lera. Inget tegel i lagret.
160	Brun fuktig silt med inslag av lera och sand. Fynd av djurben och yngre rödgods. Tolkas som brukningslager eller utjämningslager.
171	Konstruktionslager bestående av grå, kompakterad lera med förekomst av djurben. Tolkas som ett golvlager.
216	Grå, torr sand med enstaka träkol. Kan möjligen vara ett brukningslager på ett golv.

Schakt 3, provruta

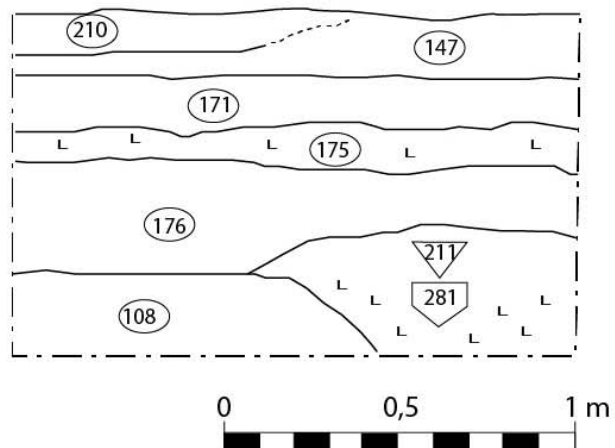
Sektion 199 mot norr

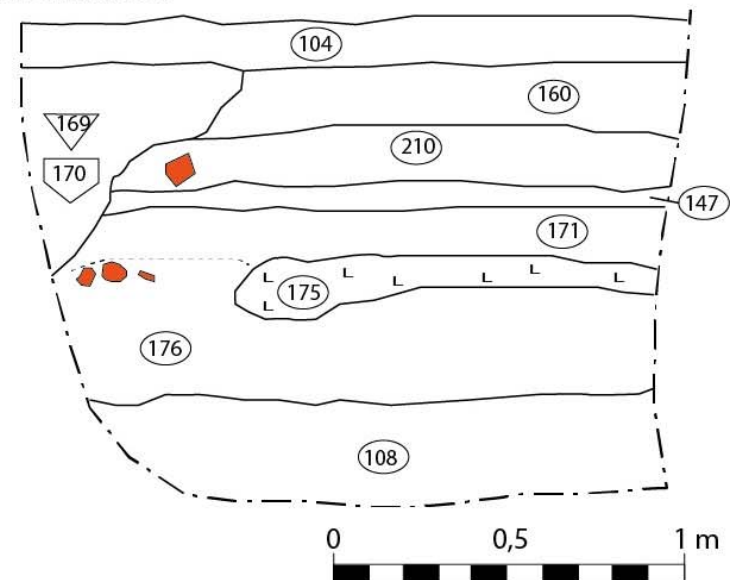
Sektion 200 mot väster

Sektion 201 mot söder

Sektion 202 mot öster

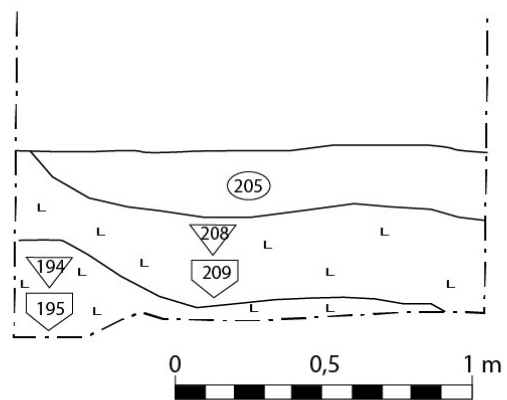

Beskrivning

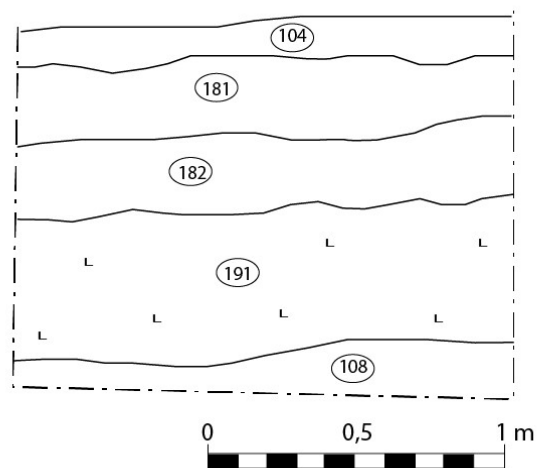
104	Matjord.
108	Moränlera.
147	Lager med brungrå lera och silt, en del träkol, kalkbruk och bränd lera samt enstaka tegelbitar. Lagret blir en aning gråare längre ned. Inget raseringslager som i de andra schakten utan snarare ett utjämningslager eller en äldre markhorisont. Lagret är kompakterat och en aning fuktigt.
150	Heterogen grå och kompakt lera med aska, djurben, fiskben, bränd lera och träkol. Lagret tolkas som ett brukningslager och har en helt annan karaktär än överliggande konstruktionslager av gul lera. Inget tegel i lagret.
160	Brun fuktig silt med inslag av lera och sand. Fynd av djurben och yngre rödgods. Tolkas som brukningslager eller utjämningslager.
169	Fyllning i rännliknande nedgrävning, fyllningen utgörs till stor del av finfördelat eldpåverkat material i form av träkol, bränd lera och aska/sot.
170	Nedgrävning, möjligen en ränna.
171	Konstruktionslager bestående av grå, kompakterad lera med förekomst av djurben. Tolkas som ett golvlager.
173	Lerigt, smetigt gråbrunt lager, tolkas som brukningslager som ev blandats upp med hushållsavfall. I västra delen en koncentration av söndrigt taktegel.
175	Gul smetig lera, fuktig, kompakterad. Kan eventuellt tolkas som konstruktionslager till ett golv.
176	Ljusare brun med förekomst av sand vilket ger ett luckrare lager. Tolkas i nuläget som ett utjämningslager.
210	Grusigt lager, torrt och relativt kompakt, tolkas som utjämningslager.
211	Lerigt lager eller ev. en fyllning (nedgrävningskant ej synlig) med något oklar gräns till lagret över. Detta lager har mer innehåll än ovanliggande. I botten av lagret är fyllningen mer omblandad med gul moränlera.
281	Nedgrävning som endast syntes i sektion, kan troligen vara ytterligare ett av de första diken vid etableringen av den medeltida staden.

Schakt 4, sektioner

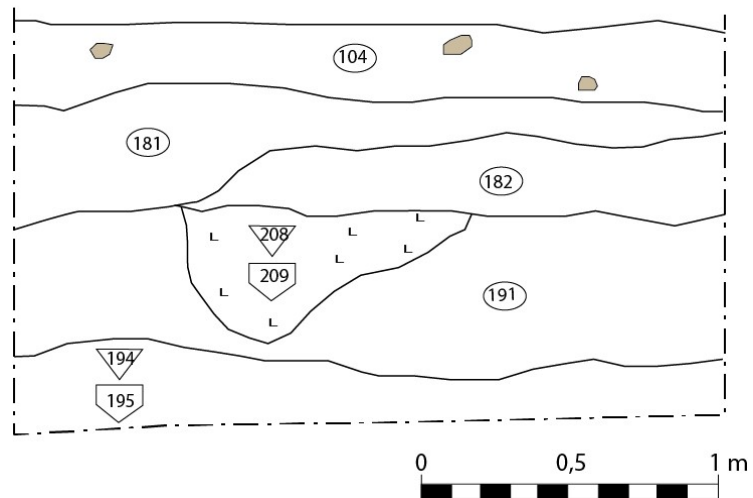
Sektion 206 mot söder

Sektion 225 mot norr

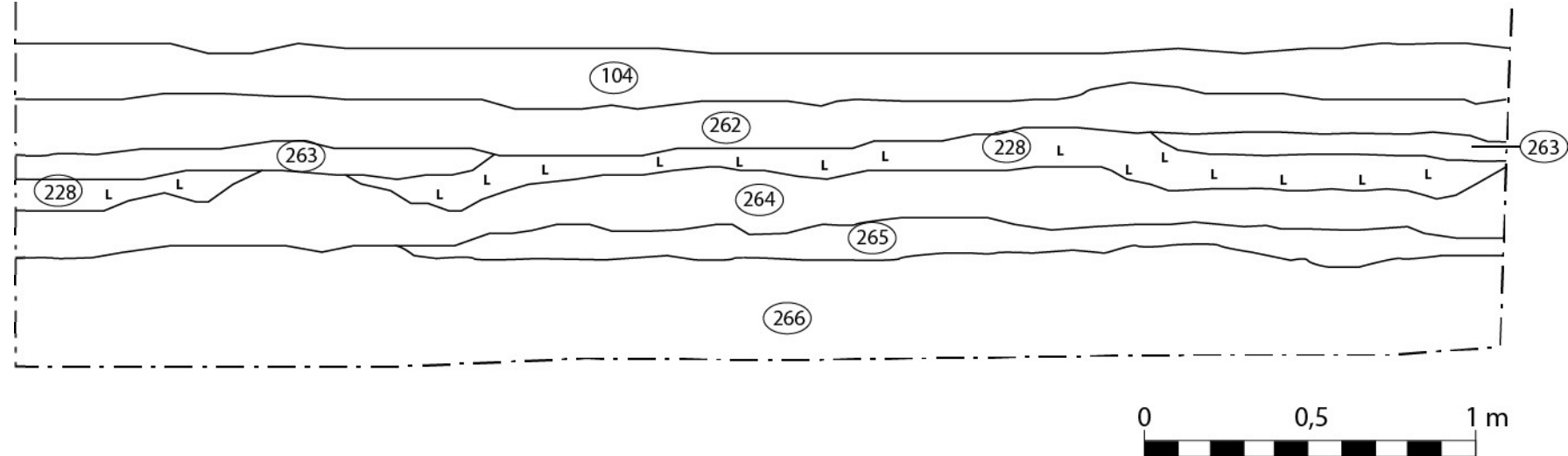
Sektion 256 mot väster

Beskrivning

104	Matjord.
108	Moränlera.
181	Grusigt och kompakt lager bestående av brungrå sandig lera och silt, kalkbruksklumpar, bränd lera och träkol samt en del tegelbitar. Finfördelat raseringsmaterial uppblandat för att skapa en hårdgjord yta.
182	Lager bestående av ljusbrun sandig lera där kontaktytan uppåt var infiltrerad och innehöll en större andel komponenter. Finfördelade komponenter av träkol, tegelkross, kalkkross. Dessa komponenter avtog i frekvens och storlek i lagrets undre del. Kontexten tolkades som ett möjligt odlingslager, som utgjort den bakre delen av tomten.
191	Grå lera med enstaka inslag av träkol, enstaka djurben och enstaka små bitar bränd lera. Lagret var smetigt och fuktigt och låg även som fyllning i de nedgrävningar i form av rännor och stolphål som framkom i moränen.
194	Fyllning i dike. Fyllningen bestod av grå lera, fuktig, fet och kompakt. Ett djurben syntes i sektionen.
195	Dike nedgrävt i morän. Ett av de första som grävdes på platsen inför etableringen av staden under mitten av 1200-talet.
205	Lager som liknar 182, kan vara del av samma trädgårdslager.
208	Fyllning bestående av grå smetig lera, fuktig, enstaka små tegelbitar.
209	Nedgrävning, ränna.

Schakt 5, sektion 269 mot väster

Beskrivning

104	Matjord.
228	Gul lera med fläckar av grå silt, enstaka förekomst av bränd lera. Tolkas vara konstruktionslager till golv/lergolv.
262	Kompakt utjämningslager, tolkas vara samma som lager 181 i Schakt 4.
263	Brun sandig och siltig lera, finfördelade komponenter, träkol, tegel- och kalkkross. Tolkas vara samma lager som 182 i Schakt 4.
264	Odlingslager bestående av grå till brungrå silt med finfördelade och nedbrutna komponenter såsom bränd lera, tegelkross och träkol.
265	Brukningslager som innehåller små delar träkol, prickar av bränd lera och något ben som är fragmenterat.
266	Äldre matjord, gråbeige sandig lera och silt, enstaka mindre fragment av träkol och en del småsten.

Bilaga 2. Kontextlista

Kontextnr	Namn	Subklass	Tolkning
102	Husgrund	Sten- tegelkonstruktion	Rest efter hus troligen 1800-tal. Nord-sydlig grund av cement, flinta och natursten.
103	Raseringslager	Lager fyllning	Raseringslager som framkom i schaktets östligaste del, mellan grunden och schaktkanten. Tolkas vara raseringsmaterial efter ett av gatuhuset som stått här under 1800- och 1900-talen.
104	Matjord	Lager fyllning	Matjord.
105	Raseringslager	Lager fyllning	Grått bröttigt raseringslager med fem naturstenar vilka troligen har ingått i en byggnad, antingen som syllstenar eller som en grund.
106	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i nedgrävning i moränlera, framkommer på ca 1,70 m djup. Fynd av välbevarat djurben.
107	Nedgrävning	Nedgrävning	Nedgrävning i moränlera, endast en liten del framme i schaktet. Kan ev vara ett dike med avgränsande funktion.
108	Morän	Lager fyllning	Morän
109	Raseringslager	Lager fyllning	Relativt modernt raseringsmaterial i en större nedgrävning. Består av kalkbruk, rött och gult tegel, takpannor, en del träkol och sot.
110	Nedgrävning	Nedgrävning	Nedgrävning för att göra sig av med stora mängder raseringsmaterial, i raseringen finns även äldre järnrör.
111	Utgjämningsslager	Lager fyllning	Tolkas som utgjämningslager bestående av grå lera. Enstaka träkol.
113	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i nedgrävning, möjligt dike. i fyllningen välbevarat trä i form av ca 0,02 m i diameter tjocka pinnar samt bruna trärester. Brungrå smetig lera. Humös med mycket träpinnar, kan inte urskilja ett mönster men verkar ligga på varandra i minst 0,10 m tjocklek. Kan ev vara rest av rustbädd.
114	Nedgrävning	Nedgrävning	Nedgrävning i moränlera, fynd av välbevarat trä. Kan möjligen tolkas som ett dike, svårt att säga då hela begränsningen inte är framme i schaktet.
116	Lager under matjord	Lager fyllning	Brunt sandigt lager med tegelkross och tegelbrockor av både gult och rött tegel. Enstaka stenar. Tolkas som utjämning över raseringslager.
119	Raseringslager	Lager fyllning	Förhållandevis modern raseringslager med rött och gult tegel, tegelbrockor, hela stenar, en del taktegel och kalkbruk. Troligen rester av den bebyggelse som legat utmed vägen.
120	Utgjämning	Lager fyllning	Tolkas som utgjämningslager bestående av grå smetig lera uppblandat med sjök av gul moränlera. Förekomst av träkol, tegelfnas
128	Fyllning	Lager fyllning	Brun och humös fyllning i möjligt dike. Framkommer under ett utgjämningslager.
129	Nedgrävning	Nedgrävning	Dike i nv-sö riktning, framkommer på ca 2,0 m djup. Kan vara del av det dike som framkom i schakt 1.
130	Tegelgolv	Sten- tegelkonstruktion	Fint lagt golv eller annan yta, bestående av i huvudsak gulrött tegel. Framkom endast ca 0,45 m under markytan. Omedelbart över detta fanns skräp i form av trasigt höganäskrus, trasigt kärl i yngre rödgods, kapsyler och flaskor av vitt glas. Tror inte detta är så gammalt, kan möjligen kopplas till de gatuhus som legat längs med Norregatan.

131	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i nedgrävning i moränlera, osäker begränsning eftersom kontexten fortsätter utanför schaktet.
132	Nedgrävning	Nedgrävning	Nedgrävning i moränlera, begränsningar utanför schaktet. Kan möjligen tolkas som ett dike eller någon sort av gränsmarkering.
133	Sättsand	Lager fyllning	Ett lager sättsand under tegelkonstruktion. Som en ram kring sanden låg något som kan ha varit murbruk. Murbruken var väldigt uppluckrad men har stadgat upp ramen till tegelkonstruktionen. 16 - 20 cm tjock ram av murbruk.

134	Fyllning	Lager fyllning	Innehåller en del sand och sten. Byggnadsmaterial som ligger som ett utjämningslager uppblandat med jord. Innehåller både rött och gult tegel samt kalk. Teglet är mycket sönderslaget, inget helt. Mer kalkbruk ju längre ner vi kommer. Kan kanske vara fyllning i en nedgrävning med syfte att göra sig av med stora mängder raseringsmaterial.
135	Avfallslager	Lager fyllning	Raseringsmaterial bestående av hela gula tegelstenar, skräp i form av glasflaskor, kapsyler. Trärester som skulle kunna vara rester efter ett träggolv? Ligger direkt över det fint lagda tegelgolvet 130. Lagret är någon sorts mellanting mellan raseringslager och skräp-/avfallslager.
138	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i grund ränna, enstaka träkol och bränd lera.
139	Nedgrävning	Nedgrävning	Nedgrävning i moränlera med avvikande riktning från övriga diken/rännor i schakten. Grund nedgrävning. Tolkas som väggränna/tomträna.
140	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i nedgrävning, förefaller ha fungerat som hårdgjord yta med syfte att konstruera ett tegelgolv. Sönderhugget raseringsmaterial uppblandat med lera och silt. Komponenterna ungefär samma storlek ca 0,07-0,10 m i diameter.
141	Nedgrävning	Nedgrävning	Nedgrävning med syfte att göra sig av med stora mängder raseringsmaterial. Fyllningen 134 ligger i denna nedgrävning.
142	Utgjänningslager	Lager fyllning	Lager direkt under matjorden, bestående av silt och raseringsmassor. kan troligen tolkas som ett utjämningslager då det varierar mycket i tjocklek från 0,20 m till 0,50 m.
145	Nedgrävning	Nedgrävning	Nedgrävning som endast kunde urskiljas i sektion 143. Det är möjligt att nedgrävningen har tillkommit i syfte att förbereda ytan för tegelgolvet 130.
147	Lager	Lager fyllning	Lager grå lera och silt, en del träkol och bränd lera, enstaka tegelbitar. Lagret blir aningen gråare längre ned. Inget raseringslager som i de andra schakten, snarare utjämningslager alternativt en äldre markhorisont.
148	Lergolv	Lager fyllning	Gul lera som först tolkades som endast sjök av redeponerad moränlera men som sedan visade sig vara ett jämntjockt och täckande lerlager. Kan kanske vara rester efter ett golv.
149	Golv	Lager fyllning	Lager som troligtvis kan tolkas som ett konstruktionslager, ett golv. Lagret ligger över stenavtryck och har fyllt håligheter efter bortplockade stenar. Ser ut som två generationer lergolv med möjlig brukning emellan, snarare flera bruksnshorisonter eller lagningar.
150	Aktivitetslager	Lager fyllning	Brukningslager med helt annan karaktär än överliggande lerlager. I detta lager finns djurben, fiskben, träkol, bränd lera. Inget tegel här. Stenavtryck i lagret. Osäkert om detta är ett golv eller enbart bruksnslager.

151	Stenavtryck	Nedgrävning	Stenavtryck i brukningslagret 150, fyllt med lergolv/konstruktionslagret 149
152	Stenavtryck	Nedgrävning	Stenavtryck i aktivitetslagret 150, fyllt med konstruktionslagret/golvlagret 149.
153	Stenavtryck	Nedgrävning	Stenavtryck i aktivitetslagret 150, fyllt med konstruktionslagret/golvlagret 149.
154	stenavtryck	Nedgrävning	Stenavtryck i aktivitetslagret 150, fyllt med konstruktionslagret/golvlagret 149.
155	yllning	Lager fyllning	Fyllning i avfallsgrop, rikligt med kalkbruk och lertegel. Lerteglet nästan helt uppluckrat men fullt synligt i ytan. Fynd av yngre rödgods. Frågan är om det är en avfallsgrop eller en fundamentsgrop då en liknande konstruktion framkommer ca 3,40 m åt sydost, på samma nivå och med liknande utseende.
156	Fundamentsgrop	Nedgrävning	Möjlig avfallsgrop. Mjuka nedgrävningskanter, inte undersökt i botten.
157	Sten	Sten- tegelkonstruktion	Ensamliggande sten som emellertid skulle kunna ha hört samman med de stenar som gjort avtrycken 151-154 intill.

160	Brukslager	Lager fyllning	Direkt under matjorden. Brun sandig silt med inslag av lera. Kompakt, något fuktig. Fynd av djurben yngre rödgods. Bruksningslager. Odling?
161	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning bestående av kalkbruk, natursten och tegelbrockor. Ligger i vad som tolkas vara någon sorts fundamentsgrop.
162	Nedgrävning	Nedgrävning	Nedgrävning som liknar 156 ca 3,4 m längre mot nordväst. Tolkas vara någon sorts fundamentsgrop. Oklart hur dessa två gropar se ut utanför schaktkanten.
163	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i stenlyft eller nedgrävning av något slag. Ej undersökt.
164	Nedgrävning	Nedgrävning	Stenavtryck eller någon sorts nedgrävning, ej undersökt.
166	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i stenavtryck. Ej undersökt.
167	Stenavtryck	Nedgrävning	Möjligt stenavtryck eller annan typ av nedgrävning, ej undersökt.
168	Kompakt lera	Lager fyllning	Mycket kompakt ljusgul-ljusbeige lera med inslag av träkol och kalk. Kan möjligen vara rester efter ett lergolv. Ej undersökt. OBS att undre relationen är osäker till 147 är osäker.
169	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i rännliknande nedgrävning, fyllningen utgörs till stor del av finfördelat eldpåverkat material i form av träkol, bränd lera och aska/sot. Kan vara utrakat material som blandats med matjord som jordförbättringsåtgärd eller rester efter något som brunnit.
170	Nedgrävning	Nedgrävning	Nedgrävning som ser ut som en ränna men är mellan 0,30–0,54 m djup. Det kan i och för sig vara ett stolphål precis i sektionen, som skulle kunna förklara det stora djupet.
171	Rent lerigt	Lager fyllning	Rent lerlager. Kompakt. Någon form att konstruktionslager, möjligen utlagt för odling men enbart övre skiktet har brukats (147)?
173	Brukningslager	Lager fyllning	Lerigt, smetigt gråbrunt lager, tolkas som brukningslager som ev blandats upp med hushållsavfall. I västra delen en koncentration av söndrigt taktegel.

175	Lergolv	Lager fyllning	Gul lera, ganska tunn, smetig. Oklar funktion, möjligen konstruktionslager till golv.
176	fyllning	Lager fyllning	Ljusare brun med förekomst av sand vilket ger ett luckrare lager. Tolkas i nuläget som ett utjämningslager.
178	Härdbotten	Lager fyllning	Inte så gammal, fynd av koks och sekundärbränt gult tegel i.
181	Hårdgjord yta	Lager fyllning	Mycket kompakt och grusigt lager, känns som finfördelat raseringsmaterial som packats tillsammans med vanlig kulturjord för att skapa en hårdgjord yta. Brungrå lite sandig lera, en hel del småsten, kalkbruksklumpar, bränd lera, träkol och tegelbitar. Kan även ha fungerat som utjämnning. Kan troligen ses som samma lager som 262 i schakt 5.
182	Fina bruna	Lager fyllning	Ljusbrun lite sandig lera, de översta ca 0,10 m infiltrerad kontaktyta med en större andel komponenter. Dessa komponenter avtar i frekvens och storlek i lagrets undre del. Jämn sortering i övrigt, skulle egentligen kunna delas i 2 lager men det känns inte så nödvändigt nu. Tolkning: utjämnning och odlat lager, bakgårdslager, trädgårdslager. Begränsas av schaktkanter. Innehåller träkol, gula lerfläckar, kalkbruksklumpar, bränd lera och enstaka djurben. Kan vara samma som lager 205
183	gul lera i nedgrävning	Lager fyllning	Fyllning i recent ledningsschakt. Förekomst av gult tegel.
184	modern nedgrävning	Nedgrävning	Förhållandevis modern nedgrävning, kan vara rest efter mur eller ledningsschakt.
185	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i trolig ränna, kan bara en väggränna eller en tomträna. Förekomst av djurben, småsten. Inget tegel i fyllningen.
186	Ränna	Nedgrävning	Ränna i moränlera, NNV-SSÖ, skulle kunna vara en tomträna då det inte finns stolphål eller andra konstruktioner i närheten.

187	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i möjlig tomträna. Svårt att säga då endast den allra yttersta spetsen av nedgrävningen och fyllningen syns i schaktet.
188	Ränna	Nedgrävning	En liten snutt som tolkas vara yttersta delen av en ränna, endast ca 0,30 m lång.
189	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i stolphål, fynd av väldigt korroderat järnföremål, oklart vad detta är. En natursten i fyllningen, ca 0,10 m i diameter, 0,07 m hög. Kan vara rest av skoning.
190	Stolphål	Nedgrävning	Ensamliggande stolphål som ligger i närheten av nedgrävningen 195. Går inte att relatera till någon byggnad då det bara finns ett stolphål här.
191	Gråa leran över alven	Lager fyllning	Ett stort jämntjockt lager av mycket smetig och fuktig lera. Få komponenter, enstaka djurben, bränd lera och en del träkol. Skulle kunna vara ett odlingslager med väldigt få komponenter men djurbenen är inte så fragmenterade utan välbevarade. Enstaka småsten. Detta lager kan vara fyllning i de underliggande nedgrävningarna och skulle då ha tillkommit då området genomgått en omstrukturering med igenfyllning och flyttning av rännor och ett stolphål.
192	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i grund ränna i ungefärlig öst-västlig riktning. Syns som en mörkare färgning i lager 191. Svårt att säga något om datering men fynd av en skärva yngre rödgods ger en bred datering av igenfyllningen till 1400-1800tal.

193	Ränna	Nedgrävning	Möjlig tomträna i öst-västlig riktning, ligger över det stora utjämningslagret 191 och skulle kunna representera ytterligare en omstrukturering på platsen med en gränsmarkering som avviker från de föregående gällande riktningen.
194	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i någon sorts nedgrävning, ej undersökt endast sektion. Ser ut som ett dike i sektionen. Grå, fuktig och fet lera, ytterst få komponenter.
195	Dike	Nedgrävning	Möjlig nedgrävning, ej undersökt. I sektionen ser det ut som ett dike.
203	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i nedgrävning, fynd av All och fajans, allt är väldigt omblandat. Grått och grusigt med kalkprickar, småsten, inslag av träkol, förekomst av tegelbitar.
204	Fyllning	Lager fyllning	Grå, grusig, sandig kompakt lera, rikligt med kalkprickar, småsten, inslag av träkol, förekomst av tegelbitar. Tolkas som fyllning i nedgrävning, nedgrävning ej inmätt.
205	Odlingslager?	Lager fyllning	Brun-ljusbrun fuktig lera, förekomst av djurben, träkol, bränd lera samt enstaka tegelbitar och kalkbruk. Inte så grusig känsla som i 203 och 204, vilka är nedgrävda i 205. Kan vara kompakterat odlingslager, trädgårdslager. Eventuellt samma som 182.
207	Lager	Lager fyllning	Grusigt lager med ojämn tjocklek. Möjligen något utjämningslager från raseri. Finns en del nedgrävningar med tegel och byggmaterial i översta delen, oklart hur stor utsträckning den haft.
208	Gråa fyllningen	Lager fyllning	Finare grå smetig lera med få komponenter, relativt finfördelade inslag av träkol, bränd lera, 1 djurben i schaktväggen. Avtecknade sig tydligt mot underliggande 191 rent färgmässigt men inte innehållsmässigt.
209	ränna	Nedgrävning	Ränna som avtecknade sig tydligt mot underliggande lager 191. Kan tolkas som gränsränna eller väggränna. Svårt att säga i nuläget när endast en liten bit av kontexten är framme.
210	Grusigt lager	Lager fyllning	Grusigt lager, möjligt utjämningslager.
211	Fyllning	Lager fyllning	Lerigt lager el ev. en fyllning (nedgrävningskant ej synlig) med något oklar gräns till lagret över. Detta lager har mer innehåll än ovanliggande. I botten av lagret är fyllningen mer omblandad med gul moränlera.

212	Stenavtryck	Nedgrävning	Troligt stenavtryck som förefaller ligga direkt under 104. det är dock mer troligt att det är 160 som ligger över och fyller håligheten efter den borttagna stenen.
213	Stenavtryck	Nedgrävning	Stenavtryck som förefaller ligga direkt under matjorden, men det verkar inte riktigt stämma. I fyllningen (som tolkats vara överliggande lager), låg en större koncentration av keramik just i avtrycket. Skärvorna har troligen hamnat här när överliggande lager lagts ut och jämnats till. Kanske kan lager 160 sägas vara överliggande här också?
214	Lagerrest	Lager fyllning	Tunt lager med oklar och otydlig sträckning. Möjligen samma som 207 men en del av flera utkast.
215	Raseringslager	Lager fyllning	Mindre utkast eller raseringsmaterial. rel. modernt, ligger under matjord i samband med gult tegel och sten. Rörigt område med lager som känns som utkast och deponerat byggnadsmaterial.
216	Brukningslager	Lager fyllning	Ett grått lager som möjligen är något brukningslager på lergolv.
217	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i stolphål

218	Stolphål	Nedgrävning	Stolphål.
219	Fyllning	Lager fyllning	Recent fyllning i stolphål direkt under matjorden. Ej undersökt, fotat och inmätt. Stolprest finns fortfarande kvar i stolphålet.
220	Stolphål	Nedgrävning	Recent stolphål, ej undersökt. Ligger i en ungefärlig NNÖ-SSV riktning. Modernt staket.
221	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i recent stolphål, ej undersökt. Stolprest finns kvar i fyllningen.
222	Stolphål	Nedgrävning	Modernt stolphål direkt under matjorden, stolprest i. ingår i rest efter staket.
226	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i stolphål, modern.
227	Stolphål	Nedgrävning	Nedgrävning för stör, modern.
228	Lergolv	Lager fyllning	Möjligt lergolv. Fläckvis med gul lera blandat med grå silt. Golvet ser ut att vara brutet på ett ställe, möjligen av en nedgrävning.
229	Fyllning	Lager fyllning	Modern stolpe, till hägnad.
230		Nedgrävning	nedgrävning för stör, modern.
231	Fyllning	Lager fyllning	Ränna el liknande. låg i ungefärlig linje med de moderna trästolparna Möjlig byggränna till staket, dike liknande. Troligen inte så gammalt. Nedbruten liggande stör?
232	Ränna	Nedgrävning	Nedgrävning som ligger i ungefär samma linje som moderna störhål. Möjligen något som hör till hägnaden som en ränna eller liknande.
233	Fyllning	Lager fyllning	Modernt stolphål/störhål med trästör fortfarande kvar i marken. Möjligen från trädgårdshägnad.
234	Stolphål	Nedgrävning	Modern nedgrävning för stör, del av modernare staket.
235	Lerfläck	Lager fyllning	Ligger i ett gråbrunt, något sandigt lager 0,84 m under marknivå. Möjligen ett stolphål fyllt med moränlera, eller någon annan typ av konstruktion där kompakt lera behövs. Ej undersökt.
236	Trolig nedgrävning	Nedgrävning	Möjligen en nedgrävning för stolphål, fylld med moränlera. Oklar kontext då den dokumenterades vid schaktningen men syntes inte i sektionen.
237	Fyllning	Lager fyllning	Stolphålsfyllning med mycket sten, som är vattensjuka eller brända. stenen är ca 0,05 m ø.
238	Stolphål	Nedgrävning	Stolphål.
239	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i stolphål, tillkommen vid destruktions
240	Stolphål	Nedgrävning	Ej utgrävd. Stolphål.
241	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning till ränna, tillkommen vid destruktions
242	Ränna	Nedgrävning	Ränna, möjligen en väggränna. Ligger under rännan 246, som går i samma riktning. Förhållandevis grund.
243	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i stolphål, tillkommen vid destruktions
244	Stolphål	Nedgrävning	Stolphål, ingår i stolprad tillsammans med 238, 240 med flera.
245	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i ränna.

246	Ränna	Nedgrävning	Nedgrävning för ett dike, möjligen kluster av stolphål.
247	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i stolphål, tillkommen då stolpen dragits upp och håligheten fyllts igen.
248	Stolphål	Nedgrävning	Ojämn botten på stolphål. Innehåller keramik. Ett fåtal mindre stenar låg i fyllningen.
249		Lager fyllning	Ej grävd. Möjligen störhål.
250	Stolphål	Nedgrävning	Mindre stolphål eller störhål
251	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning i stolphål, tillkommen vid destruktions
252	Stolphål	Nedgrävning	Nedgrävning stolphål.
253	Fyllning	Lager fyllning	stolphålsfyllning med en sekundär fyllning i, av gul moränlera som kan komma från destruktions av stolphålet då stolpen drogs upp.
254	Stolphål	Nedgrävning	Nedgrävning för stolphål. Hör möjligen samman i en konstruktion med nedgrävningarna 238, 244, 248 och 252.
262	Utgjänningslager	Lager fyllning	Utgjänningslager direkt under matjorden. De moderna stolphålen är nedgrävda i detta lager. Liknar lager 181 i schakt 4. Förhållandevis grusigt, känns skräpigt. Förekomst av småsten, träkol, tegelbitar, kalkbruk.
263	Odlingsslager	Lager fyllning	Fin brun silt med en dragning åt det röda. Ligger direkt över lergolvet 228. Kan eventuellt vara samma som lager 182 i schakt 4.
264	Utgjänningslager	Lager fyllning	Möjligen ett större utgjänningslager inför konstruktionen av lergolvet 228 över. Innehållet är finfördelat och nedbrutet.
265	Aktivitetslager	Lager fyllning	Lager som möjligen är ett aktivitetslager. Innehåller små delar träkol, prickar av bränd lera och något ben som är fragmenterat. Lagret förefaller inte sträcka sig längre än till mitten av schaktet från norr sett. Lagret verkar sluta ca 1 m innan lergolvet 228 slutar i sektionen och ligger kant i kant med lergolvet i plan. Dock är de inte samtida utan skiljs åt av utgjännings/konstruktionslagret 264.
266	Äldre matjord	Lager fyllning	Smetigt gråbeige lerigt lager med en del sand. Enstaka träkol och småsten. Kan tolkas som äldre matjord.
267	Fyllning	Lager fyllning	Fyllning
268	Stolphål	Nedgrävning	Stolphål som delvis ligger utanför schaktbegränsningen.
271	Utgjänningslager	Lager fyllning	Större lager som kan vara ett större utgjänningslager el möjligen odlingsslager. Finfördelade komponenter. Innehåller en del sten.
281	Nedgrävning	Nedgrävning	Nedgrävning som syntes i sektionerna i Schakt 3
282	Nedgrävning	Nedgrävning	Möjlig nedgrävning, ej undersökt.
283	Nedgrävning	Nedgrävning	Möjlig nedgrävning, ej undersökt.

Bilaga 3. Fyndlista

Fyndnr	Namn	Material	Sakord	Antal	Vikt	Typ	Datering
1	Spik	Järn	Spik	1	13		
2	Spik	Järn	Spik	1	8		
3	Järnföremål	Järn	Föremål	1	14		
4	Båtnit	Järn	Nit	1	53	Dubbelnit rombisk	vikingatid
5	Spik	Järn	Spik	5	25		
6	Spik	Järn	Spik	1	10		
7	Spik	Järn	Spik	2	34		
8	Järnföremål	Järn	Föremål	1	11		
9	Spik	Järn	Spik	1	21		
10	Kärl	Keramik	Kärl	1	1	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
11	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	4	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
12	Jydepotta	Keramik	Kärl	1	20	Jydepotta	1550-1850
13	Jydepotta	Keramik	Kärl	1	2	Jydepotta	1550-1850
14	Fat	Keramik	Fat	1	15	Fajans	1550-1750
15	Kruka	Keramik	Kruka	1	5	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
16	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	4	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
17	Fat	Keramik	Fat	1	8	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900
18	Skål	Keramik	Skål	1	2	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
19	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	29	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
20	Kärl	Keramik	Kärl	1	2	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
21	Jydepotta	Keramik	Kanna	1	3	Jydepotta	1550-1850
22	Kärl	Keramik	Kärl	1	4	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
23	Skål	Keramik	Skål	1	16	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
24	Kärl	Keramik	Kärl	1	1	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
25	Kärl	Keramik	Kärl	1	1	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
26	Kakel	Kakel	Ugnskakel	1	11	Rumpkakel	1600-tal
27	Kärl	Keramik	Kärl	1	2	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
28	Krus	Keramik	Krus	1	5	Stengods (CII)	1600-1800
29	Fat	Keramik	Fat	1	8	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900
30	Kruka	Keramik	Kruka	1	16	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
31	Kruka	Keramik	Kärl	1	6	Vikingatida inhemsk (AIV)	700-900
32	Fat	Keramik	Fat	1	5	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900
33	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	9	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
34	Kanna	Keramik	Kanna	1	16	Äldre rödgods (BIIa)	1200-1400
35	Kärl	Keramik	Kärl	1	1	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
36	Kruka	Keramik	Kruka	1	32	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
37	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	43	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1700

38	Fat	Keramik	Fat	1	6	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1800
39	Fat	Keramik	Fat	1	5	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1800
40	Kruka	Keramik	Kruka	1	78	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
41	Kruka	Keramik	Kruka	1	92	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
42	Fat	Keramik	Fat	1	258	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900

43	Fat	Keramik	Fat	1	16	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900
44	Förningskruka	Keramik	Kruka	1	84	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
45	Spik	Järn	Spik	1	8		
46	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	44	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1750
47	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	6	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1750
48	Fat	Keramik	Fat	1	4	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900
49	Fat	Keramik	Fat	1	3	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900
50	Fat	Keramik	Fat	1	2	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900
51	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	3	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1750
52	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	10	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1750
53	Jydepotta	Keramik	Krus	1	7	Jydepotta	1550-1850
54	Glasflaska	Glas	Flaska	1	11		
55	Kruka	Keramik	Kruka	1	16	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
56	Fat	Keramik	Fat	1	11	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900
57	Fat	Keramik	Fat	1	13	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900
58	Fat	Keramik	Fat	1	12	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900
59	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	6	Yngre rödgods (BIIb)	1500-tal
60	Fat	Keramik	Fat	1	5	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900
61	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	6	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1750
62	Lågt fat	Keramik	Fat	1	11	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1800
63	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	11	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1750
64	Fat	Keramik	Fat	1	11	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900
65	Skål	Keramik	Skål	1	5	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
66	Fat	Keramik	Fat	1	13	Yngre rödgods (BIIb)	1600-1900
67	Spik	Järn	Spik	1	14		
68	Kärl	Keramik	Kärl	1	26	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
69	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	6	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1750
70	Kärl	Keramik	Kärl	1	7	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
71	Skål	Keramik	Skål	1	8	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
72	Kanna	Keramik	Kanna	1	1	Äldre rödgods (BIIa)	1200-1300
73	Trebensgryta	Keramik	Trebensgryta	1	11	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1750
74	Kärl	Keramik	Kärl	1	2	Yngre vitgods (BIII)	1600-1900
75	Kruka	Keramik	Kruka	1	36	Yngre rödgods (BIIb)	1400-1900
76	Skål	Keramik	Skål	1	2	Fajans	1550-1750

77	Porslin	Keramik	Kärl	1	4	Porslin	1750-1900
78	Pottkakel	Kakel	Ugnskakel	1	20	Pottkakel	1400-1600
79	Bryne	Sandsten	Bryne	1	130		
80	Grönt glas	Glas	Flaska	1	2		
81	Knivskaft	Ben	Handtag	1	7		
82	Djurben	Ben	Djurben	8	263	Däggdjur, får/get, svin, nöt	
83	Djurben	Ben	Djurben	1	1	Däggdjur	
84	Djurben	Ben	Djurben	5	186	Däggdjur, nöt, fågel, hönsfågel, svin	
85	Djurben	Ben	Djurben	2	196	Häst, gås	
86	Djurben	Ben	Djurben	3	118	Nöt	
87	Djurben	Ben	Djurben	2	12	Däggdjur, får/get	
88	Djurben	Ben	Djurben	1	24	Gås	
89	Djurben	Ben	Djurben	1	4	Kråka	
90	Djurben	Ben	Djurben	7	45	Däggdjur, svin, får/get	
91	Djurben	Ben	Djurben	2	5	Nöt, plattfisk	
92	Djurben	Ben	Djurben	1	3	Däggdjur	
93	Djurben	Ben	Djurben	2	14	Får, svin	
94	Djurben	Ben	Djurben	5	24	Däggdjur, svin, får/get, får	
95	Djurben	Ben	Djurben	2	29	Däggdjur, får/get	
96	Djurben	Ben	Djurben	5	7	Däggdjur, fågel, får/get	
97	Djurben	Ben	Djurben	8	52	Fågel, däggdjur, gås, svin, får	
98	Djurben	Ben	Djurben	2	213	Får/get, nöt	

Bilaga 4. Makroskopisk analys av jordprov från Nordstjärnan 56, Trelleborg

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna – Statens historiska museer 2020-04-29

Bakgrund

Under den arkeologiska förundersökningen av fem schakt i kvarteret Nordstjärnan 56 i Trelleborg 2020 (Projekt A_2020_0009, Lst dnr 431-27797-2019) togs tolv jordprover för makroskopisk analys med fokus på växtrester i fyra av schakten (1, 3, 4 och 5). Proverna inkom till laboratoriet i mitten av april och analyserades i slutet av samma månad. Provtagningen i schakten skedde i kontexter som tolkades som fyllnader i diken, rännor och stolphål, samt ett brukningslager. Ett prov insamlades också i den underliggande moränen. De förväntas spegla miljön och aktiviteterna på platsen.

Målsättningen med den makroskopiska analysen har varit att försöka spåra aktiviteter och miljöer inom den undersökta lämningen i syfte att komplettera och pröva de arkeologiska tolkningarna, samt att eventuellt försöka funktionsbestämma brukslagren. Målsättningen har också varit att välja ut lämpligt material för ¹⁴C-analys.

Metod och källkritik

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen. Proverna innehöll torrvolymen om ca 1–3 liter jord. Inkomna till laboratoriet preparerades proverna genom flotation enligt metod beskriven av Wasyliowa (1986) och våtsiktades i siktare med minsta maskstorlek 0,25 mm. Även den kvarvarande flotationsresten av tyngre minerogent material våtsiktades och genomsöktes. Efter floteringen samlades provet upp och förvarades fuktigt i en tillsluten plastpåse till dess det analyserades. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Von Jacomet 2006 och Cappers m. fl. 2012) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts.

De provtagna brukslagren definierats med skarpa kontakter mot moderna fyllnader eller markbeläggningar som visar att den postdepositionella bioturbationen varit begränsad, och i de flesta fall försumbar. Materialet bedöms huvudsakligen ligga in situ sedan övergivandet och eventuell omlagring av material har således skett innan depositionstillfället. I vissa lager kan postdepositionell bioturbation ha skett genom nedträngning av växrötter men detta verkar inte nämnvärt ha påverkat det makrofossila innehållet i dessa lager. De oförkollade fröer som påträffades var hårt slitna och speglar ingen yngre flora.

Analysresultat

I resultattabellen nedan har en del av materialet (det som inte är förkollade fröer och frukter) kvantifierats enligt en grov relativ skala 1–3 prickar, där 1 prick innebär förekomst av enstaka (ca 1–5

st.) fragment i hela provet. 2 prickar innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplings som görs. 3 prickar innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar. Förkolnat och oförkolnat material har separerats i tabellerna.

Diskussion

Då proverna insamlades från kontexter var inbördes relation inte är helt klarlagd (p.g.a. förundersökningens fragmentariska natur) diskuteras här proverna var för sig, schakt för schakt.

Prov i underliggande morän (PM 258)

Det organiska innehållet i moränen var rikligt och bestod i hög utsträckning av matavfall i form av benfragment från däggdjur och fisk (bl.a. sill) samt förkolnade sädeskorn. Att denna typ av avfall är homogeniserat i den underliggande moränen kan tolkas som att näraliggande bebyggelse funnits på platsen redan innan de ovanliggande kulturlagren påförs. Om materialet är homogeniserat i moränen och förekommer ner till 20–30 cm djup skulle detta kunna bero på att den på denna plats brukats för småskalig hushållsnära odling. Förekomsten av kalkbruk och tegel tyder på att materialet är från 12–1300-talet eller yngre.

Schakt 1

Rikliga mängder förkolnad säd och annat köksavfall visar på närheten till ett kök, eller en avfallsplats där köksavfall dumpats. Intressant är också att notera den tydliga koncentrationen av fläderkärnor till proverna i detta schakt. Detta beror antagligen på att en fläderbuske vuxit här.

Fyll i dike (PM 112)

Materialet i detta prov dominerades av massförekomst av brännässla och vitplister. Liknande massförekomster kan här tolkas som spår av den lokala floran i och omkring diket. Även stora mängder fläderkärnor kan tolkas som att en fläderbuske stått i närheten. I materialet fanns också köksavfall i form av förkolnad säd och förkolnat hasselnötsskal.

Fyll i dike (PM 115)

Ett prov med välbevarat organiskt material i form av träflis, ris och en stor mängd ogräs och en del spår av stalldynga. Inga odlingsväxter påträffades i materialet.

Trelleborg		Schakt		1		3		4					5	
Nordstjärnan 56		PM	258	112	115	158	172	196	197	198	225	257	259	270
		K	108	106	113	150	171	185	189	192	208	194	237	265
		Kontext	Moränlera	Fyll i dike	Fyll i dike	Brukning under golv	Konstr lera (odlat?)	Fyll i ränna	Stolphälsfyll	Fyll i ränna	Fyll i ränna	Fyll i stort dike	Stolphälsfyll	Aktivitetslager
Analyserad vol. I			3	1,9	2,3	3,2	2,5	2,9	2,1	3	0,4	2,2	2,8	0,5
	Vedartade växter	Obränt träflis och bark (0-3)			•••		••				•			•
		Pinnar/kvistar/knoppar			••	•								
		Träkol	••	••	•	•••	••	••••	••	••••	••••	••		••
	Örtartade växter	Förkolnade örtartade fragment										•		•
		Rotträdar				••	••							
	Mossa	Vitmossa (<i>Shagnum</i> spp.)					•							
	Vattenlevande djur	Hinnkräfta (<i>Daphnia</i> spp.)			•									
	Tröskningsavfall	Förkolnad halm								•				
		örk. agnfragm. råg (rac. <i>Secale cereale</i>)				•								
		örk. Agnfragm. havre (rac. <i>Avena sativa</i>)				•								
	Animaliskt matavfall	Fiskben och fiskfjäll	•			•	•	•	•	••			•	
		Sill/strömming (prooticum)	•			•				••				
		Däggdjurs- och fågelben	••			•	•		••					
	Övertigt	Kalkbruk	••	••										
		Tegel	••											••
Oförkolnade fröer														
Äng	Slankstarr-typ	<i>Carex flacca</i> -typ			5									
	Knaggelstarr-typ	<i>Carex flava</i> -typ			2		1							
	Blankstarr	<i>Carex otrubae</i> -typ			1									
	Småsäv (ospec.)	<i>Eleocaris/Scirpus</i> sp.			1									
Ogräs	Vägmålla	<i>Atriplex</i> cf. <i>patula</i>			2									
	Svinmålla-typ	<i>Chenopodium album</i> -type			38					61	1			1
	Åkertistel	<i>Cirsium</i> cf. <i>arvense</i>			6									
	Fliknäva	<i>Geranium</i> cf. <i>dissectum</i>			2									
	Bolmört	<i>Hyoscyamus niger</i>			3									
	Vitplister	<i>Lamium album</i>		18	1									
	Plört	<i>Persicaria laphatifolium</i>			1								1	
	Gåsört	<i>Potentilla anserina</i> ssp. <i>anserina</i>			2									
	Revmörblomma	<i>Ranunculus repens</i>			4									
	Tiggarranunkel	<i>Ranunculus sceleratus</i>			30									
	Åkerrätika	<i>Raphanus raphanistrum</i>			1									
	Besksöta	<i>Solanum dulcamara</i>			4									
	Nattskatta	<i>Solanum nigrum</i>			12									
	Våtarv	<i>Stellaria media</i>			1									
	Brännässla	<i>Urtica dioica</i>		400	113									
Odlat	Fläder	<i>Sambucus nigra</i>		300	50					1		1		1
Förkolnade fröer														
Ogräs	Svinmålla-typ	<i>Chenopodium album</i> -type								2				
	Småsnärjmära	<i>Galium spurium</i>											1	
	Klöver	<i>Trifolium</i> sp.												1
	Kråkvicker	<i>Vicia</i> cf. <i>cracca</i>						1						
Insaml	Hasselnötsskal	<i>Corylus avelana</i>		1										
Odlat	Havre	<i>Avena</i> cf. <i>sativa</i>		2						3				

Schakt 3

Proverna i detta schakt var relativt fattiga på organiskt material, men de innehöll en del spår av köksavfall.

Brukning under två lergolv (PM 158)

Detta brukningslager innehöll en mindre mängd fiskben samt spår av förkolnad halm och agnfragment från råg och korn. Möjligen är det fråga om ett golv till ett grovkök. De förkolnade resterna av halm är svåra att förklara i sammanhanget, men tillgången på halm visar att hushållet odlat och tröskat egen säd.

Konstruktionslager av lera (PM 172)

Tolkningen av denna lera var svår och eventuellt kunde den också tolkas som odlad. Leran innehåller benfragment och förkolnad säd – främst köksavfall. Eftersom träflis och en enstaka starrfrukt påträffats i materialet visar detta att bevarandegraden i leran är god. Detta talar för att leran inte nyttjats som odlingsjord (då skulle rikedom av organiska oförkolnade material varit betydligt högre). Snarare ger den intryck av att ha med en köksmiljö att göra. Kanske är det lera som nyttjats som golvmaterial i ett kök?

Schakt 4

Innehållet i de fem proverna som insamlades från tre olika rännor samt ett stolphål och ett större dike var mycket likartade och tolkas därför sammantaget. Samtliga prover karaktäriseras främst av köksavfall i form av förkolnad säd och benfragment. Benfragmenten förekommer främst i PM 196–198 och 198 är det prov där köksavfallet är rikligast. Säden domineras av skalkorn följt av råg, havre och vete.

Schakt 5

Från detta schakt insamlades två prover från olika kontexter men med liknande innehåll präglade av rikliga mängder köksavfall. Provet från stolphål PM 259 innehöll rikligt med förkolnad säd samt fiskben. Rimligen är det ett stolphål i en byggnad som brukats som kök. Även provet från aktivitetslagret PM 270 innehöll rikligt med förkolnad säd. Här fanns också stora mängder tegelfragment. Möjligen är detta aktivitetslager bildat i ett kök med en tegelmurad spis.

Referenser

- Cappers, R. T. J., Bekker, R. M. & Jans, J. E. A., 2012: Digital Seed Atlas of the Netherlands, (2nd edition). Groningen Institute of Archaeology. Groningen
- Von Jacomet, S., 2006: Identification of cereal remains from archaeological sites. 2nd ed. IPAS Basel University, Basel
- Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology. John Wiley & Sons Ltd. 571-590

Bilaga 5. ^{14}C -analys

UPPSALA
UNIVERSITET

Angströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Angström Laboratory
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Telefax:
018 – 55 5736

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2020-07-02

Erik Ogenhall
Statens Historiska Museer
Arkeologerna
Hållnäsgränd 11
752 28 UPPSALA

Resultat av ^{14}C datering av makrofossil från Trelleborg, Skåne. (p 2950)

Förbehandling av makrofossiler:

1. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
2. 0.5 % NaOH tillsätts (1 h, 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

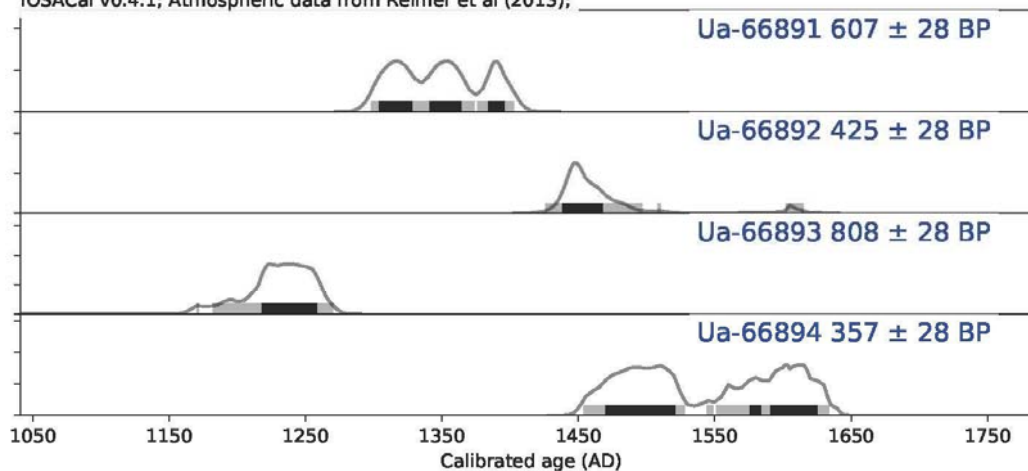
Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}_{\text{‰}}$ V-PDB	^{14}C age BP
Ua-66891	PM112	-25,0	607 ± 28
Ua-66892	PM172	-24,8	425 ± 28
Ua-66893	PM257	-24,1	808 ± 28
Ua-66894	PM270	-24,4	357 ± 28

Med vänliga hälsningar

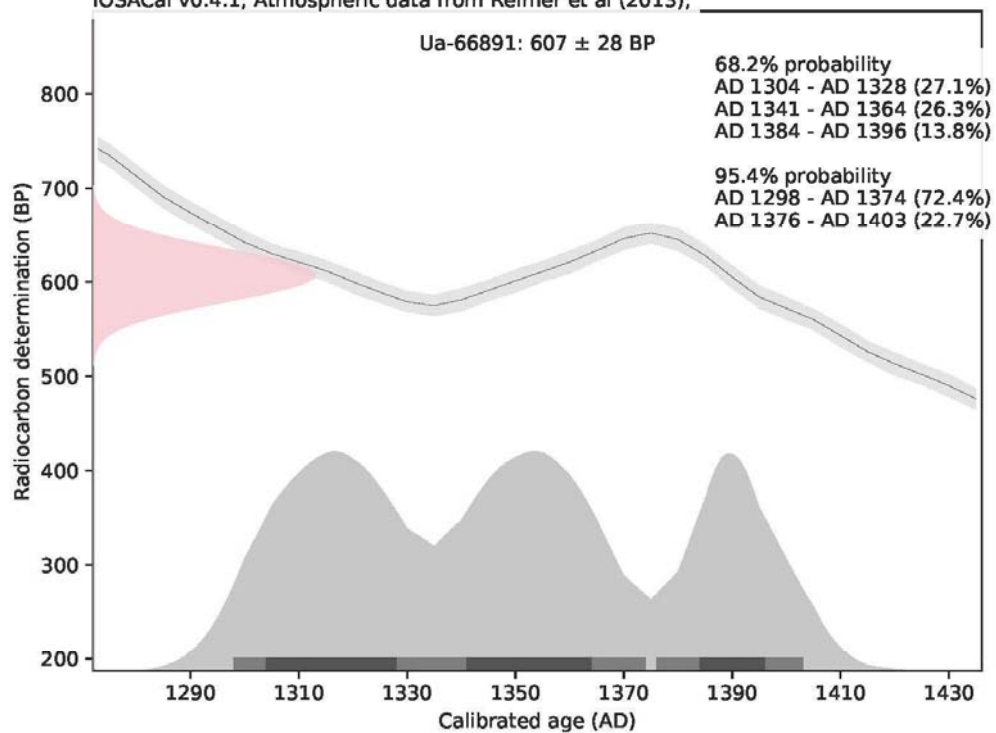
Karl Håkansson

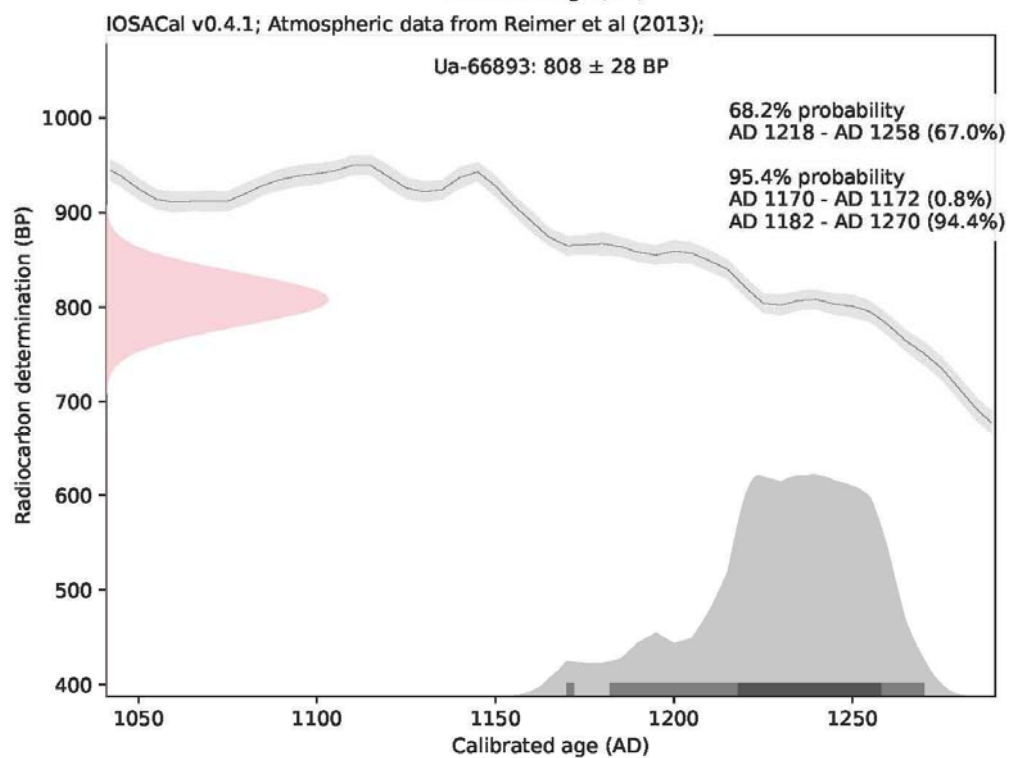
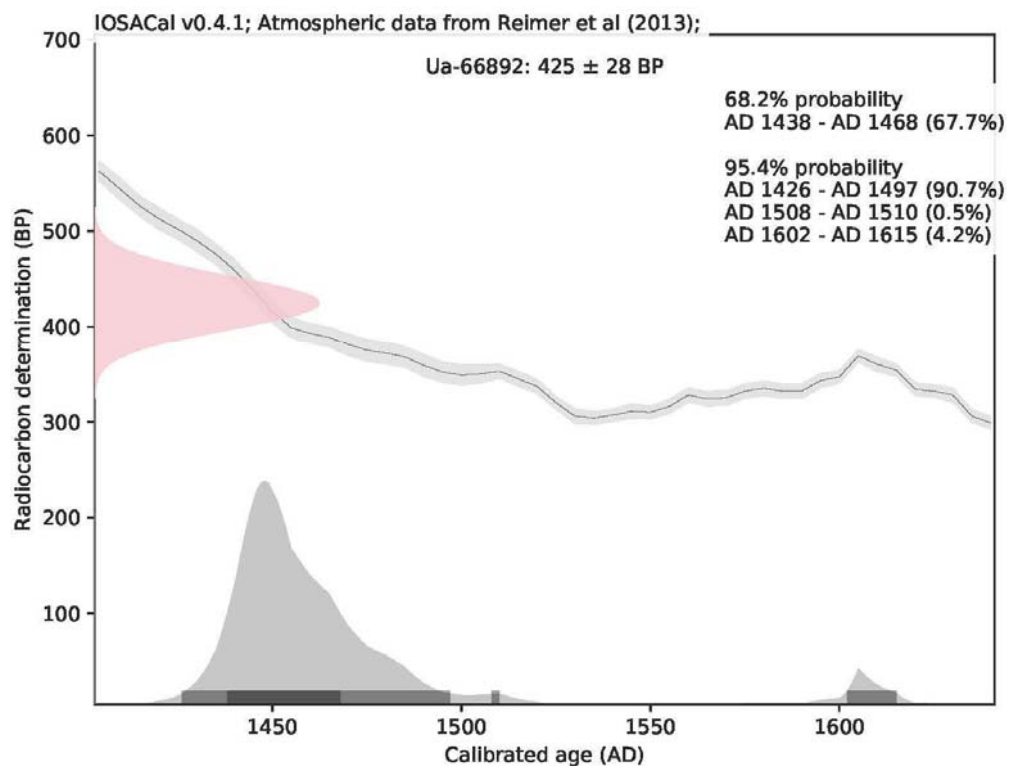
Kalibreringskurvor

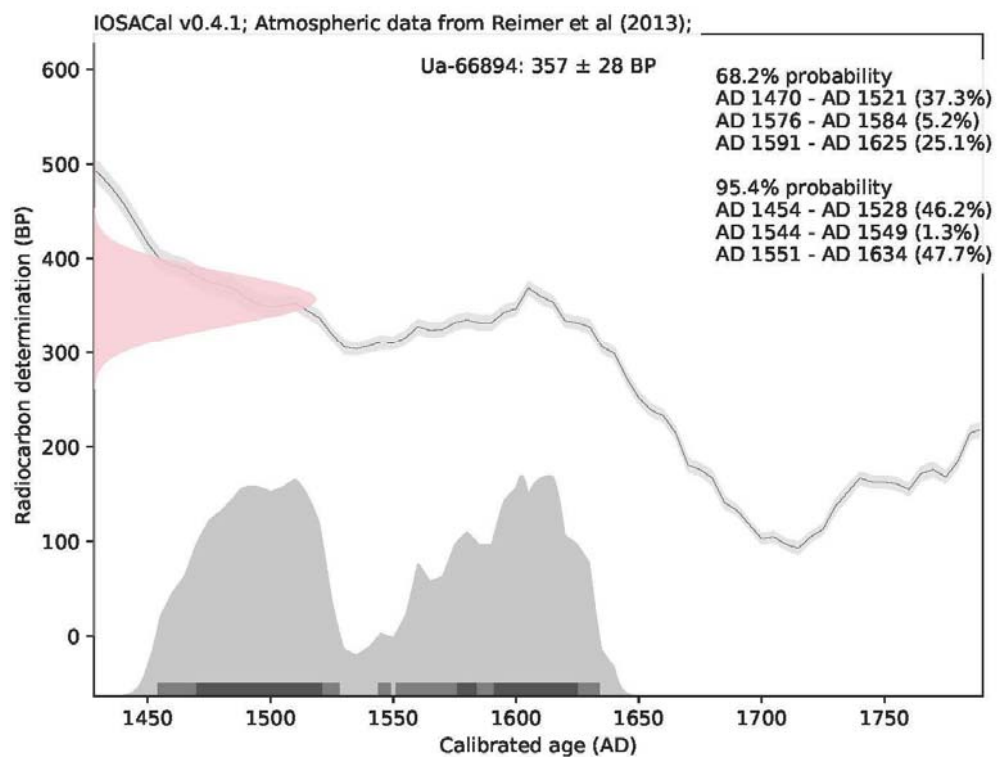
IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2013);

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2013);

Bilaga 6. Djurben från förundersökning av Nordstjärnan 56, Trelleborg

Osteologisk analys

Felicia Hellgren, Arkeologerna - Statens Historiska Museer

Inledning

Benmaterialet från Nordstjärnan 56, Trelleborg består av 1,1 kg obrända ben (tabell 1). Materialet är välbevarat och medelvikten per fragment ligger på 15,7 gram. Benen har samlats in från 16 olika kontexter och lager, merparten består av fyllningar (106, 163, 166, 185, 194, 203, 205, 208), följt av utjämningar, mark- och odlingslager (147, 160, 176, 191) samt golv- och brukningslager (149, 150, 173, 175).

Kvantifieringen av artfördelningen har gjorts genom antalet fragment (NISP). Materialet har delats upp i kroppsregioner i fyra kategorier: huvud (kranium, underkäke och lösa tänder), bål (kotor och revben), övre extremitet (skulderblad, över-/underarmsben, lårben och skenben) och nedre extremitet (carpal/tarsalben, mellanhands-/mellanfotsben och tåben). Vid åldersbedömning av epifyssammanväxning har Silver (1969) använts för nötkreatur och får samt Zeder et al. (2015) för svin. Tandslitage har gjorts enligt Grant (1982) med åldersattribuering efter Magnell (2006) för svin. Kriterier för att skilja får från get har baserats på Boessneck et al. (1964). Vittring av benens ytterskikt har registrerats enligt Behrensmayer (1978).

Tabell 1. Fördelningen av fragment, beräknat på NISP, och vikt i kontexterna från förundersökning av Nordstjärnan 56, Trelleborg.

Kontext	Vikt (g)	Antal
106	192	4
147	52	13
149	26	2
150	21	5
160	13	2
163	2	1
166	6	2
173	39	7
175	1	1
176	18	1
185	10	2
191	113	3
194	190	2
203	176	10
204	1	1

208	259	15
Summa	1119	71

Resultat

Materialet består främst av boskapsdjur, 84 %, varav får/get är den vanligast förekommande arten, 41 %, följt av nötkreatur och svin på 28 % vardera och en mindre mängd häst, 3 % (tabell 2). Tre fragment har gått att bedöma till enbart får. Resterande del av materialet består till relativt stor del av fågel, 13 %, främst gäss men även ett fragment från hönsfågel och ett från en kråka. Ett ben (os anale) från en plattfisk har även identifierats.

Tabell 2. Artfördelningen i de olika lagren från förundersökningen av Nordstjärnan 56, Trelleborg, beräknat med NISP.

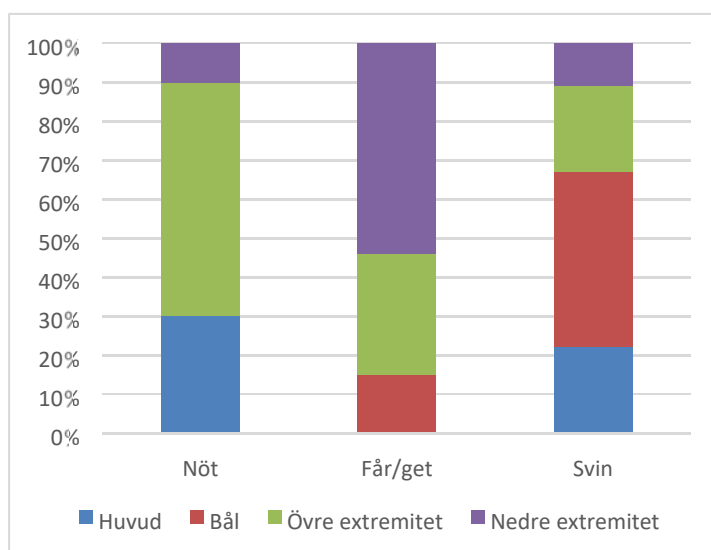
Lager/Art	Nötkreatur (<i>Bos taurus</i>)	Får/get (<i>Ovis/Capra</i>)	Får (<i>Ovis aries</i>)	Svin (<i>Sus domesticus</i>)	Häst (<i>Equus caballus</i>)	Hönsfågel (<i>Galliformes</i>)	Gås (<i>Anserinae</i>)	Kråka (<i>Corvus cornix</i>)	Plattfiskar (<i>Pleuronectidae</i>)
106	1	1							
147		1	1	1			1		
149		1							
150		2	1	1					
160			1	1					
166	1								1
173		3		1					
175								1	
176							1		
185		1							
191	3								
194					1		1		
203	1			1		1			
208	3	1		4					
<i>Summa</i>	9	10	3	9	1	1	3	1	1

Den osteologiska analysen visar att benmaterialet främst består av matavfall, 55 %, det vill säga de köttrika delarna från övre extremitet och bålen (figur 1). Resterande 45 % kommer från slaktavfall, alltså delar från de köttfattiga regionerna, huvud och nedre extremitet. Slaktspår efter fileing, styckning och avhudning har även noterats på flertalet ben.

Den anatomiska fördelningen skiljer sig något åt mellan arterna, nötkreatur har en hög förekomst av ben från övre extremiteten, för får/get är det främst ben från den nedre extremitet som anträffas. Svin

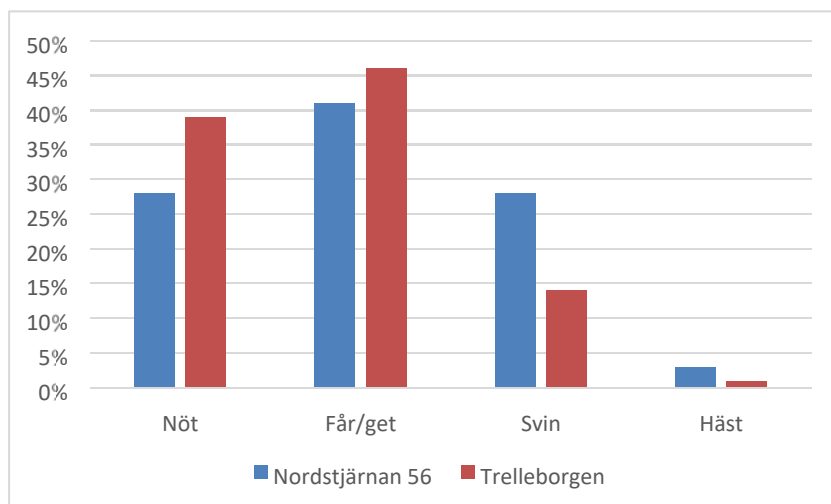
är den enda art där ben från alla regioner förekommer, varav en större mängd ben kommer från bålén (figur 1).

Potentialen för åldersbedömning anses god eftersom både epifyssammanväxning och tandslitage har kunnat registreras. Tre fragment från nötkreatur har gått att åldersbedöma, varav två strålben (radius) från djur äldre än 18 månader respektive 4 år och ett fragment från skulderblad (scapula) äldre än 10 månader. Från får/get har fyra fragment gått att åldersbedöma, varav två strålben (radius) som visar på minst två individer yngre än 3 år, ett mellanhandsben (meta carpalia) från ett djur yngre än 18 månader och ett tåben (phalanx II) yngre än 13 månader. Svin är den enda art där åldersbedömning för både epifyssammanväxning och tandslitage gått att göra. Två fragment har gått att åldersbedöma, varav ett överarmsben (humerus) från ett djur yngre än 3½ år och ett hälben (calcaneus) yngre än 2 år. Tandslitage visar på en individ mellan 12-36 månader och en mellan 2-4 år.

Figur 1. Anatomiskfördelning av boskapsdjuren från Nordstjärnan 56, Trelleborg, beräknat med NISP.

Artfördelningen för Nordstjärnan och benmaterial från trelleborgen skiljer sig något åt, både har dock en likartad fördelning får/get, skillnaden syns främst i fördelningen mellan nötkreatur och svin (figur 2). Möjligtvis kan detta bero på att man varit något mer självförsörjande i Nordstjärnan och hållit mindre boskapsdjur. Dock bör det tas i beaktning att materialen skiljer sig markant åt i antalet fragment, vilket gör det svårt att jämföra och tolka i sin helhet.

Figur 2. Fördelning av djurbensmaterial mellan Nordstjärnan 56 och trelleborgen.

Fyllningar (106, 163, 166, 185, 194, 203, 204, 208)

Den största mängden ben, 800 g, kommer från olika typer av fyllningar. Sett till vikten har nästintill allt benmaterial gått att identifiera, vilket tyder på ett välbevarat material.

Nötkreatur och svin är de vanligast förekommande arterna, följt av får/get. Dock skiljer sig artfördelningen åt från övriga lager eftersom det även förekommer både häst, hönsfågel och plattfisk.

Spår efter hundnag har noterats på två fragment, från fyllningarna 106 och 208, vilket tyder på att benen legat exponerade under viss tid. Ett ben från nötkreatur har även utsatts för trampling, vilket betyder att fragmentet under en viss period legat yttligt och blivit trampat på.

Utjämningar, mark- och odlingslager (147, 160, 176, 191)

En mindre mängd ben, 200 g, har samlats in från utjämningar, mark- respektive odlingslager. Likartat med fyllningarna har merparten, sett till vikten, identifierats. Artfördelningen består främst av gårdsdjur och är jämnt fördelat mellan nötkreatur, får/get, svin och gås.

På tre av fragmenten, som anträffats i lager 160 och 191, har hundnag registrerats, vilket tyder på att benen legat exponerade under en viss period, vilket även kan styrkas med de spår efter vittring som noterats på två fragment från lager 191. Vittringsgraden är låg, vilket betyder att de inte legat öppet under längre tid.

Golv- och brukningslager (149, 150, 173, 175)

Enbart en mindre mängd ben förekommer i golv- och brukningslagren, cirka 100 g och även här har merparten av materialet gått att identifiera.

Artfördelningen skiljer sig markant från övriga lager eftersom sju av tio fragment kommer från får/get. Resterande två fragment kommer från svin, och ett fragment från kråka.

På hälften av benen har spår efter hundnag noterats, vilket tyder på att benen legat exponerade så att hundar haft åtkomst till dessa.

Sammanfattning

Den osteologiska analysen av benmaterialet från Nordstjärnan 56, Trelleborg, visar på ett material med stor potential på grund av hur välbevarat det är. Detta går att utläsa av den stora mängd ben som gått att identifiera till art men även anträffandet av fågel och fiskben som görs i flera lager.

Artsammansättningen tillsammans med åldersfördelningen kan ge en bild av platsens försörjning och ekonomi. Avfallshantering kan undersökas genom den anatomiska fördelningen och de tafonomiska spåren som noteras på benen.

Ett större material ger även möjligheten att studera platsens betydelse för staden Trelleborg, genom att jämföra med andra platser inom staden så väl som utanför.

Referenser

- Behrensmeyer, A. K., 1978. Taphonomic and ecologic information from bone weathering. *Paleobiology* 146: 473–578.
- Boessneck, J., Müller, H.-M. & Teichert, M. 1964. Osteologische Unterscheidungsmerkmale zwischen Schaf (*Ovis aries* Linné) und Ziege (*Capra hircus* Linné). *Kühn-Archiv* 78, sid. 1–129.
- Grant, A. 1982. The use of tooth wear as a guide to the age of domestic ungulates. I: B. Wilson, C. Grigson & S. Payne (red.). *Ageing and Sexing Animal Bones from Archaeological Sites*. BAR British Series 109, Oxford.
- Johansson, F. 1999. Osteologisk undersökning av djurben. I: Jacobsson, B. Trelleborgen i Trelleborg. Riksantikvarieämbetet: *UV-Syd rapport* 1999:93
- Magnell, Ola, 2006. Tooth wear in wild boar (*Sus scrofa*). I: D. Ruscillo (red.). *Recent Advances in Ageing and Sexing Animal Bones. Proceedings of the 9th ICAZ Conference, Durham 2002*. Oxbow Book. Oxford.
- Silver, I. A. 1969. The ageing of domestic animals. I: Brothwell, D. & Higgs, E. (red). *Science in Archaeology*. London.
- Vretemark, M. 1997. Från ben till boskap: Kosthåll och djurhållning med utgångspunkt i medeltida benmaterial från Skara, del 1. Skara: *Skaraborgs länsmuseum* nr 25.
- Zeder, A, M. Lemoine, X. Payne, S. 2015. A new system for computing long-bone fusion age profiles in *Sus scrofa*. I: *Journal of Archaeological Science* 55: 135–150.

Konserveringsrapport

Sakord: Knivskaft

Uppdragsgivare: Kulturen

Fyndnr: 33044

Fastighet: Kv Nordstjärnan 56, Trelleborg

Datum: 2020-12-11

Projektledare: Linda Billström

Konservator: Lovisa Dal

Material: Ben, järn, koppar

Beskrivning:

Knivskaft bestående av två rundade halvor av ben på vardera sida om en platt tånge av järn. Delarna har hållits samman med kopparnitarna, varav en ännu finns bevarad. Benhalvorna har dekorerats med parvis placerade koncentriska cirklar som borrats ner i ytan.

Knivskaftet är avbrutet och fragmenterat. Järntången kraftigt korroderad, vilket har verkat nedbrytande på intilliggande benytter. Joner från kopparnitarna har trängt in i benstrukturen och färgat områden gröna.

Knivskaftet inkom till konservering i tre delar.

Åtgärd:

Mekanisk rengöring med skalpell och borstar under mikroskop.

Benet rengjordes även med Sommer-Larsen blandning (74% dejoniserat vatten, 25% etanol, 1% ammoniak).

Voluminös järnkorrosion från tången slipades bort med trissa.

Delarna limmades samman med 40% Paraloid B72.

Dokumentation:

Arbetsfotografier tagna före och efter konservering.

Figur 1. Före konservering. Foto Lovisa Dahl, LUHM.

Figur 2. Efter konservering. Foto Lovisa Dahl, LUHM.

2020

- 2020:1 Kv Kulturen 18, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:2 Kv Kråkelyckan 3, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:3 Kv Sankt Laurentius 1, RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:4 Dalby S:4. Fornlämning RAÄ Dalby 40:1/Lämningsnr L1988:815, Dalby, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:5 Änggatan, Lilla Råby, Fornlämning Lund 175:1/Lämningsnr L1988:5060, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning 2018. Mattias Karlsson.
- 2020:6 Gylleholm 14, Lilla Råby, RAÄ Lund 175:1, L1988:5060, Lunds stad och kommun, Skåne län. Avgränsande arkeologisk förundersökning 2019. Linda Billström.
- 2020:7 Stora Råby 34:39-45, Stora Råby, RAÄ Stora Råby 10:1, L1988:6568, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
- 2020:8 Utmarken 1, Östra Torn, Fornlämning RAÄ Lund 159:1/Lämningsnr L1988:5622, Lunds socken Lunds kommun, Skåne län, Arkeologisk undersökning 2016–2017. Mattias Karlsson.
- 2020:9 Kv Kulturen 24, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Adam Hultberg.
- 2020:10 Ängsö slottspark, RAÄ Ängsö 4:1/L2002:3812, Ängsö socken, Västerås kommun, Västmanlands län. Trädgårdsarkeologisk dokumentation 2019. Aja Guldåker.
- 2020:11 Döbeln 8, Krognoshuset, Lund, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
- 2020:12 Kv Sankt Jakob 10, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012-2014 och 2016. Linnea Lidh.
- 2020:13 Kv Sankt Peter 27, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Linnea Lidh.
- 2020:14 Svensköps kyrka, Kullhult, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:15 Södra Rörums kyrka, Södra Rörum, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:16 Kv Banken 1, RAÄ Dalby 40:1/L1988:815, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck.
- 2020:17 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1 och Stora Råby 10:1, L1988:5459 och L1988:6568, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016-2017. Linnea Lidh.
- 2020:18 Lund 73:1. Fornlämning RAÄ 73:1, lämningsnummer L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Linda Billström
- 2020:19 Kv Botanicum 15, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018. Krister Kåm Tayanin.
- 2020:20 Kv Galten 12, 13, 14, 15 m fl, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning Geoteknik 2019. Jan Kockum/Aja Guldåker.
- 2020:21 Fjärrvärmeledning mellan Lund och Dalby (Dalby S:4 m.fl.), RAÄ Stora Råby 28:1/L1988:6625 och Dalby 40:1/L1988:815, Stora Råby och Lunds socknar, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck
- 2020:22 Kv Billegården 53, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:23 Kv Kulturen 22, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linnea Lidh.

2020:24	Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Fjärrvärme mm i Lunds innerstad. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2016–2017. Linnea Lidh.
2020:25	Kv Domkyrkan 1, 2, Sankt Laurentius 2, 3, Sankt Mikael 13, 14 och Svartbröder 3. Fornlämning RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län, Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017-2019. Amanda Sjöbeck.
2020:26	Kv Kulturen 24 & Kv Tegnér 1, RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017 – 2019. Adam Hultberg.
2020:27	Kv Kryptan 10, RAÄ 93:1/ L1988:6337, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Amanda Sjöbeck.
2020:28	Kv Kryptan 10, RAÄ 93:1/ L1988:6337, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Amanda Sjöbeck.
2020:29	Kv Carl Holmberg 2, RAÄ 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
2020:30	Kv Brunius 18, RAÄ 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Niclas Kronroth.
2020:31	Stora Råby 34:38, RAÄ Stora Råby 10:1 / L1988:6568, Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
2020:32	Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. VA i Lunds innerstad. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2016–2017. Linnea Lidh.
2020:33	Kyrkogatan 13, Fornlämning RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Truls Månsson.
2020:34	Kv Sankt Jakob 13, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Linnea Lidh.
2020:35	Vagnmansgårdens lada, Landskrona, Landskrona stad, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert, Victoria Hult.
2020:36	Kv Kulturen 4–8, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2019/2020. Aja Guldåker.
2020:37	Kv Paradis 43, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Adam Hultberg.
2020:38	Kv Dövstumskolan 11, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning 2016. Gertie Ericsson och Johan Wallin.
2020:39	Kv Botulf 11, fornlämning RAÄ Lund 73:1/lämningsnr L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
2020:40	Kv Gylleholm 14, fornlämning RAÄ Lund 175:1/lämningsnr L1988:5060, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll 2020. Linda Billström.
2020:41	Döbeln 8, Krognoshuset, Lund, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
2020:42	Trolle Ljungby kyrka, Trolle Ljungby socken, Kristianstads kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
2020:43	Åhus 55:51, lämningsnr L1990:4674, Transval, fornlämning Åhus 35, Åhus socken, Kristianstads kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016-2017. Gertie Ericsson och Krister Kåm Tayanin.
2020:44	Norra Rörums kyrka, Norra Rörums socken, Höörs kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
2020: 45	Ekska huset, St Peter 28, Lund, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
2020:46	Västerstads kyrka, Västerstad, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Victoria Hult
2020:47	Östraby kyrka, Östraby, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Victoria Hult

- 2020:48 Flyinge 22:40, Flyinge Kungsgård, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:49 Flyinge 22:40, Flyinge Kungsgård, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert.
- 2020:50 Åkarp 3:2, RAÄ Uppåkra 46/L1986:5285. Uppåkra socken, Burlövs kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic och Aja Guldåker.
- 2020:51 Nordstjärnan 56, fornlämning RAÄ Trelleborg 19:1/Lämningsnr 1988:7459, Trelleborg, Trelleborgs kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2020. Linda Billström.